

**ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Πολιτικές για την Ισότητα των Φύλων: η περίπτωση
της βίας κατά των γυναικών**

**Policies towards Gender Equality: the case of
violence against women**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:
Παπαδοπούλου Μαρία – Λαμπρινή**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
Λεμπέση Γεωργία – Ελένη**

ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

© 2012- All rights reserved

© 2012, Copyright – υπό Παπαδοπούλου Μαρία - Λαμπρινή

Περίληψη

Η θυματοποίηση και κακοποίηση των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο και πολυδιάστατο φαινόμενο με ιστορία ανάλογη με αυτή του ανθρώπινου είδους. Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών, υπό το πρίσμα δύο παραμέτρων:

A. Αφενός επιχειρεί να κάνει μια καταγραφή των ορισμών και των μορφών της βίας, της έκτασης του φαινομένου, των αιτιολογικών παραγόντων και των συνεπειών του.

B. Αφετέρου, επιδιώκει να παρουσιάσει με συνοπτικό τρόπο τα μέτρα και τις πολιτικές ισότητας για την καταπολέμηση της βίας που εφαρμόστηκαν σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, όπως αυτές αποτυπώνονται σε επίσημα κείμενα, Διεθνείς Συμβάσεις, Ψηφίσματα, Αποφάσεις, Νομοθετήματα και Προγράμματα. Η παρουσίαση των πολιτικών ακολουθείται και από την παρουσίαση της κριτικής αξιολόγησης αυτών των παρεμβάσεων.

Μέσω αυτών των καταγραφών, η παρούσα εργασία στοχεύει στο να δώσει με συνοπτικό τρόπο μια πλήρη εικόνα του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και του τρόπου αντίδρασης στο πρόβλημα των επίσημων κέντρων λήψης αποφάσεων τόσο σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από την καταγραφή των πολιτικών των επίσημων φορέων, η ενασχόληση με το θέμα της βίας κατά των γυναικών, έχει σχετικά πρόσφατη ιστορία (1979). Η καταγραφή των πολιτικών από την πρώτη επίσημη αναφορά στο πρόβλημα έως σήμερα, δείχνει ότι έχουν παρθεί μέτρα προστασίας των γυναικών έναντι της εις βάρος τους βίας με την μορφή νομοθετημάτων, αποφάσεων, εκστρατειών ευαισθητοποίησης κλπ. Παρόλα αυτά το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών εξακολουθεί να υφίσταται. Αυτό πιστοποιείται από τα αριθμητικά δεδομένα, όπως αυτά αποτυπώνονται στις έρευνες που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία και καταδεικνύουν την ανάγκη λήψης περαιτέρω μέτρων.

Abstract

Victimization and maltreatment of women is a worldwide and multidimensional phenomenon with a history parallel to that of the human kind.

The present dissertation is an attempt to discuss the phenomenon of violence against women under the prism of two parameters:

A. On one hand, it embarks on recording the definitions and forms of violence, the extent of the phenomenon, its causing factors and its consequences.

B. On the other hand, it intends to present in brief the equality measures and policies against violence which were applied on international, European and national level, as these are reflected on official texts, International Conventions, Enactments, Rulings, Legislations and Programs. The policies presentation is also followed by the presentation of critical assessment of these interventions.

This dissertation aims to present in a concise way a full picture of the phenomenon of violence against women and the reaction of decision-making institutions to this problem on international, European as well as national level.

In conclusion, as shown by the study of the official recorded policies related to the issue of violence against women, two remarks can be made, firstly that we can trace their beginning in the recent history and second that they are characterized mostly as protection measures, in the form of laws, rulings, awareness campaigns etc. Nevertheless, the problem of violence against them still exists. This is certified from the numerical data, as these are reflected on the surveys which are presented in this dissertation and stress the importance of taking further measures.

Περιεχόμενα

Αρκτικόλεξο.....	7
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1 ^ο Το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών.....	10
1.1 Περιγραφή του προβλήματος.....	10
1.2 Ορισμοί και μορφές βίας κατά των γυναικών.....	11
Κεφάλαιο 2ο Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου.....	14
2.1 Η ψυχαναλυτική θεωρία.....	14
2.2 Η βιολογική θεωρία.....	14
2.3 Η θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης.....	15
2.4 Θεωρία της κοινωνικής μάθησης.....	15
2.5 Η μαρξιστική προσέγγιση.....	15
2.6 Η φεμινιστική προσέγγιση.....	15
2.6.1 Ορισμοί.....	16
2.6.2 Φεμινιστικές θεωρίες.....	16
2.6.3. Φεμινισμός και βία.....	18
2.6.4 Ο φεμινισμός στην Ελλάδα.....	19
Κεφάλαιο 3 ^ο Ενδοοικογενειακή/συντροφική βία.....	21
3.1 Αίτια του φαινομένου.....	21
3.2 Επιπτώσεις του φαινομένου στις γυναίκες.....	22
3.3 Το προφίλ των ανδρών δραστών.....	23
3.4. Οι επιπτώσεις στα παιδιά.....	23
3.5 Η κυκλική θεωρία της βίας.....	24
3.6 Η διάρκεια της σχέσης βίας.....	24
Κεφάλαιο 4 ^ο Το φαινόμενο της εμπορίας και διακίνησης των γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευσή τους-trafficking.....	26
4.1 Διαστάσεις του φαινομένου.....	26
4.2 Αίτια του φαινομένου.....	26
4.3 Το προφίλ των δραστών.....	28
4.4 Ο τρόπος στρατολόγησης των θυμάτων.....	28
4.5 Το προφίλ των θυμάτων.....	29
4.6 Συνέπειες του trafficking για τα θύματα.....	29
4.7 Ο ρόλος των πελατών.....	30
Κεφάλαιο 5ο Σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική κακοποίηση – βιασμός.....	31
5.1 Η σεξουαλική παρενόχληση.....	31
5.2 Η σεξουαλική κακοποίηση – βιασμός.....	32
Κεφάλαιο 6 ^ο Η επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας.....	35
6.1 Ορισμός και σκοποί της Κοινωνικής Εργασίας.....	35
6.2 Θεωρητικές επιρροές της Κοινωνικής Εργασίας.....	36
6.2.1 Συντηρητικές Θεωρίες.....	36
6.2.2 Κριτικές θεωρίες.....	36
6.2.2.1 Μαρξιστική προσέγγιση.....	37
6.2.2.2 Ριζοσπαστική προσέγγιση.....	37
6.2.2.3 Αντιρατσιστική θεωρία.....	37
6.2.2.4 Φεμινιστική προσέγγιση.....	38
6.2.2.5 Κοινωνική εργασία και βία κατά των γυναικών.....	38
Κεφάλαιο 7ο Μεθοδολογία.....	42
7.1 Στάδια εκπόνησης της εργασίας.....	42
7.2 Σκοπός της εργασίας και επιμέρους στόχοι.....	43
Κεφάλαιο 8 ^ο Παρουσίαση των πολιτικών ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της βίας.....	44

8.1 Η στρατηγική του gender mainstreaming / Ενσωμάτωση της ισότητας σε όλες τις πολιτικές.....	44
8.2 Πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών	46
8.2.1 Διεθνείς πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.....	46
8.2.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.....	47
8.2.3 Ελληνική πολιτική για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών.....	50
8.3 Πολιτικές για την καταπολέμηση της εμπορίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης των γυναικών (trafficking)	52
8.3.1 Διεθνείς πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking.....	52
8.3.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking	53
8.3.3 Ελληνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking	55
8.4 Πολιτικές ισότητας των δυο φύλων για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της σεξουαλικής κακοποίησης.....	58
8.4.1 Διεθνείς πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση	58
8.4.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση	59
8.4.3 Ελληνικές πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση .	60
8.5 Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών προστασίας και αρωγής των θυμάτων βίας	61
8.5.1 Κρατικοί Φορείς.....	61
8.5.2 Μη Κυβερνητικοί Φορείς.....	63
8.6 Θεραπευτική προσέγγιση της γυναίκας-θύμα.....	66
Κεφάλαιο 9 ^ο Ανάλυση και συγκριτική παρουσίαση πολιτικών ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της βίας	68
9.1 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών στον τομέα της βίας	68
9.2 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών στον τομέα του trafficking.....	72
9.3 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών ισότητας των δυο φύλων σε σχέση με την σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση-βιασμός	76
Κεφάλαιο 10 ^ο Συμπεράσματα – Προτάσεις	80
Βιβλιογραφία.....	83
Παράρτημα.....	91

Αρκτικόλεξο

Γ.Γ.Ι.: Γενική Γραμματεία Ισότητας
Γ.Σ.Ε.Ε.: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
Δ.Ε.Σ.Ο.: Διεθνής Εταιρεία Στήριξης Οικογένειας
Δ.Ο.Μ.: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Ε.Κ.Α.Κ.Β.: Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας
Ε.Κ.Κ.Α.: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Ε.Λ.Γ.: Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών
Ε.Π.: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο
Ι.ΜΕ.Π.Ο.: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
Κ.Ε.: Κοινωνική Εργασία
Κ.Ε.Α.: Κοινωνική Εργασία με Άτομο
Κ.Ε.Θ.Ι.: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας
Κ.Ε.Κ.: Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα
Κ.Ε.Ο.: Κοινωνική Εργασία με Ομάδες
ΚΕ.Π.Α.Δ.: Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Κ.Ε.Υ.Θ.Κ.Κ.Α.: Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού
Κ.Λ.: Κοινωνικός Λειτουργός
Μ.Κ.Ο.: Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Π.Δ. : Προεδρικό Διάταγμα
Ο.Α.Ε.Δ.: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Κ.Ε.Α.: Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων
Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Φ.Ε.Κ.: Φύλλα Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Εισαγωγή

Η άσκηση βίας εις βάρος των γυναικών από μέρους των ανδρών είναι ένα φαινόμενο με μακρά ιστορία στο χρόνο. Η αναγνώρισή του όμως ως πρόβλημα που χρήζει μελέτης και αντιμετώπισης είναι πολύ πρόσφατη. Η θεώρηση των γυναικών ως υποδεέστερων των ανδρών, ο προσδιορισμός του ρόλου τους ως ατόμων ταγμένων στην υπηρεσία των ανδρών και ως «αναπαραγωγικών μηχανών», η αναγνώριση των ανδρών ως φορέων εξουσιαστικών δικαιωμάτων ζωής και θανάτου επί των γυναικών, το απαραβίαστο της οικογενειακής εστίας κλπ αποτελούν ορισμένους μόνο, από τους βασικούς λόγους της απροθυμίας της κοινωνίας, για ενασχόληση με το πρόβλημα της βίας (Στρατηγάκη, 2007).

Η βία κατά των γυναικών είναι πρόβλημα συνυφασμένο με την ανισότητα μεταξύ των δυο φύλων και τις εις βάρος των γυναικών διακρίσεις. Ανάλογα και η προώθηση πολιτικών αντιμετώπισης του προβλήματος είναι σε ευθεία συνάρτηση με την υιοθέτηση πολιτικών για την προώθηση της ισότητας των φύλων.

Η ανάπτυξη και ενδυνάμωση του φεμινιστικού κινήματος συνέβαλε σημαντικά στο να τεθεί επισήμως το πρόβλημα της κακοποίησης των γυναικών, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, σε Αμερική και Ευρώπη. Στην Ελλάδα, το θέμα τέθηκε για πρώτη φορά το 1986 από τη Γ.Γ.Ι. (Στρατηγάκη, 2008).

Η ενασχόληση της παρούσας εργασίας με το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών έχει διττή στόχευση. Επιδιώκει να παρουσιάσει συνοπτικά τις διαστάσεις του φαινομένου, δηλαδή αριθμητικά μεγέθη για την έκτασή του, στοιχεία για τους αιτιολογικούς παράγοντες και για τις συνέπειές του. Επίσης, επιδιώκει να παρουσιάσει τις πολιτικές που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπισή του προβλήματος από επίσημους φορείς άσκησης εξουσίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθώς και την κριτική αξιολόγηση αυτών των πολιτικών.

Στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική περιγραφή του φαινομένου και παρατίθενται οι επίσημοι ορισμοί των μορφών της βίας κατά των γυναικών. Στο 2^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου. Τα κεφάλαια 3, 4 και 5 αναφέρονται ειδικότερα στην ενδοοικογενειακή βία, στο trafficking και στην σεξουαλική παρενόχληση/κακοποίηση. Σε κάθε ένα από τα κεφάλαια αυτά παρατίθενται ενδεικτικά στοιχεία αναφορικά α) με την έκταση κάθε μορφής εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς, β) τους αιτιολογικούς παράγοντες και γ) τις επιπτώσεις για τις γυναίκες-θύματα.

Στη συνέχεια και ειδικότερα στο 6^ο κεφάλαιο, γίνεται ειδική μνεία στην Κοινωνική Εργασία λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που προκύπτει από το γεγονός ότι η συντάκτρια της παρούσας εργασίας είναι σπουδάστρια του τμήματος αυτού. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην στάση της κοινωνικής εργασίας σε ζητήματα που αφορούν στις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και στην κακοποίησή τους ως απόρροια των διακρίσεων αυτών. Επίσης, γίνεται αναφορά στην επίδραση του φεμινιστικού κινήματος, καθώς συνέβαλλε σημαντικά στην ανάδειξη του προβλήματος της ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και κατ' επέκταση και στην ανάδειξη του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών.

Ακολουθεί στο 7^ο κεφάλαιο η παρουσίαση της μεθοδολογίας (βιβλιογραφική ανασκόπηση) που χρησιμοποιήθηκε για την συγγραφή της παρούσας εργασίας και η λεπτομερής καταγραφή του σκοπού της και των επιμέρους στόχων της. Στο 8^ο κεφάλαιο επιχειρείται μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης, να δοθούν απαντήσεις για τα μέτρα και τις πολιτικές που υιοθετήθηκαν από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς και την ελληνική πολιτεία για την καταπολέμηση του φαινομένου. Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί η ιστορική εξέλιξη των πολιτικών αυτών από το 1979, οπότε και έχουμε την πρώτη επίσημη αναφορά από τον Ο.Η.Ε. για το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών, έως και σήμερα.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος σε εθνικό επίπεδο, αποτελεί ζήτημα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος της παρούσας εργασίας και για το λόγο αυτό, στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται ειδική

μνεία στους ελληνικούς φορείς και υπηρεσίες που εμπλέκονται με διάφορους τρόπους, στην καταπολέμηση του φαινομένου, σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, γίνεται αναφορά και στον τρόπο θεραπευτικής πλαισίωσης των γυναικών θυμάτων.

Τέλος, στο 9^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι παρατηρήσεις που προέκυψαν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση για την αντιστοιχία της έκτασης του προβλήματος και της αποτελεσματικότητας των ληφθέντων πολιτικών. Επιχειρείται, επίσης, η υποβολή προτάσεων για δράσεις που δυνητικά θα μπορούσαν να ληφθούν και να ενισχύσουν τις ήδη υπάρχουσες πολιτικές. Στο δε παράρτημα, παρουσιάζονται ενδεικτικά αποσπάσματα νόμων, φωτογραφίες, παραδείγματα βίαιων περιστατικών και τρόπων αντιμετώπισής τους κλπ.

Η παρούσα εργασία, μέσω του τρόπου διάρθρωσης των ενοτήτων και του τρόπου παρουσίασης των δεδομένων, ευελπιστεί να δώσει μια περιεκτική και ολοκληρωμένη εικόνα του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών και των πολιτικών για την αντιμετώπισή του.

Κεφάλαιο 1° Το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται να γίνει μια πρώτη περιγραφή του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και των διαφορετικών τρόπων εκδήλωσής του κατά την μακρόχρονη ιστορία του. Επίσης, παρατίθενται οι επίσημοι ορισμοί του προβλήματος όπως έχουν υιοθετηθεί από τους επίσημους φορείς άσκησης εξουσίας.

1.1 Περιγραφή του προβλήματος

Η βία κατά των γυναικών είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με παγκόσμια διάσταση και μακρά ιστορία στο χρόνο. Αποτελεί κατ' ουσίαν, την έκφραση της άνισης κατανομής δύναμης μεταξύ των δύο φύλων. Το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον αποτελούν τα πεδία δημιουργίας, ενίσχυσης και εκδήλωσης των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών έναντι των ανδρών. Υπέρτατη δε έκφραση αυτών των διακρίσεων αποτελεί η βία κατά των γυναικών, που συνιστά κατάφωρη παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εγκληματική πράξη που τιμωρείται από το νόμο (Στρατηγάκη, 2007).

Στην μακρόχρονη ιστορία του το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών έχει να επιδείξει μια ιδιαίτερα ευρεία ποικιλία μορφών εκδήλωσης όπως π.χ. σωματική και ψυχολογική βία, εντός και εκτός γάμου, εγκλήματα τιμής, ζώνες αγνότητας, υποχρεωτικούς γάμους για γυναίκες και ανήλικα κορίτσια, κόψιμο των γεννητικών οργάνων τους (κλειτοριδεκτομή). Επίσης, άλλες βίαιες συμπεριφορές είναι η αιμομιξία, το κάψιμο των γυναικών μετά το θάνατο του συζύγου τους, η στέρηση τροφής από τις γυναίκες και τα κορίτσια ή άλλοτε ο εξαναγκασμός σε σίτιση και μάλιστα με άσκηση σωματικής βίας, η υποχρεωτική έκτρωση θηλέων βρεφών, ο βιασμός εντός και εκτός γάμου (Σταματοπούλου, 2000).

Ο κατάλογος των βίαιων εκδηλώσεων περιλαμβάνει ακόμη καταστάσεις όπως η εμπορία και η διακίνηση των γυναικών και ο εξαναγκασμός τους στην πορνεία, με σκοπό το οικονομικό κέρδος των διακινητών, οι βίαιοι ιατρικοί χειρισμοί κατά των τοκετό και οι εξαναγκαστικές αμβλώσεις, η χειραγώγηση της σεξουαλικότητας των γυναικών και ταύτισή της με την αναπαραγωγή. Στον εργασιακό χώρο απαντώνται μορφές βίας κατά των γυναικών όπως η κακοποίηση του γυναικείου προσωπικού που εργάζεται και συνήθως διαμένει στα σπίτια των εργοδοτών, η ηθική παρενόχληση στον χώρο εργασίας, κλπ (Σταματοπούλου, 2000).

Πολλές από αυτές τις εκδηλώσεις βίας κατά των γυναικών, ήταν συνυφασμένες με ζητήματα της ιδιωτικής ζωής, των εθίμων, της θρησκείας ή ακόμη και της κουλτούρας ή της ταυτότητας ενός λαού ή ενός κράτους και καθιστούσαν απαγορευτική την συζήτηση του προβλήματος της ανδρικής βίας. Το «αλάθητο» της ανδρικής βίας, συχνά συνεπικουρούνταν από τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, την λογοτεχνία κλπ και έτσι εμπλουτίζονταν με συνθήματα ηρωισμού και καταξίωσης των ανδρών (Κωσταβάρα, 2000).

Το θέμα της βίας κατά των γυναικών και ιδιαίτερα της βίας που ασκείται εντός της οικογένειας, τέθηκε από το Γυναικείο Κίνημα στις αρχές της δεκαετίας του '70 στην Ευρώπη και στην Αμερική. Στην Ελλάδα τέθηκε μετά την μεταπολίτευση, οπότε και οργανώθηκαν αυτόνομες γυναικείες ομάδες με φεμινιστικά αιτήματα και στόχο να αναδείξουν το πρόβλημα της βίας σε κοινωνικό ζήτημα δημοσίου συμφέροντος (Στρατηγάκη, 2007).

Στην Ελλάδα για παράδειγμα, τίθεται για πρώτη φορά το θέμα σε κυβερνητικό επίπεδο, το 1986, όταν η Γ.Γ.Ι. ζήτησε από μια ομάδα γυναικών επιστημόνων, μια προσέγγιση του προβλήματος από γυναικεία σκοπιά. Παράλληλα, ζήτησε την υποβολή προτάσεων για μέτρα που θα μπορούσε να λάβει το κράτος (Γ.Γ.Ι. 2011).

Οι γυναικείες οργανώσεις έστρεψαν επίσης την προσοχή, στην έξαρση της εμπορίας και διακίνησης των γυναικών, με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευσή τους. Το φαινόμενο αυτό εκδηλώθηκε κυρίως με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και την ανάπτυξη νέων

μεταναστευτικών ρευμάτων από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι γυναικείες οργανώσεις πίεσαν για την λήψη μέτρων αντιμετώπισης αυτής της μορφής βίας κατά των γυναικών που μέχρι τότε, αντιμετωπιζόταν ως μεμονωμένο γεγονός (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σήμερα αρκετά από τα αιτήματα του γυναικείου κινήματος έχουν κατακτηθεί, ενώ σε άλλα, άλλαξε ο τρόπος διεκδίκησής τους. Η «αθέατη βία» όμως, όπως είθισται να αποκαλείται η βία εντός της οικογένειας, εξακολουθεί να αποτελεί την αθέατη πλευρά της καθημερινής ζωής πολλών γυναικών. Παραλληλίζοντας το πρόβλημα αυτό με ένα παγόβουνο, χαρακτηριστικές εκτιμήσεις ειδικών και έρευνες, επισημαίνουν ότι ένα μικρό μόνο ποσοστό τέτοιων περιπτώσεων θα αποκαλυφθεί και θα αντιμετωπιστεί. Σε αντίθεση, με ένα πολύ υψηλό «σκοτεινό» της τάξης του 80% έως και 90%, που θα «διαφυλάξει» το πρόβλημα εντός των οικογενειακών τειχών (Αρτινοπούλου, 2000).

Αυτό ωστόσο που σήμερα, τείνει πλέον να γίνει καθολικά αποδεκτό, είναι ότι το πρόβλημα της δημόσιας ή ιδιωτικής βίας κατά των γυναικών από τους εργοδότες, συζύγους, συντρόφους, αδελφούς ή πατέρες δεν αποτελεί μόνο ένα «γυναικείο θέμα». Αποτελεί ζήτημα που έχει ευρύτερες προεκτάσεις, ψυχολογικές, ιατρικές, νομικές και κοινωνιολογικές (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

Στην επόμενη ενότητα θα γίνει αναφορά στους ορισμούς και τις μορφές της βίας όπως αυτοί αποτυπώνονται στη διεθνή βιβλιογραφία.

1.2 Ορισμοί και μορφές βίας κατά των γυναικών

Η αναγνώριση και η καταγραφή της βίας κατά των γυναικών ως μείζον κοινωνικό πρόβλημα, σε όλα τα επίσημα κείμενα διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και εθνικών κυβερνήσεων, αποτελεί κατάκτηση του φεμινιστικού κινήματος των δεκαετιών '60 και '70. Οι ορισμοί που εμπεριέχονταν στα επίσημα αυτά κείμενα, την χαρακτήριζαν πράξη που αντίκειται στην ισονομία και την κοινωνική ευημερία, καθώς και τροχοπέδη της οικονομικής ανάπτυξης, επειδή απαγορεύει στην πλειονότητα των πολιτών, στις γυναίκες να ζουν και να εργάζονται ελεύθερα, αξιοποιώντας κάθε ευκαιρία και δυνατότητα για προσωπική ολοκλήρωση (Στρατηγάκη, 2008).

Ενδεικτικά, παρατίθεται ο ορισμός που υιοθετήθηκε το 1995 στην 4^η παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών και αναφέρεται στις παραγράφους 113 και 118 της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου:

«Παράγραφος 113 : Ο όρος «βία κατά των γυναικών» περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα ή είναι δυνατό να έχει ως αποτέλεσμα, τη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας είτε αυτό προκύπτει στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή. Συνεπώς, (η αναφορά είναι ενδεικτική) η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει και τα εξής

1. Τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που ασκείται στα πλαίσια της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένου του ξυλοδαρμού, της σεξουαλικής κακοποίησης των ανήλικων κοριτσιών μέσα στην οικογένεια, της βίας που σχετίζεται με την προίκα, το συζυγικό βιασμό, τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων και άλλων παραδοσιακών πρακτικών που προξενούν βλάβη στις γυναίκες, της μη συζυγικής βίας που συνδέεται με την εκμετάλλευση.

2. Τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που λαμβάνει χώρα γενικά μέσα στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και αλλού, την εμπορία γυναικών και την (εξαναγκαστική πορνεία)

3. Τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που διαπράττεται ή γίνεται ανεκτή από το Κράτος, οπουδήποτε αυτή λαμβάνει χώρα.

Παράγραφος 118 : Η βία κατά των γυναικών είναι εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας γυναικών και ανδρών, οι οποίες οδήγησαν στην κυριαρχία των ανδρών επί

των γυναικών και στις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών και στην παρεμπόδιση της ολοκληρωτικής προόδου των γυναικών.» (United Nations, 1996: 48 & 49).

Είναι σαφές ότι ο παραπάνω ορισμός είναι αρκετά περιεκτικός σε ότι αφορά στη βία που ασκείται σε βάρος γυναικών. Εκτός της ενδοοικογενειακής ή συντροφικής βίας, τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να δίνεται έμφαση και σε δύο άλλα φαινόμενα βίας, των οποίων οι διαστάσεις παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις, όπως είναι η σεξουαλική παρενόχληση και το trafficking. Για το λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να παρατεθούν δυο επίσημοι ορισμοί που περιγράφουν καθένα από τα δυο αυτά φαινόμενα.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τη σεξουαλική παρενόχληση, έχει επικρατήσει διεθνώς ο παρακάτω ορισμός: «σεξουαλική παρενόχληση σημαίνει ανεπιθύμητη, σεξουαλικής ή άλλης φύσης συμπεριφορά που βασίζεται στη διαφορά του φύλου και θίγει την αξιοπρέπεια γυναικών και ανδρών κατά την εργασία, η οποία εκφράζεται με λόγια ή με πράξεις» (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 1995:619).

Σε ότι αφορά στην εμπορία ανθρώπων ή αλλιώς trafficking, ο επίσημος ορισμός βάση του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο έχει ως εξής:

«Παράνομη διακίνηση προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική, οικονομική εκμετάλλευση θα εννοείται η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση, η εγκατάσταση ή η παραλαβή προσώπων μέσω της απειλής της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, της απαγωγής, του δόλου, της εξαπάτησης, της κατάχρησης της δύναμης, της κατάχρησης μιας ευάλωτης ή τρωτής θέσης, της προσφοράς ή της αποδοχής οικονομικού ή άλλου οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου, το οποίο ασκεί έλεγχο ή εξουσία επί άλλου προσώπου για το σκοπό της εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο: την εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, τη διαμόρφωση συνθηκών δουλείας ή τη λήψη σωματικών οργάνων (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008 :13).

Καθίσταται σαφές λοιπόν με βάση τους παραπάνω ορισμούς ότι η βία στην επίσημη πλέον ορολογία διεθνών οργανισμών, συνιστά προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών. Αποτελεί δηλαδή προσβολή του δικαιώματος στη ζωή, την ασφάλεια, την αξιοπρέπεια και τη σωματική και συναισθηματική ακεραιότητα, καθώς και σοβαρή απειλεί για την σωματική και ψυχική υγεία των θυμάτων αυτής (Γιαννή κ.α., 2005)

Οι μορφές εκδήλωσης της ανδρικής βίας έναντι των γυναικών έχουν διαφοροποιηθεί ιστορικά ανάλογα με τις πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Περιλαμβάνουν όμως πάντα μορφές συμπεριφοράς, οι οποίες έχουν ως στόχο να πληγώσουν σωματικά ή και ψυχικά το άτομο που τις υφίσταται. Μία συνοπτική λοιπόν ταξινόμηση των μορφών της βίας (όπως αυτή προκύπτει και από τα παραπάνω) έχει ως εξής:

❖ **Σωματική βία:** γρονθοκοπήματα, κλωτσιές, απόπειρα πνιγμού, κάψιμο, χαστούκια, τραυματισμοί από αιχμηρά αντικείμενα όπως μαχαίρια, ψαλίδια κλπ

❖ **Σεξουαλική βία:** βιασμός, εκπόρνευση, εξαναγκασμός σε σεξουαλικές συμπεριφορές οι οποίες δεν είναι επιθυμητές από το θύμα κλπ

❖ **Ψυχολογική βία:** λεκτικές μορφές βίας, όπως υβριστικά σχόλια, απειλές, εκφοβισμοί, προσβολές, υποτιμητικά σχόλια, κοινωνικός αποκλεισμός του θύματος όπως απομόνωσή του από το συγγενικό και κοινωνικό περιβάλλον κλπ

❖ **Οικονομική βία:** πρόκληση οικονομικής εξάρτησης του θύματος από τον δράστη, στέρηση χρημάτων, διαχείριση της περιουσίας του θύματος, οικονομικός έλεγχος απαγόρευση της γυναίκας να εργαστεί ή επιβεβλημένη παραίτηση από την εργασία, κλπ (Walker, 1979).

Στα κεφάλαια 3, 4 και 5 θα γίνει αναλυτική παρουσίαση της ενδοοικογενειακής/συντροφικής βίας, του trafficking και της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης. Πριν από αυτό όμως, παρατίθενται στο επόμενο κεφάλαιο διάφορες

θεωρητικές προσεγγίσεις που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών.

Κεφάλαιο 2ο Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου

Πριν ακόμη την εμφάνιση της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας, θεωρίες για τα φύλα διατυπώθηκαν από τους φιλοσόφους. Για παράδειγμα, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης ασπάζονταν την ιδέα ότι σε ότι αφορά στη συμπεριφορά, τα δικαιώματα και τον ρόλο των δυο φύλων καθοριστικό παράγοντα αποτελούσε η θεώρηση της γυναίκας ως ατελούς άνδρα. Η πεποίθηση αυτή φαίνεται ότι αποτέλεσε και τη βάση πολλών ψυχολογικών θεωριών που αναπτύχθηκαν αργότερα. (Ζιώγου-Καραστεργίου & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1998)

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση των κύριων θεωρητικών προσεγγίσεων αναφορικά με τις διαφορές των δυο φύλων, τους λόγους ενίσχυσης και διατήρησης αυτών των διαφορών. Οι διαφορές αυτές υπαγορεύονταν από τις κοινωνικές δομές και συνεπώς συνέβαλαν στη διατήρηση των ανισοτήτων μεταξύ των δυο φύλων, άρα και στη διατήρηση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών.

2.1 Η ψυχαναλυτική θεωρία

Ο πατέρας της ψυχανάλυσης, ο Freud βάσισε την ψυχολογική του θεώρηση ακριβώς στην ιδέα ότι η γυναίκα είναι ατελής άνδρας. Σημείωσε ότι κατά την περίοδο των 3-6 ετών, το λεγόμενο φαλλικό στάδιο, παρατηρείται μια απόκλιση της κοινής αναπτυξιακής πορείας που μέχρι τότε εμφανίζουν τα παιδιά και των δυο φύλων. Συνακόλουθη εξέλιξη αυτής της απόκλισης είναι η απόκτηση της ταυτότητας του φύλου (Παρασκευόπουλος, 1985).

Σύμφωνα με τον Freud, ο δρόμος προς την θηλυκή ταυτότητα, για τα κορίτσια, περνά από την συνειδητοποίηση της διαφοράς του γενετικού τους οργάνου, όταν το συγκρίνουν με αυτό των αγοριών. Η έλλειψη φαλλού (φθόνο του πέους), δημιουργεί στα κορίτσια αισθήματα κατωτερότητας, μειονεξίας και περιφρόνησης για το ίδιο τους το φύλο. Εξελκτικά τα κορίτσια προσπαθούν, ταυτιζόμενα με τη μητέρα τους, να μετατραπούν οι ίδιες σε ερωτικό αντικείμενο που θα προσελκύσουν το ενδιαφέρον κάποιου άνδρα (Pervin & John, 2001).

Σύμφωνα με τον Freud λοιπόν, τα κορίτσια αναπτύσσουν τη θηλυκή τους ταυτότητα, η οποία συνεπάγεται αίσθημα κατωτερότητας, περιφρόνησης προς άλλες γυναίκες, ζήλια, επιθυμία να αποκτήσουν παιδί, εμμονή στη σεξουαλική γοητεία και υπερεγώ πιο αδύναμο από των ανδρών. Έτσι, τα κορίτσια γίνονται παθητικές γυναίκες, εξαρτημένες, ευαίσθητες και αδύναμες (Pervin & John, 2001).

Τα αγόρια αντίθετα, μεγαλώνοντας με το άγχος του ευνουχισμού αναπτύσσουν την αρσενική ταυτότητα που συμπεριλαμβάνει ισχυρότερο υπερεγώ, επιθετικότητα, καταπιεστικότητα και προσανατολισμό στην επιτυχία. Συνεπώς, για τον Freud η βία από την πλευρά των ανδρών προς τις γυναίκες, εδράζεται στην διαφορά αυτή καθ' αυτή του φύλου και μοιάζει απολύτως συμβατή με την έμφυλη ταυτότητα (Παρασκευόπουλος, 1988).

2.2 Η βιολογική θεωρία

Οι θεωρίες που ερμήνευσαν τις διαφορές των φύλων βασιζόμενες σε βιολογικά δεδομένα χωρίζονται σε δυο κυρίως κατηγορίες. Στον φονξιοναλισμό και στην κοινωνιοβιολογία. Σύμφωνα με την πρώτη βιολογική θεώρηση, οι γυναίκες θεωρούνται καλύτερα εξοπλισμένες βιολογικά από τους άνδρες καθώς, είναι προικισμένες με το μητρικό ένστικτο, για το οποίο οφείλεται η γυναικεία ορμόνη οξυτοκίνη. Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό ανδρογενών ορμονών στους άνδρες, είναι η αιτία της αυξημένης ετοιμότητας για επιθετικότητα και αντίστοιχα, της αυξημένης εκδήλωσης βίαιων συμπεριφορών (Ζιώγου-Καραστεργίου & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1998).

Η κοινωνιοβιολογική προσέγγιση από την άλλη βασίζεται στην θεωρία του Δαρβίνου και στην αρχή ότι τα άτομα συμπεριφέρονται κατά τρόπο που στοχεύει στην διαίωνηση του είδους τους. Έτσι λοιπόν, άνδρες και γυναίκες στοχεύουν στην αύξηση της αναπαραγωγικής τους ικανότητας. Η στόχευση αυτή υπηρετείται από τα δύο φύλα με την υιοθέτηση

διαφορετικών στρατηγικών. Έτσι, για τους άνδρες μοιάζει φυσιολογική η σεξουαλική επιθετικότητα (αλλά και η επιθετικότητα γενικότερα) και μια τάση για ποικιλία στη σεξουαλική ζωή. Για τις γυναίκες δε, μοιάζουν φυσιολογικές εργασίες που έχουν να κάνουν με την φροντίδα των παιδιών (Salkind, 2000)

Βασικό επιχείρημα των βιολογικών θεωριών, το οποίο επηρέασε για αιώνες κοινωνικές αντιλήψεις και κυβερνητικές πολιτικές ενισχυτικές των διακρίσεων ανάμεσα στα δυο φύλα, ήταν ότι οποιαδήποτε αλλαγή θα ήταν επιβλαβής για την αναπαραγωγική ικανότητα των γυναικών. Συνεπώς, για τις γυναίκες ο φυσικός και μόνος προορισμός ήταν η αναπαραγωγή (Στρατηγάκη, 2007).

2.3 Η θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης

Σύμφωνα με τη θεωρητική αυτή προσέγγιση, το παιδί δημιουργεί μόνο του τις αξίες για το ρόλο των φύλων μέσα σε μια κοινωνική δομή που ευνοεί τα στερεότυπα. Η απόκτηση ταυτότητας νοείται ως προϊόν γνωστικής διαδικασίας και αποτέλεσμα γνωστικής ανάπτυξης. Από τη στιγμή που το παιδί κατατάσσει τον εαυτό του σε ένα από τα δυο φύλα, αξιολογεί θετικά και προσδίδει μεγαλύτερη αξία στις συμπεριφορές που στερεοτυπικά θεωρούνται κατάλληλες για το φύλο του. Αντίστοιχα, οι συμπεριφορές που θεωρούνται «ακατάλληλες» λαμβάνουν αρνητική σημασία και αποφεύγονται. Προκειμένου μάλιστα το παιδί να διατηρήσει σταθερή την ταυτότητα του φύλου του, οδηγείται και στο να καταδικάζει κάθε «παρεκκλίνουσα» συμπεριφορά που παρατηρεί σε άλλα παιδιά (Pervin & John, 2001).

2.4 Θεωρία της κοινωνικής μάθησης

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης πρεσβεύει ότι τα παιδιά διαμορφώνουν την ταυτότητα του φύλου και το σχετικό ρόλο μέσα από διαδικασίες μάθησης που απαιτούν παρατήρηση, μίμηση και ενίσχυση. Έτσι, τα παιδιά μαθαίνουν την τυπική για κάθε φύλο συμπεριφορά, καθώς αυτή ενισχύεται και επιβραβεύεται από το περιβάλλον, σε αντίθεση με τη μη τυπική που τιμωρείται ή αγνοείται (Νασιάκου κ.α., 2007)

Βασικό στοιχείο για την αναπαραγωγή, συνεπώς και για τη διατήρηση των παραδοσιακών ρόλων των δυο φύλων, αποτελεί η δομή της κοινωνίας και η έμφασή της στη παραδοσιακή κατανομή των φύλων. Η διατήρηση αυτή των παραδοσιακών ρόλων συνεπάγεται και διατήρηση της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων, άρα και διασφάλιση της εξουσίας των ανδρών. (Κοκκινάκη, 2005)

Η θεωρητική αυτή προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, κυρίως από φεμινίστριες, ψυχολόγους και κοινωνιολόγους για την ερμηνεία και ανάλυση των διαφορών ανάμεσα στα δυο φύλα. Δόθηκε μάλιστα ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση των στερεοτύπων και των ανισοτήτων που παρατηρούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία (Ζιώγου-Καραστεργίου & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1998).

2.5 Η μαρξιστική προσέγγιση

Όσον αφορά το γυναικείο ζήτημα ο Hartmann (1979) αναφέρει ότι οι μαρξιστικές θεωρίες δεν το εξετάζουν με βάση το ανδρικό φύλο, αλλά με βάση την ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στον τομέα της εργασίας, στο καπιταλιστικό σύστημα. Η ανισότητα αυτή ενισχύει την εκδήλωση και άλλων διακρίσεων εις βάρος των γυναικών, μεταξύ των οποίων είναι και η εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών κατά των γυναικών.

2.6 Η φεμινιστική προσέγγιση

Στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας αναφέρθηκε ότι η ανάπτυξη και ενδυνάμωση του φεμινιστικού κινήματος συνέβαλλε σημαντικά στην ανάδειξη του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμο να δοθεί μεγαλύτερη έκταση στην

παρουσίαση της φεμινιστικής προσέγγισης και στον τρόπο που αυτή αντιμετωπίζει και αξιολογεί το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών.

2.6.1 Ορισμοί

Ο Vasquez, 1983 (στο Ντόκου, 2010), θέλοντας να τονίσει την πληθώρα των ορισμών για τον φεμινισμό, σημειώνει ότι «υπάρχουν τόσοι ορισμοί του φεμινισμού όσοι και οι φεμινίστριες». Σύμφωνα με την Κακλαμανάκη (2007), ο φεμινισμός είναι ένα κίνημα που αγωνίζεται για την επίτευξη της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας.

Η Lerner (1993) πάλι, προσδιορίζει τον φεμινισμό ως τον αγώνα των γυναικών που στοχεύει στην βελτίωση και τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Αναφέρεται δηλαδή στην προώθηση των πολιτικών, αστικών, οικονομικών, και κοινωνικών δικαιωμάτων των γυναικών (Παπαγεωργίου, 2004).

Συμπερασματικά θα μπορούσε να παρατεθεί ο εξής ορισμός του φεμινισμού όπως αυτός διατυπώνεται από τον Beasley (1999): «φεμινισμός είναι ένα ευρύτατο σύνολο ιδεολογικών και θεωρητικών τοποθετήσεων, καθώς και ακτιβιστικών πρακτικών ή κινήματων που αφορούν αφενός μεν στη διεκδίκηση και καθιέρωση της ισότητας μεταξύ των φύλων και στην προάσπιση των ανθρωπίνων (βιολογικών και πολιτικο-κοινωνικών) δικαιωμάτων των γυναικών, αφετέρου δε στην συνειδητοποιημένη κριτική (ανα) ψηλάφηση επιστημονικών και φιλοσοφικών θεωριών σχετικών με την υπόσταση του φύλου και της έμφυλης ταυτότητας των ανθρώπων υποκειμένων μέσα στα πλαίσια των κοινωνικών δομών» (Beasley, 1999:36).

Η φεμινιστική προσέγγιση αντιμετωπίζει το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών ως πρόβλημα που απορρέει από την άνιση κατανομή δύναμης και εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μέμφεται τα παραδοσιακά στερεότυπα για τους ρόλους των δυο φύλων, καθώς υποστηρίζει ότι αναπαράγουν την ανισότητα και συνακόλουθα την βία κατά των γυναικών (Ζιώγου-Καραστεργίου & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1998)

2.6.2 Φεμινιστικές θεωρίες

Η ιστορία του φεμινιστικού κινήματος έχει να επιδείξει διαφορετικές ιδεολογικές τάσεις και κατευθύνσεις, οι οποίες παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους και ενίοτε αλληλοσυγκρούονται. Έχουν όμως όλες ως κοινή βάση και αξίωμα την προάσπιση των γυναικείων δικαιωμάτων και της γυναικείας ύπαρξης. (Παπαγεωργίου, 2004). Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιαστούν με συνοπτικό τρόπο οι φεμινιστικές αυτές θεωρητικές κατευθύνσεις και η οπτική τους για τα γυναικεία ζητήματα. Αναλυτικότερα οι φεμινιστικές θεωρίες είναι οι εξής:

- Αμαζονικός φεμινισμός. Πήρε το όνομά του από το γεγονός ότι συνήθως παραθέτει εικόνες γυναικών αγωνιστριών από τη μυθολογία (κατά κύριο λόγο) με μυϊκή δύναμη, για να τονίσει την εναντίωσή του στις αντιλήψεις που θεωρούν τη γυναίκα ως αδύναμη να υπερασπιστεί τον εαυτό της και τους άλλους, λόγω των σωματικών της χαρακτηριστικών (<http://feminist.net.tripod.com/feminism.html>).
- Αναρχο-φεμινισμός. Δημιουργήθηκε στις αρχές του 1970 και υποστηρίζει πως οι γυναίκες πρέπει να αποφασίζουν οι ίδιες για την ζωή και το σώμα τους. Επίσης ο αναρχο-φεμινισμός εναντιώνεται σε κάθε μορφή εξουσίας (Ντόκου, 2010).
- Λεσβιακός φεμινισμός. Σύμφωνα με το λεσβιακό φεμινισμό καμία γυναίκα δεν είναι από τη φύση της ετερόφυλη, αλλά γίνεται ετερόφυλη επειδή είναι κοινωνικά αποδεκτό. Επίσης πρεσβεύει ότι καμία ετερόφυλη γυναίκα δεν μπορεί να είναι πραγματική φεμινίστρια και ότι η σχέση ανάμεσα σε άντρα και γυναίκα είναι καταπιεστική και καταναγκαστική για το γυναικείο φύλο. Ο λεσβιακός φεμινισμός αναπτύχθηκε στα τέλη του 1970 με αρχές του 1980 (<http://feminist.net.tripod.com/feminism.html>).
- Μαρξιστικός φεμινισμός. Πηγάζει από την θεωρία του Engels που αφορά την σχέση ανάμεσα στο γάμο και την ατομική ιδιοκτησία. Πιο συγκεκριμένα ο γάμος θεωρείται υπαίτιο

γεγονός της καταπίεσης των γυναικών, όπως και ο καπιταλισμός, ο οποίος συνδέεται άμεσα με την απόκτηση της ατομικής περιουσίας. Σύμφωνα με τον μαρξιστικό φεμινισμό για να αντιμετωπιστούν οι προαναφερόμενοι παράγοντες καταπίεσης της γυναίκας, κρίνεται αναγκαία η αλλαγή του οικονομικού συστήματος μιας χώρας με τη συλλογική δράση των ανδρών της εργατικής τάξης ενάντια στον καπιταλισμό (Παπαγεωργίου, 2004).

- Οικοφεμινισμός. Υποστηρίζει πως η καταπίεση των γυναικών έχει άμεση σχέση με τα οικολογικά προβλήματα του πλανήτη. Παραλληλίζει την γυναικεία καταπίεση με τον τρόπο που μια πατριαρχική οικογένεια εκμεταλλεύεται στο έπακρον το οικοσύστημα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν οδυνηρές μακροπρόθεσμες συνέπειες για όλους. Σε αντίθεση πιστεύει ότι σε μια μητριαρχική οικογένεια δεν θα γινόταν κάτι παρόμοιο. Έτσι, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα οικολογικά προβλήματα, απαιτείται η δημιουργία μητριαρχικών οικογενειών (Παπαγεωργίου, 2004).

- Πνευματικός φεμινισμός. Επικεντρώνεται σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με την θρησκεία και την πνευματικότητα. Βασική του ενασχόληση είναι η διεκδίκηση γυναικείων θέσεων σε θρησκευτικές ηγεσίες, η αμφισβήτηση της ανδροκρατίας σε πνευματικά/θρησκευτικά κείμενα και η μελέτη της γυναικείας απεικόνισης σε αυτά (<http://feminist.net.tripod.com/feminism.html>).

- Φιλελεύθερος φεμινισμός. Υποστηρίζει ότι « η απελευθέρωση των γυναικών μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να γίνουν βασικές αλλαγές στην οικονομική και πολιτική δομή της καπιταλιστικής δημοκρατίας». Έχει ως γνώμονα την αρχή των «ίσων δικαιωμάτων» και τις αρχές «ελευθερία- ισότητα- δικαιοσύνη». Διεκδικεί την εφαρμογή αυτών των αρχών για το γυναικείο φύλο, το οποίο πιστεύει πως κρίνεται «πρώτα ως φύλο και μετά ως άνθρωποι» (Payne, 2000: 423).

- Σεξουαλικά Φιλελεύθερος φεμινισμός. Έκανε την εμφάνισή του για πρώτη φορά στις αρχές του 1980 στην Αμερική και υποστηρίζει πως η απελευθέρωση των γυναικών μπορεί να επιτευχθεί, εφόσον οι γυναίκες απελευθερωθούν πρώτα σεξουαλικά. Εναντιώνεται επίσης, σε οποιονδήποτε προσπαθεί να ελέγξει τη σεξουαλική δραστηριότητα των ενηλίκων (πολιτεία, θεσμοί ή άλλα φεμινιστικά ρεύματα) (Ντόκου, 2010).

- Σοσιαλιστικός φεμινισμός. Δημιουργήθηκε στα μέσα του 1980 στην Ευρώπη. Είναι συνδυασμός της μαρξιστικής θεωρίας και της ριζοσπαστικής φεμινιστικής θεωρίας. Πρεσβεύει ότι η καταπίεση των γυναικών είναι μέρος της δομικής ανισότητας που υπάρχει στα πλαίσια ενός κοινωνικού συστήματος που στηρίζεται στο διαχωρισμό των τάξεων. Η καταπίεση των γυναικών αλληλεπιδρά με άλλες μορφές καταπίεσης πχ φυλετική καταπίεση. Οι καταπιεστικές σχέσεις θα πρέπει να αναλυθούν με τρόπο ικανοποιητικό για όλα τα διαφορετικά συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων (Payne, 2000).

- Ριζοσπαστικός φεμινισμός. Δημιουργήθηκε στα τέλη του 1960 στην Αμερική και παρουσίασε για πρώτη φορά την έννοια «του κοινωνικού φύλου» με την ανάδειξη της πολιτικής διάστασης των διακρίσεων των γυναικών. Ο ριζοσπαστικός φεμινισμός επίσης υποστηρίζει ότι οι διακρίσεις σε βάρος του κοινωνικού φύλου των γυναικών έχουν αντίκτυπο σε κάθε πλευρά της ζωής (Payne, 2000).

- Υπαρξιακός φεμινισμός. Όπως προκύπτει από την ονομασία του, βασίζεται στις αρχές του υπαρξισμού, ο οποίος υποστηρίζει ότι «η εμπειρία του κόσμου προηγείται της σκεπτόμενης συνείδησης και την διαμορφώνει». Για να ερμηνευτεί έτσι η θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία και σε ένα πατριαρχικό σύστημα, ως το απόλυτο «Άλλο» σε σχέση με τον άντρα «Υποκείμενο». Βασικότερη υποστηρίκτρια του συγκεκριμένου φεμινιστικού ρεύματος, υπήρξε η Γαλλίδα φιλόσοφος Simone de Beauvoir (Ντόκου, 2010).

- Φυλετικός/εθνοτικός φεμινισμός. Δημιουργήθηκε από Αφροαμερικανίδες οι οποίες αντιμετώπιζαν, τόσο την έμφυλη διάκριση, όσο και την φυλετική μέσα στο «λευκό» φεμινιστικό κίνημα (<http://feminist.net.tripod.com/feminism.html>).

•Κρατικός φεμινισμός ή θεσμικός φεμινισμός. Έτσι «ονομάστηκε το φαινόμενο της προώθησης γυναικείων πολιτικών στο πλαίσιο των κρατικών διαδικασιών και της πολιτειακής γραφειοκρατίας». Αρκετές φεμινίστριες που υποστήριζαν το συγκεκριμένο ρεύμα εργάστηκαν στο κράτος, καθώς πίστευαν ότι τα αιτήματά τους θα έχουν καλύτερη αντιμετώπιση. Απώτερος σκοπός τους ήταν η διεκδίκηση των γυναικείων δικαιωμάτων (Connell, 2004, Gubin & Jacques et al, 2004, στο Σαμίου, 2006:65).

Όπως λοιπόν προκύπτει από την παρουσίαση αυτή των διαφορετικών φεμινιστικών θεωριών υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις των γυναικείων ζητημάτων. Κοινός παρανομαστής όλων των θεωριών, είναι η επίτευξη της ισότητας ανάμεσα στα φύλα (Παπαγεωργίου, 2004).

Εκτός των διαφορετικών ιδεολογικών κατευθύνσεων το φεμινιστικό κίνημα διαιρείται και χρονολογικά ανάλογα με την ανάπτυξη και την ύφεση των φεμινιστικών δράσεων. Έτσι, το πρώτο κύμα του φεμινισμού ξεκινάει από το 1790 και ολοκληρώνεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με την λήξη των παγκόσμιων πολέμων. Στις κατακτήσεις του πρώτου κύματος του φεμινισμού ανήκουν η απόκτηση δικαιώματος ψήφου για τις γυναίκες σε σκανδιναβικές χώρες, Ρωσία, Αγγλία και Αμερική (Rendall, 1985).

Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα ξεκινάει το 1960 και ολοκληρώνεται το 1980. Την περίοδο αυτή δόθηκε βαρύτητα σε διεκδικήσεις δικαιωμάτων όπως η εργασία. Επίσης, επιδίωξη των γυναικών ήταν «να ορίσουν οι ίδιες τον εαυτό τους και την κοινωνική τους κατάσταση» (Αθανασίου, 2006: 21). Τέλος, από το 1970 και έπειτα εφαρμόστηκε η χρήση του όρου «κοινωνικό φύλο» (gender) για να περιγράψει στο σύνολό του το ζήτημα της διάστασης των φύλων (Connell, 2006). Σε αυτή τη δεύτερη περίοδο του φεμινιστικού κινήματος παρατηρείται και ο διαχωρισμός του ιδεολογικού πλαισίου του φεμινισμού σε διαφορετικές κατηγορίες και γυναικείες οργανώσεις, συχνά αλληλοσυγκρουόμενες (Ντόκου, 2010).

Σε ότι αφορά στο τρίτο κύμα του φεμινισμού η Walter (1999) επισημαίνει ότι «Σε πολλές περιπτώσεις ουσιαστικά αποτελεί προέκταση του δεύτερου κύματος, ενώ σε άλλες ο όρος δηλώνει πως βρισκόμαστε πια σε μια περίοδο Μετά-φεμινισμού. Η φάση αυτή σηματοδοτείται αφενός από την κριτική και την απόρριψη προηγούμενων θέσεων του δεύτερου κύματος ως ασφυκτικά δογματικές, ουσιοκρατικές και μη πολυπολιτισμικές, αφετέρου από τη στροφή στη θεωρία και σε μια ευρύτερη κριτική ανάλυση του κοινωνικού συστήματος παραγωγής νοήματος και σχέσεων εξουσίας, που παράγουν το έμφυλο υποκείμενο και διαμορφώνουν ακόμα και ιδιότητες που θα θεωρούνταν βιολογικά δεδομένα» (Walter 1999: 5).

Το τρίτο φεμινιστικό κύμα ξεκινά από τα μέσα του 1980 και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Το 1980 οι φεμινίστριες άσκησαν πίεση στην κυβέρνηση και υιοθέτησαν μια στάση αμφισβήτησης απέναντί στο κράτος, θεωρώντας το ανίκανο να ανταπεξέλθει στον τομέα της εκπαίδευσης και της επίτευξης της ισότητας ανάμεσα στα φύλα. Αίτημά τους μεταξύ άλλων ήταν πχ η «επέκταση της δημόσιας εκπαίδευσης» για τις γυναίκες και η κατάργηση των έμφυλων ανισοτήτων σε αυτή, η προστασία των γυναικών από τη βία που ασκείται εις βάρος τους σε δημόσιο και ιδιωτικό χώρο κλπ (Ντόκου, 2010).

2.6.3. Φεμινισμός και βία

Το θέμα της βίας κατά των γυναικών απασχόλησε τα φεμινιστικά κινήματα. Εξέτασαν το πρόβλημα με βάση τις αναλύσεις της ανθρώπινης σεξουαλικότητας ως κοινωνικής κατασκευής και πεδίου άσκησης εξουσίας. Η κοινωνικά κατασκευασμένη ανθρώπινη σεξουαλικότητα των πατριαρχικών κοινωνιών επιβάλλει την αποδοχή της κυριαρχίας των ανδρών και την υποταγή των γυναικών στον ερωτικό τομέα. Οι φεμινίστριες πρόσβευαν ότι με τον τρόπο αυτό οι άνδρες επιβάλλον τους κανόνες της σεξουαλικής έκφρασης των γυναικών, στερώντας τους οποιαδήποτε ελεύθερη προσωπική επιλογή (Στρατηγάκη, 2006).

Σύμφωνα με τη φεμινιστική θεώρηση η κακοποίηση των γυναικών αποτελεί μια σεξιστική πρακτική που συμβάλλει στη διατήρηση της ανδρικής κοινωνικής ιεραρχίας. Δεν αποτελεί ιδιομορφία της συμπεριφοράς κάποιων μεμονωμένων ανδρών ή έκφραση ψυχοπαθολογίας αλλά είναι ουσιαστικά μηχανισμός νομιμοποίησης της ανισότητας μεταξύ των δυο φύλων και επιβολής της ανδρικής εξουσίας (Στρατηγάκη, 2006).

2.6.4 Ο φεμινισμός στην Ελλάδα

Στην παρούσα υποενότητα γίνεται μια σύντομη αναφορά στην ανάπτυξη και δράση του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Ο λόγος αυτής της ιδιαίτερης αναφοράς είναι ότι υπήρξε καθοριστική η συμβολή του για την ανάπτυξη πολιτικών ισότητας των φύλων και πολιτικών καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών (βλ κεφ.8).

Όπως αναφέρθηκε το φεμινιστικό κίνημα στην Ευρώπη και στην Αμερική ξεκίνησε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Στην Ελλάδα ο φεμινισμός εμφανίζεται να συγκεκριμενοποιείται από το 1860 και μετά. Η συνειδητοποίηση της Ελληνίδας για την κατώτερη κοινωνική της θέση έρχεται ουσιαστικά μετά τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 (Δαράκη, 1995).

Μετά το 1860 λοιπόν οι γυναίκες στη χώρα μας αρχίζουν να διεκδικούν ίσα δικαιώματα και εστιάζουν τις διεκδικήσεις αυτές στον εκπαιδευτικό τομέα. Επιζητούν πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση με στόχο μεταγενέστερα, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την απεμπλοκή τους από την αποκλειστική ενασχόληση με οικιακές εργασίες (Παπαγεωργίου, 2004).

Το 1887 η Καλλιρόη Παρέν, η πρώτη Ελληνίδα δημοσιογράφος ξεκινά την κυκλοφορία του εντύπου «*Εφημερίδα των Κυριών*», σηματοδοτώντας με τον τρόπο αυτό και την έναρξη των δράσεων του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Σημειώνεται ότι αρχικά το έντυπο αρθρογραφούσε μόνη της η Καλλιρόη Παρέν. Στη συνέχεια προσέλυσε γυναίκες από το συγγραφικό και παιδαγωγικό χώρο και από κοινού προέβαλλαν αιτήματα για την πρόσβαση των γυναικών στον εκπαιδευτικό και εργασιακό χώρο (Παπαγεωργίου, 2004).

Το πρώτο κύμα φεμινισμού στην Ελλάδα, που ξεκινά το 1860 και διαρκεί ως την μεταπολίτευση, έχει να επιδείξει κατακτήσεις όπως την αναγνώριση το 1930 του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, στις δημοτικές εκλογές, μόνο και εφόσον εκείνες ήταν άνω των 30 ετών και γνώριζαν γραφή και ανάγνωση. Το 1949 κατοχυρώθηκε για όλες τις γυναίκες άνω των 21 ετών δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές. Το 1952 οι Ελληνίδες αποκτούν πλέον πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανασταλτικός παράγοντας στην εξέλιξη του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος ήταν η δικτατορία (1967 έως 1974) (Αυδή – Καλκάνη, 1989, Κακλαμανάκη, 2007).

Από την περίοδο της μεταπολίτευσης έως σήμερα μιλάμε ουσιαστικά για το δεύτερο ελληνικό φεμινιστικό κύμα. Βασικές κατακτήσεις αυτής της περιόδου είναι η εμφάνιση το 1975 στο Σύνταγμα της αρχής της ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της εργασίας. Επίσης, η αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου που στόχευε στην ισότητα ανδρών και γυναικών όχι μόνο στο δημόσιο χώρο αλλά και στον ιδιωτικό το 1983. Τέλος η οργάνωση γυναικείων οργανώσεων, η ίδρυση της Γ.Γ.Ι. και η θέσπιση νομοθετημάτων (βλ. 8^ο κεφ.) που στόχευαν στην προστασία των γυναικών, εντάσσονται στις κατακτήσεις του φεμινιστικού κινήματος αυτής της περιόδου (Παπαγεωργίου, 2004, Κακλαμανάκη, 2007).

Ειδικότερα, σε ότι αφορά στο θέμα της βίας κατά των γυναικών οι ελληνικές φεμινιστικές οργανώσεις έχουν δραστηριοποιηθεί οργανώνοντας εκδηλώσεις διαμαρτυρίας, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης κλπ. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν τα εξής: η Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών κινητοποιήθηκε για την απόσυρση σχεδίου νόμου που ευνοούσε τη λειτουργία οίκων ανοχής την περίοδο των ολυμπιακών αγώνων του 2004. Το ηλεκτρονικό περιοδικό Infofemina παρείχε πληροφόρηση για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Η Πανελλαδική Οργάνωση Γυναικών «Παναθηναϊκή», το Φόρουμ των

Αριστερών Φεμινιστριών και άλλες οργανώσεις πραγματοποίησαν εκστρατείες ενημέρωσης για τη σεξιστική βία (Στρατηγάκη, 2007).

Με το πέρασμα των ετών και την διάλυση πολλών ελληνικών φεμινιστικών ομάδων ή τη διάσπασή τους λόγω ιδεολογικών συγκρούσεών τους επήλθε και η διάσπαση του φεμινιστικού κινήματος. Σήμερα εμφανίζεται να δρα σποραδικά γεγονός που εμποδίζει την άσκηση ουσιαστικής πίεσης στην επίσημη ελληνική πολιτεία και συνεπώς την ικανοποίηση γυναικείων διεκδικήσεων (Κακλαμανάκη, 2007).

Κεφάλαιο 3° Ενδοοικογενειακή/συντροφική βία

Η ενδοοικογενειακή – συντροφική βία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο έχει μελετηθεί και αναλυθεί ποικιλοτρόπως. Παρότι ανέκαθεν, θεωρούνταν ζήτημα ιδιωτικής υπόθεσης και η κοινωνία προστάτευε το απαραβίαστο του ιδιωτικού ασύλου, στις μέρες μας είναι ένα θέμα που συζητείται ανοιχτά. Έτσι έχουν εξεταστεί τα αίτια και οι επιπτώσεις του φαινομένου, έχουν καταγραφεί δεδομένα της συχνότητάς του, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πλέον στροφή του ενδιαφέροντος προς την πλευρά των δραστών (Κωσταβάρα, 2000).

Ενδεικτικά στατιστικά στοιχεία που περιγράφουν το μέγεθος του φαινομένου, καταγράφουν ότι μια στις πέντε γυναίκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε θύμα ξυλοδαρμού τουλάχιστον μια φορά στην ζωή της, από τον νυν ή πρώην σύζυγο/σύντροφο. Αν συνεκτιμηθούν και οι άλλες μορφές βίας, τότε ο αριθμός ανέρχεται σε μια από τις δυο γυναίκες. (Στρατηγάκη, 2007)

Η ενδοοικογενειακή βία, όπως προκύπτει από τον ορισμό που παρατέθηκε προηγούμενα, περιλαμβάνει ένα σύνολο επιθετικών και πειθαναγκαστικών συμπεριφορών που διαπράττεται από σύζυγο ή σύντροφο, με μοναδικό στόχο τον έλεγχο της συζύγου ή της συντρόφου. Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας απαντώνται σε διαφορετικούς πολιτισμούς και σε διαφορετικά κοινωνικά συστήματα, παραμένει κοινή διαπίστωση ότι ο δράστης είναι πάντοτε άνδρας (Παπαμιχαήλ, 2008).

3.1 Αίτια του φαινομένου

Οι προσπάθειες της αναζήτησης των αιτιών αυτή της βίαιης ανδρικής συμπεριφοράς κατέδειξαν, όπως επεσήμαναν κύρια οι φεμινιστικές θεωρίες, ως κύριο παράγοντα την άνιση κατανομή της εξουσίας μεταξύ των δυο φύλων. Το αντρικό προνόμιο της άσκησης εξουσίας, αλλά και η κοινωνική αναγνώριση αυτού του προνομίου, αποτελεί τη συνισταμένη, από την οποία απορρέουν λοιποί αιτιολογικοί-ενισχυτικοί παράγοντες του φαινομένου. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επιθετικότητα των ανδρών γενικότερα και οι βίαιες συμπεριφορές τους έτυχαν δοξασμού και ανταμοιβής όπως πχ στα Μ.Μ.Ε., στη λογοτεχνία κλπ (Στρατηγάκη, 2008).

Ένας άλλος παράγοντας, είναι η θεώρηση του ανδρισμού ως φυσική καταπιεστική μηχανή. Στην οικογένεια, απαιτείται από τα αγόρια να καταπνίγουν αισθήματα φόβου ή πόνου, να φέρονται σαν άνδρες, ενώ το μόνο επιτρεπτό προς εκδήλωση συναίσθημα, είναι ο θυμός. Η βία μεταφέρεται διαγενεακά και αναπαράγεται (Κωσταβάρα, 2000).

Στους αιτιολογικούς παράγοντες της βίαιης αντρικής συμπεριφοράς έχει συμπεριληφθεί ο φόβος των ανδρών για αποτυχία ή απώλεια της εξουσίας. Ο φόβος αυτός και η απειλή της μη εκπλήρωσης του ρόλου τους αναγκάζει τους άνδρες σε συνεχή επαγρύπνηση και σταθερή εκδήλωση της βίας (Φερέτη, 2000).

Πολύ συνοπτικά λοιπόν, μπορεί να αναφερθεί ότι τα κύρια αίτια της βίαιης ανδρικής συμπεριφοράς εις βάρος των γυναικών εγκαθιδρύονται σε προκαταλήψεις, στερεότυπα και πρότυπα για τα δύο φύλα. Τα πρότυπα αυτά σχετίζονται με την κατανομή της εξουσίας και το προνόμιο άσκησης της (Στρατηγάκη, 2008).

Ένας ακόμη παράγοντας που συνεπικουρεί στην διατήρηση του φαινομένου και εμποδίζει την απεμπλοκή των γυναικών από την βίαιη σχέση είναι το γεγονός ότι στην πλειοψηφία τους τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας εμφανίζονται να στερούνται οικονομικών πόρων. Χαρακτηριστικά η έρευνα των Dobash & Dobash (1979) σημειώνει παράγοντες όπως η δυσχέρεια εύρεσης εργασίας, η απουσία οικονομικών πόρων και η δυσκολία ανατροφής των παιδιών ως παραμέτρους που εμποδίζουν τις κακοποιημένες γυναίκες να εγκαταλείψουν τον κακοποιητή. Στις περιπτώσεις που οι γυναίκες έφυγαν από το

σπίτι εξαιτίας αυτών των παραγόντων, αναγκάζονται να επιστρέψουν στον κακοποιητή μετά από μικρό χρονικό διάστημα.

Ειδικότερα για την Ελλάδα τα στοιχεία από τα συμβουλευτικά κέντρα της Γ.Γ.Ι. σε Αθήνα και Πειραιά έδειξαν για το 2002 ότι οι γυναίκες θύματα μακροχρόνιας ενδοοικογενειακής βίας είναι σε ποσοστό 56,69% άνεργες (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003). Η δε έρευνα των Strube & Barbour (1984) σε δείγμα 251 κακοποιημένων γυναικών έδειξε ότι οι γυναίκες που τελικά εγκατέλειψαν την βίαιη σχέση τελούσαν υπό το καθεστώς πλήρους απασχόλησης.

Σημειώνεται ότι έχουν γίνει πολλές ερευνητικές προσπάθειες όπως πχ των Dobash & Dobash (1979), των Kaufman-Kantor & Straus (στο Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003) στην έρευνα του Κ.Ε.Θ.Ι. (2003) για την Ελλάδα κλπ, με στόχο τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ βίαιης συμπεριφοράς και παραμέτρων όπως: χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών, ύπαρξη ψυχικής ασθένειας, χαμηλό οικονομικό, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο κτλ. Οι έρευνες αυτές άλλοτε έχουν αποδείξει υψηλή και άλλοτε χαμηλή συσχέτιση μεταξύ βίας και των παραπάνω παραμέτρων (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003) Πάντοτε όμως, κύρια και γενεσιουργός αιτία παραμένει η άνιση κατανομή εξουσίας μεταξύ των δυο φύλων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, κ.α.2008).

3.2Επιπτώσεις του φαινομένου στις γυναίκες

Αντίστοιχα, μεγάλος είναι και ο αριθμός των ερευνών όπως πχ των Mittlees-Black & Byron, 1999 (στο Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003), η έρευνα του Κ.Ε.Θ.Ι. (2003) για την Ελλάδα, των Dobash & Dobash (1979) κλπ, που έχουν επικεντρωθεί στις επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας και αφορούν τόσο τις γυναίκες θύματα, όσο και τους άνδρες-δράστες, αλλά και τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ένα τέτοιο βίαιο περιβάλλον.

Σε ότι αφορά στις γυναίκες οι συνέπειες μπορεί να είναι σωματικές πχ τραυματισμοί, κακώσεις, προβλήματα υγείας, ακρωτηριασμοί και τέλος, ο θάνατος. Χαρακτηριστικά, στην Ευρώπη εκτιμάται ότι κατά μέσο όρο πεθαίνουν ετησίως 600 γυναίκες, εξαιτίας της ενδοοικογενειακής βίας. Τα ποσοστά διαφοροποιούνται ανάλογα με τη χώρα και τη μελέτη και φαίνεται να κυμαίνονται μεταξύ του 30-70% επί του συνόλου των ανθρωποκτονιών. (Νικολαΐδης & Σταυριανάκη, 2009).

Επίσης, σε έρευνα του Κ.Ε.Θ.Ι. (2003) σε δείγμα 1867 περιπτώσεων κακοποιημένων γυναικών το 37,6% είχε υποστεί βαριά σωματική βλάβη και το 33,7% σωματική βλάβη. Τέλος σε ποσοστό 30,8% των γυναικών διαπιστώθηκε άσκηση σεξουαλικής βίας (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003).

Το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας το οποίο θεωρείται υποκατηγορία της διαταραχής μετατραυματικού στρες, περιγράφει με γλαφυρό τρόπο τις ψυχολογικές συνέπειες που μπορεί να υποστεί μια γυναίκα από τη βία. Επισημαίνει το αίσθημα του αβοήθητου και την επίκτητη αδυναμία που η βία μπορεί να επιφέρει στα θύματά της. Οι κακοποιημένες γυναίκες δεν επιχειρούν να ξεφύγουν από μια βίαιη σχέση, ακόμη και όταν το φιλικό και συγγενικό τους περιβάλλον θεωρεί ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό (Walker, 1984, 1989).

Οι Dobash & Dobash (1979) τονίζουν μάλιστα ο αριθμός των εκμυστηρεύσεων των κακοποιημένων γυναικών προς φίλους και συγγενείς για τη βία που υφίστανται εντός του σπιτιού είναι αντιστρόφως ανάλογος και συγκριτικά μικρότερος με τα βίαια επεισόδια. Πιστεύουν ότι τίποτε δεν μπορεί να αλλάξει τις συνθήκες της ζωής τους. Χαρακτηριστικά, έρευνα που έγινε στην Ελλάδα το 2003 (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003), έδειξε ότι το 56,2% των γυναικών που είχαν υποστεί ενδοοικογενειακή βία, υφίσταντο κακομεταχείριση για πάνω από δέκα χρόνια. Στο διάστημα αυτό 60,9% των γυναικών είχαν εκμυστηρευτεί το πρόβλημα σε συγγενείς τους.

Συνοπτικά, οι ψυχολογικές επιπτώσεις στις γυναίκες είναι χαμηλή αυτοεκτίμηση, κοινωνική απομόνωση, αισθήματα ντροπής, αναξιοσύνης και ανασφάλειας, ενοχικά

αισθήματα (θεωρούν ότι ευθύνονται οι ίδιες, για τη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου), παθητική συμπεριφορά, οξείες αντιδράσεις άγχους και ψυχοσωματικά συμπτώματα, αίσθημα του αβοήθητου κλπ (Γιαννή κ.ά, 2005, Walker,1984,1989).

3.3 Το προφίλ των ανδρών δραστών

Τα χαρακτηριστικά που αντίστοιχα έχουν αποδοθεί στο προφίλ των ανδρών που ασκούν βία στην σύζυγο/σύντροφο τους είναι: η άκαμπτη προσκόλληση στον αρχηγικό ρόλο του άνδρα μέσα στην οικογένεια και στην παραδοσιακά οριζόμενη υπεροχή του, αισθήματα ανασφάλειας, κτητικότητα και ζήλεια, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αμφιθυμική και αγχώδεις συμπεριφορά ως προς την οικειότητα με την σύζυγο/σύντροφο κτλ. (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003)

Η Hirigoyen (1998, 2005), περιγράφοντας τον επιτιθέμενο, τον χαρακτηρίζει ναρκισσιστή, μεγαλομανή, που θεωρεί τον εαυτό του σημείο αναφοράς και αντιμετωπίζει την σύντροφο απλά και μόνο ως μέσο στήριξης και επιβεβαίωσής του. Είναι ανεύθυνος, φοβάται τον χωρισμό, δυσκολεύεται στην έκφραση θετικών συναισθημάτων, είναι καχύποπτος και παρανοϊκός. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο άνδρας δράστης δεν αποδέχεται την συμπεριφορά του ως βίαιη και υποτιμά τις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις που αυτή έχει στο θύμα.

3.4. Οι επιπτώσεις στα παιδιά

Τα αποτελέσματα των περισσότερων ερευνών έχουν επισημάνει ότι τα παιδιά, των οποίων οι γονείς εμπλέκονται σε βίαιες συγκρούσεις, είναι τις περισσότερες φορές μάρτυρες των βίαιων επεισοδίων. Για παράδειγμα στην έρευνα του Κ.Ε.Θ.Ι. το 2003 (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003), ένα ποσοστό 59% των κακοποιημένων γυναικών δήλωσε ότι τα παιδιά τους ήταν παρόντα στα βίαια επεισόδια.

Οι αντιδράσεις των παιδιών ποικίλουν ανάλογα με την ηλικία τους. Τα μικρότερα παιδιά αντιδρούν με φόβο και απομονώνονται, ενώ τα μεγαλύτερα εμπλέκονται επιτιθέμενα στον δράστη, σε μια προσπάθεια να τον σταματήσουν. Η Hirigoyen (2005) μάλιστα σημειώνει ότι ένα ποσοστό 20 με 30% υφίστανται επίσης σοβαρές βιαιοπραγίες από τον δράστη.

Πρόωρος τοκετός, μετατραυματικές διαταραχές, διαταραχές της ανάπτυξης, ανωριμότητα, σχολικές δυσκολίες, ψυχοσωματικές διαταραχές, συγκινησιακές διαταραχές, διαταραχές συμπεριφοράς είναι ορισμένες μόνο από τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στο παιδί η συνύπαρξή του σε βίαιο περιβάλλον. Τέλος, το παιδί αυτό παρουσιάζει τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες από ένα άλλο, να εκδηλώσει ως ενήλικας βίαιη συμπεριφορά (Hirigoyen, 2005).

Το ζήτημα αυτό δηλαδή η συσχέτιση κακοποίησης στην παιδική ηλικία και η ύπαρξη βίας στην μεταγενέστερη ενήλικη ζωή έχει απασχολήσει τους ερευνητές. Χαρακτηριστικά οι Messman-Moore & Long (2000) επεσήμαναν ότι 20,1% των κακοποιημένων γυναικών σε δείγμα 648 γυναικών, ανέφερε ότι είχε δεχθεί κάποιου είδους παιδική κακοποίηση. Το 25,9% του δείγματος δήλωσε ότι βίωσε ένα σοβαρό ή τουλάχιστον δυο λιγότερο σοβαρά περιστατικά σωματικής κακοποίησης κατά την ενήλικη ζωή και πολύ υψηλά ποσοστά ψυχολογικής κακοποίησης. Τα ποσοστά αυτά τονίζουν ότι οι γυναίκες με ιστορικό παιδικής κακοποίησης εμφανίζουν υψηλότερες πιθανότητες κακοποίησης ως ενήλικες από τον γενικό πληθυσμό.

Παρόμοιες έρευνες όπως πχ της Kalmuss (1984) σε δείγμα 2143 ενηλίκων, των Ulbricht & Huber (1981) σε δείγμα 2002 ενηλίκων κλπ έδειξαν την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ βίας στον έγγαμο βίο και παιδικής κακοποίησης ή έκθεσης σε βίαιη συμπεριφορά κατά την παιδική ηλικία. Η συσχέτιση αυτή έδειξε την υψηλότερη εμπλοκή των βίαιων παιδικών εμπειριών με βίαια περιστατικά στην μεταγενέστερη οικογενειακή ζωή. Οι παραπάνω ερευνητές έδειξαν ότι επηρεάζεται επίσης, η στάση των ατόμων σχετικά με την ανοχή στη

βία κατά των γυναικών κατά την ενήλικη ζωή σε βαθμό μεγαλύτερο από την επιρροή για τις στάσεις αναφορικά με τους παραδοσιακούς ρόλους των δυο φύλων. Τα παιδιά μαθαίνουν ότι η βία μεταξύ των μελών της οικογένειας είναι αποδεκτή. Την ενσωματώνουν στην συμπεριφορά και την υιοθετούν στις μετέπειτα στενές τους σχέσεις στην ενήλικη ζωή. (Kalmuss, 1984, Ulbricht & Huber, 1981 στο Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003).

Ενδεικτικά τα στοιχεία για την Ελλάδα που αφορούν στις κακοποιημένες γυναίκες που προσήλθαν το 2002 στα συμβουλευτικά κέντρα Αθήνας και Πειραιά της Γ.Γ.Ι., δείχνουν ότι σε ποσοστό 25% οι κακοποιημένες γυναίκες υπήρξαν και θύματα βίας κατά την παιδική τους ηλικία. Σε ποσοστό 24% οι σύζυγοι/σύντροφοι αυτών των γυναικών εμφανίζονται επίσης να έχουν υποστεί παιδική κακοποίηση.

3.5 Η κυκλική θεωρία της βίας

Όταν τίθεται το θέμα ενδοοικογενειακής/συντροφικής βίας είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στην κυκλική θεωρία της βίας, όπως αυτή διατυπώθηκε από την L.Walker (1979, 1984). Η εν λόγω θεωρία περιγράφει την κακοποίηση μέσα στην οικογένεια ως ένα επαναλαμβανόμενο φαινόμενο, το οποίο διέρχεται τρεις φάσεις που διαφέρουν μεταξύ τους σε χρόνο και ένταση. Οι φάσεις αυτές είναι:

α) Φάση αύξησης της έντασης. Συμβαίνουν επεισόδια βίας, ήπιας έντασης, τα οποία, η κακοποιημένη γυναίκα προσπαθεί να ελέγξει πχ με την εκδήλωση ευγενικής και υποτακτικής συμπεριφοράς ή και την αποφυγή του δράστη. Όσο η ένταση αυξάνεται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί αποδεικνύονται συνεχώς όλο και λιγότερο αποτελεσματικοί. Το θύμα σταδιακά απομονώνεται από άτομα που θα μπορούσαν να το βοηθήσουν.

β) Οξεία φάση. Τα επεισόδια βίας χαρακτηρίζονται από βαναυσότητα και οξύτητα. Προκαλούνται σωματικές βλάβες, ενώ στη φάση αυτή μπορεί να υπάρξουν επεισόδια που δύνανται να οδηγήσουν και στο θάνατο. Η γυναίκα αισθάνεται μεν απρόβλεπτο το βίαιο επεισόδιο, το αντιλαμβάνεται δε ως αναπόφευκτο. Δεν μπορεί να ασκήσει έλεγχο και πιστεύει ότι η αντίσταση θα οξύνει περισσότερο την κατάσταση.

γ) Φάση ηρεμίας. Η βία υποχωρεί, κάτι το οποίο αποδέχονται τόσο το θύμα, όσο και ο δράστης. Είναι μια περίοδος όπου ο δράστης εκδηλώνει φροντίδα και στοργή προς την σύντροφό του και επιδεικνύει συμπεριφορές μεταμέλειας. Η γυναίκα στην φάση αυτή νιώθει ότι αποκτά τον έλεγχο (Walker, 1979, 1984).

Επισημαίνεται, ότι με το πέρασμα των χρόνων, η οξεία φάση αποκτά μεγαλύτερη συχνότητα, ενώ η φάση της ηρεμίας διαρκεί μικρότερο διάστημα (Walker, 1979, 1984).

3.6 Η διάρκεια της σχέσης βίας

Σε προηγούμενη αναφορά, έγινε λόγος για ένα σημαντικό ποσοστό γυναικών που παραμένει στην βίαιη σχέση για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η διάρκεια της σχέσης βίας φαίνεται ότι συνδέεται με πολλές παραμέτρους, όπως: ο βαθμός συνειδητοποίησης της γυναίκας για το αυτεξούσιο της ύπαρξής της, η ύπαρξη ή μη ανάλογων βίαιων εμπειριών κατά την παιδική ηλικία η ύπαρξη ή μη υποστηρικτικού κοινωνικού περιβάλλοντος, ο βαθμός αυτοεκτίμησης της, η ύπαρξη ή μη οικονομικής ανεξαρτησίας κλπ (Σακαρέλη, 2000).

Τέλος, τα ερευνητικά δεδομένα όπως πχ στην έρευνα των Dobash & Dobash, (1979) επισημαίνουν ότι ο παράγοντας που λειτουργεί κινητοποιητικά ώστε η γυναίκα να αναζητήσει βοήθεια και να διακόψει τη βίαιη σχέση, είναι η γενίκευση της βίαιης συμπεριφοράς του δράστη προς τα παιδιά.

Η θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και η σταδιακή αύξηση των ερευνητικών μελετών, αλλά και οι αγώνες του δεύτερου κύματος (δεκαετίες 1960 & 1970) του φεμινιστικού κινήματος ανέδειξαν την πολυπλοκότητα του φαινομένου σε επίπεδο αιτιών και συνεπειών. Επιπλέον, οδήγησαν στην επίσημη αναγνώριση της ύπαρξης

του προβλήματος και στην ανάληψη πολιτικών και μέτρων, για την αντιμετώπισή του, από τα κέντρα αποφάσεων σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο (Στρατηγάκη, 2007).

Στο 8^ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται συνοπτικά οι πολιτικές αυτές και τα μέτρα και στο 9^ο κεφάλαιο ακολουθεί μια πιο εκτεταμένη ανάλυση και κριτική τους.

Κεφάλαιο 4^ο Το φαινόμενο της εμπορίας και διακίνησης των γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευσή τους-trafficking

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οπότε και άρχισε να παρατηρείται αύξηση της λαθρομετανάστευσης σε παγκόσμια κλίμακα, άρχισαν παράλληλα να έρχονται στο προσκήνιο οι αυξητικές τάσεις δυο εγκλημάτων που μέχρι τότε έδειχναν να είναι περιορισμένης κλίμακας. Τα εγκλήματα αυτά είναι η ανάπτυξη κυκλωμάτων προώθησης μεταναστών και το trafficking με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση. Και τα δυο εγκλήματα είναι εκδηλώσεις βίας που λαμβάνουν χώρα σε κρατικό και σε διακρατικό επίπεδο, εμπλέκοντας ένα μεγάλο αριθμό προσώπων και διεθνών εγκληματικών δικτύων (Καραδήμα κ.α., 2009)

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το φαινόμενο την εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα χρησιμοποιείται ο όρος trafficking, που έχει επικρατήσει διεθνώς.

Ήδη σε προηγούμενο κεφάλαιο έχει αναφερθεί ο επίσημος ορισμός που ισχύει βάση του Πρωτοκόλλου του Πατέρμο. Μελετώντας κανείς το ορισμό μπορεί να αντιληφθεί τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του φαινομένου που περιλαμβάνει τους τρόπους στρατολόγησης και μεταφοράς των θυμάτων, τα αίτια του φαινομένου, τις συνέπειες για τα θύματα και το ρόλο των πελατών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το τελευταίο διάστημα έχει αρχίσει ανεπίσημα να χρησιμοποιείται και ο όρος «happy trafficking». Ο όρος χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει την κατηγορία των θυμάτων που απολαμβάνουν κάποιο βαθμό ελευθερίας και παράλληλα, λαμβάνουν και μικρή αμοιβή από την εργασία τους. Με τον τρόπο αυτό οι δράστες προσπαθούν να διασφαλίσουν ένα βαθμό συναίνεσης των θυμάτων και να μειώσουν έτσι την πιθανότητα να καταθέσουν τα θύματα εναντίον τους. (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007)

4.1 Διαστάσεις του φαινομένου

Κατά καιρούς έχουν γίνει μελέτες αναφορικά με την έκταση του φαινομένου. Για παράδειγμα σε έκθεση του US Department of State 2000, ο αριθμός των γυναικών που διακινούνται με σκοπό την πορνεία, κυρίως από την ανατολική Ευρώπη σε διάφορα μέρη του κόσμου, εκτιμάται ότι ανέρχεται ετησίως στις 500.000 περίπου γυναίκες (Στρατηγάκη, 2007). Ειδικότερα για την Ελλάδα, η έρευνα του Γ. Λάζου (2002) για το πρόβλημα του trafficking, τη δεκαετία 1990-2000, εκτίμησε ότι πάνω από 75.000 γυναίκες και παιδιά ήταν θύματα εμπορίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

4.2 Αίτια του φαινομένου

Στους εκκλητικούς παράγοντες του φαινομένου έχουν συγκαταλεγεί μεταξύ άλλων, κοινωνικοοικονομικοπολιτικοί όπως, πχ η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και συναφών σοσιαλιστικών καθεστώτων στις χώρες του λεγόμενου ανατολικού μπλοκ, η οικονομική ύφεση και κατάρρευση πολλών αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας, της Αφρικής ή και χωρών όπου επικρατούν εμφύλιες συρράξεις. Οι καταστάσεις που είχαν σαν συνακόλουθο την αύξηση μεταναστευτικών ρεμάτων προς τις χώρες της Ε.Ε. (Στρατηγάκη, 2007). Αξιοσημείωτο είναι ότι την τελευταία δεκαετία εμφανίζονται ως προσφορότερη πηγή γυναικών θυμάτων trafficking χώρες της Αφρικής (Sorensen, 2008).

Κοινό χαρακτηριστικό στις περισσότερες από αυτές τις χώρες είναι η έλλειψη κατοχύρωσης των δικαιωμάτων και ελευθεριών των γυναικών. Οι διακρίσεις και η άσκηση βίας εις βάρος των γυναικών και η ταυτόχρονη αποτυχία των κυβερνήσεων των χωρών αυτών να προστατεύσουν τα δικαιώματα των γυναικών, τις ωθεί στην μετανάστευση και τις καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτες στα δίκτυα της διεθνούς εμπορίας (Βαλσαμάκη-Ράλλη, 2008).

Κατόπιν όλων αυτών, εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι οι οικογένειες των θυμάτων, ιδιαίτερα των νεαρότερων γυναικών, δύσκολα τις αποτρέπουν από το να φύγουν από τη χώρα στην οποία επικρατούν τέτοιες συνθήκες. Οι οικογένειες ευελπιστούν ότι η μετανάστευση σε μια άλλη χώρα θα σημάνει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης για όλους (Sorensen, 2008).

Αναλυτικότερα, οι παράμετροι που έχουν ενοχοποιηθεί για την εξάπλωση του φαινομένου σχετίζονται με: την ύπαρξη κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, την ανάπτυξη ενός ιδιαίτερου είδους τουρισμού που αποσκοπεί στη σεξουαλική επαφή. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην Ελλάδα, ενοχοποιητικός παράγοντας για την αύξηση εκδήλωσης του φαινομένου είναι και η σε μεγάλη έκταση διαφθορά των Αστυνομικών Αρχών, με συνακόλουθο την αδυναμία δίωξης των μαστροπών και δουλεμπόρων (Στρατηγάκη, 2007).

Για τους λόγους αυτούς παρατηρείται και μεγάλη διάσταση μεταξύ ερευνητικών δεδομένων και επίσημων στοιχείων για το trafficking. Έτσι, ενώ η έρευνα που αναφέρθηκε νωρίτερα (Λάζος, 2002) κάνει λόγο για 75.000 θύματα σε μια δεκαετία, τα επίσημα αρχεία του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως κάνουν λόγο, το 2003 για 93 αναγνωρισμένα θύματα και 284 δράστες, το 2004 για 174 αναγνωρισμένα θύματα και το 2005 για 137 σε 60 υποθέσεις, τις οποίες χειρίστηκαν οι υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας. Από τα αρχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, προκύπτει ότι για τις 60 αυτές υποθέσεις απαγγέλθηκαν κατηγορίες σε 202 δράστες, Έλληνες και αλλοδαπούς (Ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, 2006).

Καθοριστικός βέβαια παράγοντας που καθιστά το trafficking ένα ραγδαία αναπτυσσόμενο φαινόμενο, είναι το γεγονός ότι αποφέρει στους εμπλεκόμενους τεράστια εισπρακτικά κέρδη με μικρό ρίσκο. Θεωρείται παγκοσμίως η τρίτη μεγαλύτερη και γρηγορότερα εξελισσόμενη εγκληματική δραστηριότητα, μετά τη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων. (www.unisef.com). Για παράδειγμα, στην έρευνα του Γ. Λάζου (2002), υπολογίζεται ότι τα κέρδη των μαστροπών στην Ελλάδα υπερέβησαν τα 6 δισεκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 1990-2000. Ο δε αριθμός των ανδρών-πελατών υπολογίζεται ότι ετησίως έφτανε το ένα εκατομμύριο (Λαμπράκης, 2008).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα ετήσια κέρδη των εμπορών υπολογίζονται σε 36,1 δις δολάρια, εκ των οποίων το 49%, σημειώνονται σε βιομηχανικές χώρες της δύσης. Σε ότι αφορά δε στις ποινικές διώξεις σε εμπόρους, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα στοιχεία για το 2006 κάνουν λόγο για 5.808 ποινικές διώξεις, με μόλις 3.160 καταδικαστικές αποφάσεις. Η αναλογία που προκύπτει είναι ότι για κάθε 800 άτομα που διακινήθηκαν, καταδικάστηκε μόνο ένας έμπορος (Καραδήμα κ.α., 2009). Ειδικότερα για την Ελλάδα τα στοιχεία κάνουν λόγο για μείωση κατά 44% λιγότερων συλλήψεων δραστών το 2008, από ότι το 2004 (Γ.Γ.Ι., 2011).

Επιπλέον, το γεγονός ότι τα θύματα στην πλειοψηφία τους δεν μιλούν την γλώσσα της χώρας προορισμού ή κάποια άλλη διεθνή γλώσσα, καθιστά σχεδόν αδύνατη την αναζήτηση βοήθειας και την καταγγελία του κυκλώματος. Αυτό έχει ως επακόλουθο την διατήρηση και εξάπλωση του φαινομένου (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σε ότι αφορά στην Ελλάδα αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελούσε παραδοσιακά χώρα προέλευσης μεταναστών. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 το τοπίο άλλαξε και η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα προορισμού μεταναστών. Έγινε έτσι και χώρα προορισμού θυμάτων trafficking. Η γεωγραφική θέση της χώρας, το γεγονός ότι αποτελεί κράτος-μέλος της Ε.Ε., η οικονομική ευμάρεια της χώρας, εκείνη την περίοδο και οι αλλαγές στο κοινωνικοοικονομικοπολιτικό επίπεδο γειτονικών της χωρών, την κατέστησαν τελικώς, σε μια από τις βασικότερες χώρες διακίνησης θυμάτων trafficking. Η διακίνηση γίνεται τόσο μέσω των θαλασσιών και χερσαίων συνόρων της ανατολικά (Τουρκία), όσο και μέσω των χερσαίων συνόρων της με την Αλβανία και τη Βουλγαρία (Καραδήμα κ.α., 2009).

4.3 Το προφίλ των δραστών

Σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Η.Ε., αυτοί που στρατολογούν θύματα trafficking είναι σε ποσοστό 52% άνδρες και το υπόλοιπο 48% είναι γυναίκες. Το στοιχείο αυτό προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση, αν λάβει κανείς υπόψη ότι τα θύματα είναι του ίδιου φύλου (Λαμπράκης, 2008). Έχει μάλιστα διαπιστωθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις θύματα «μετεξελίσσονται» με τη πάροδο των ετών και αναλαμβάνουν ρόλο δράστη (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Η διακίνηση και η εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση συγκαταλέγεται στη κατηγορία των οργανωμένων εγκλημάτων. Οι εγκληματικές ομάδες έχουν τις περισσότερες φορές δομημένη ιεραρχία και ενεργούν υπό την καθοδήγηση ενός αρχηγού. Υπάρχουν διακριτοί ρόλοι όπως οδηγοί, προστάτες, φύλακες κλπ. Οι ομάδες δουλεύουν μεθοδικά και μεταξύ τους αναπτύσσουν δίκτυα επικοινωνίας και συνεργασίας, τόσο σε τοπικό επίπεδο, όσο και σε διεθνές (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Υπάρχουν επίσης άτομα που εργάζονται ως περιφερειακοί συνεργάτες των διακινητών. Αυτοί συνήθως, είναι γυναίκες που προέρχονται από τις ίδιες χώρες με αυτές των θυμάτων και έχουν ενεργό ρόλο στην στρατολόγησή τους (Καραδήμα κ.α., 2009, Weijers, 1998).

Σε ότι αφορά στην ελληνική πραγματικότητα τα στοιχεία για την καταγωγή των εγκληματικών ομάδων σημειώνουν ότι είναι, τις περισσότερες φορές, αμιγώς ελληνική με συνεργάτες που είναι αλλοδαποί. Τα στοιχεία από την 7^η Εθνική Έκθεση της Ελλάδος, για την περίοδο 2003-2008 αναφέρουν ότι στο σύνολο των 1259 δραστών, το 60,84% ήταν ελληνικής υπηκοότητας, το 8,9% αλβανικής και το 8,1% ρουμανικής, το δε υπόλοιπο ποσοστό, ήταν υπήκοοι άλλων χωρών (Γ.Γ.Ι., 2011).

Για τους διακινητές η γυναίκα θεωρείται αντικείμενο προς πώληση, αγορά, ενοικίαση και εκμετάλλευση. Θα πρέπει να εργαστεί για να αποδώσει στους διακινητές το κόστος της επένδυσης που έχουν κάνει (Weijers, 1998).

Τέλος, τα άτομα αυτά περιγράφονται -επιφανειακά τουλάχιστον- ως φυσιολογικά, με συμπεριφορά προσαρμοσμένη στα ισχύοντα κοινωνικά πρότυπα, με ανάγκη για έπαρση και εξουσία. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν θεωρούνται διαταραγμένες προσωπικότητες (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

4.4 Ο τρόπος στρατολόγησης των θυμάτων

Οι διακινητές χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους για να στρατολογούν τα θύματά τους. Συνηθέστερος αυτών είναι, η δημοσίευση αγγελιών για προσφορά εργασιών όπως πχ για οικιακές βοηθούς, φροντίδα ηλικιωμένων κλπ σε άλλη περιοχή και κυρίως σε μια άλλη χώρα. Άλλοτε πάλι τα κυκλώματα εμφανίζονται ότι δραστηριοποιούνται σε επιχειρήσεις διασκέδασης και ψυχαγωγίας με σοβαρό και αξιόπιστο τρόπο, προσπαθώντας έτσι να προσελκύσουν θύματα. Υπάρχουν επίσης και οι περιπτώσεις όπου το δέλεαρ είναι η σύναψη γάμου με έναν εύπορο πολίτη της χώρας προορισμού. Τα θύματα, ελπίζοντας σε ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης των ιδίων και των οικογενειών τους, ανταποκρίνονται στις αγγελίες αυτές (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις, λίγες αριθμητικά, όπου οι διακινητές ενημερώνουν τις γυναίκες για το είδος της εργασίας που θα ασκήσουν, παραλείποντας όμως να ενημερώσουν για τις συνθήκες που θα εργαστούν. Και σε αυτές τις περιπτώσεις η συμφωνία των γυναικών δεν μπορεί να θεωρηθεί συναίνεση στην σεξουαλική εκμετάλλευσή τους (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Τέλος, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η εμπλοκή των γυναικών με τους διακινητές, είναι εξ αρχής βίαιη, καθώς οι γυναίκες είναι θύματα απαγωγής από τους διακινητές (Ekblom, 2004). Όπως ήδη αναφέρθηκε, συνεργάτες των διακινητών είναι και γυναίκες που προέρχονται από τις ίδιες χώρες με τα θύματα. Οι συνεργάτες αυτοί περιγράφουν ως ιδανικές

τις συνθήκες εργασίας στις χώρες προορισμού και ενθαρρύνουν τα θύματα να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους (Weijers, 1998).

Η είσοδος στις χώρες υποδοχής γίνεται ενίοτε με νόμιμο τρόπο, πχ με τουριστική ή φοιτητική θεώρηση εισόδου ή με άδειες παραμονής και εργασίας ως καλλιτέχνιδες. Τις περισσότερες φορές βέβαια τα έγγραφα των γυναικών είναι πλαστά. Σε κάποιες πάλι περιπτώσεις η είσοδος στη χώρα προορισμού γίνεται με αμιγώς παράνομο τρόπο, μέσω των οδών που χρησιμοποιούν τα κυκλώματα λαθρομετανάστευσης. Σημειώνεται ότι ο τρόπος εισόδου (πχ οδικώς ή με αεροπλάνο) των γυναικών εξαρτάται από την οικονομική ευμάρεια, την ισχύ του κυκλώματος και την διείσδυση του σε κρατικούς φορείς (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Τέλος, οι διακινητές σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, είθισται να κατάσχουν τα έγγραφα των γυναικών. Επιβάλλουν με τον τρόπο αυτό την απομόνωση και την εξάρτηση των θυμάτων από αυτούς (Kempadoo & Doezema, 1998).

4.5 Το προφίλ των θυμάτων

Σε ότι αφορά στην καταγωγή των θυμάτων έγινε μνεία προηγούμενα και επισημάνθηκε ότι τα θύματα προέρχονται από χώρες όπου το κοινωνικοοικονομικοπολιτικό σύστημα είναι υπό κατάρρευση. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, με βάση πολυετή έρευνα (Λάζος, 2002) για το trafficking κατά τη δεκαετία 1990-2000, εκτιμήθηκε ότι σε ποσοστό 40% τα θύματα προέρχονταν από Ρωσία, 30% από Ουκρανία, 10% από Ρουμανία και Βουλγαρία και τέλος 16% από Αλβανία.

Σύμφωνα με την έκθεση του πρώην Υπουργείου Δημοσίας Τάξης τα στοιχεία του 1999 για την ηλικία των θυμάτων έδειχναν ότι στην πλειοψηφία τους είναι μεταξύ 20 – 30 ετών. Ακολουθούσε η ηλικιακή ομάδα 18-20 ετών, ενώ σε μικρότερο ποσοστό ήταν γυναίκες λίγο μεγαλύτερες από 30 ετών (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σε ότι αφορά στην οικογενειακή τους κατάσταση, η έκθεση του Υπουργείου ανέφερε ότι οι περισσότερες εμφανίζονταν να είναι άγαμες ή ανύπαντρες μητέρες, σε μικρότερο βαθμό ήταν έγγαμες, με ή χωρίς παιδιά και ακολουθούσαν όσες ήταν σε διάσταση ή διαζευγμένες. Τα στοιχεία της ίδιας έκθεσης για το μορφωτικό επίπεδο των θυμάτων, σημειώνουν ότι σε μεγαλύτερο ποσοστό τα θύματα εντάσσονταν στη μεσαία εκπαιδευτική βαθμίδα αλλά υπήρχαν και γυναίκες που είχαν λάβει υψηλού βαθμού εκπαίδευση (Γ.Γ.Ι., 2011).

4.6 Συνέπειες του trafficking για τα θύματα

Η κατάσχεση των εγγράφων αποτελεί πολλές φορές για τις γυναίκες, οι οποίες έχουν ξεκινήσει το ταξίδι τους προς το άγνωστο με άγχος, την απαρχή της συνειδητοποίησης ότι έχουν παραπλανηθεί. Αρχίζουν να αντιλαμβάνονται ότι διατρέχουν κίνδυνο και ότι η ζωή τους είναι στα χέρια των διακινητών (Kempadoo & Doezema, 1998, Weijers, 1998).

Οι δράστες μετέρχονται πολλούς τρόπους για να «υποτάξουν» και να εξαρτήσουν από αυτούς τα θύματα ώστε να τα εξαναγκάσουν να εκδίδονται. Τέτοιοι τρόποι είναι για παράδειγμα ξυλοδαρμός, βασανιστήρια, βιασμός, βασανισμοί «νουθεσίας», απειλές για τη ζωή τους ή τη ζωή των οικογενειών τους, καταναγκαστική διαβίωση σε κακές υγειονομικές συνθήκες κλπ. Είναι προφανές ότι οι τρόποι αυτοί ενδέχεται να επιφέρουν στα θύματα σοβαρούς σωματικούς τραυματισμούς, κακώσεις, ακρωτηριασμούς κλπ (Μποτονάκης, 2008, Zimmerman, 2003)

Απόρροια όλων αυτών είναι επίσης, προβλήματα υγείας όπως λοιμώξεις, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα HIV/AIDS, δυσουρικές ενοχλήσεις, τραύματα του ορθού, ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, στειρότητα. Επίσης, προβλήματα αναπνευστικά, οράσεως, χρήσεις εθιστικών ουσιών, ασιτία, άρνηση τροφής και νερού, κεφαλαλγίες, κλπ. (Μποτονάκης, 2008, Zimmerman, 2003).

Σε ψυχολογικό επίπεδο οι συνέπειες που πιθανόν να εμφανίσουν τα θύματα, είναι για παράδειγμα ο φόβος, οι διαταραχές μετατραυματικού στρες, παραληρηματικές ιδέες και ψευδαισθήσεις, απόσυρση, κατάθλιψη, αυτοκαταστροφικές τάσεις, συναισθήματα ντροπής, ταπεινώσης, κυκλοθυμική διάθεση και συμπεριφορά, διαταραχές μνήμης, επιθετικότητα. Ακόμη διαταραχές ύπνου, συχνούς εφιάλτες, εξάντληση, αποστασιοποίηση από το περιβάλλον, ψυχικό μούδιασμα, που μπορεί να εκδηλωθεί με αναισθησία στον πόνο, κενό, αναισθητοποιημένο βλέμμα, παραλλαγή της πραγματικότητας κλπ (Πυλιούση, 2003, Καραδήμα κ.α., 2009).

Επιπλέον, τα θύματα μπορεί να εκδηλώσουν διάσπαση των ψυχολογικών αντιδράσεων που φυσιολογικά συνδέονται μεταξύ τους. Για παράδειγμα μπορεί να θυμούνται λεπτομερώς ότι έχει συμβεί χωρίς κανένα συναίσθημα και αντίστροφα, μπορεί να έχουν έντονη συναισθηματική φόρτιση, χωρίς ξεκάθαρη μνήμη των γεγονότων (Zimmerman & Watts, 2003).

Συνέπεια της ενίοτε αμφιθυμικής συμπεριφοράς του διακινητή είναι και η ταύτιση των θυμάτων μαζί του, η ανάπτυξη του ονομαζόμενου «συνδρόμου της Στοκχόλμης» με συμπτώματα όπως πχ θετικά συναισθήματα προς τον δράστη, δικαιολόγηση της συμπεριφοράς του κλπ. Η ανάπτυξη αυτού του μηχανισμού από τα θύματα τα διευκολύνει στο να ενισχύσουν τις πιθανότητες επιβίωσής τους (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Η τραγικότερη ίσως όλων, συνέπεια του trafficking για τα θύματα, είναι ο θάνατος, ο οποίος μπορεί να προέλθει είτε από κάποια ενέργεια των δραστών, είτε από απόπειρα αυτοκτονίας των θυμάτων. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι απόπειρες αφορούν απεγνωσμένες προσπάθειες να ξεφύγουν από τους διακινητές πχ πηδώντας από μπαλκόνια σπιτιών (Μποτονάκης, 2008).

4.7 Ο ρόλος των πελατών

Είναι προφανές ότι τα δίκτυα καταναγκαστικής πορνείας δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν χωρίς τη συμμετοχή των πελατών. Παρότι στις αναπτυγμένες χώρες μοιάζει να έχει εγκαθιδρυθεί η αρχή της ισότητας μεταξύ των δυο φύλων, είναι παράδοξο ότι θεωρείται μάλλον επιθυμητή η σεξουαλική εκμετάλλευση αλλοδαπών γυναικών ως μέσω εκτόνωσης του αντρικού πληθυσμού (Τουλούμη, 2004).

Ενδεικτικά, τα στοιχεία για την Ελλάδα σημειώνουν αύξηση κατά 45% της αντρικής πελατείας με τους τακτικούς πελάτες να υπολογίζονται σε 350.000 άνδρες και τους περιστασιακούς σε 1.200.000 ανά έτος. Η χρηματοδότηση που η πελατεία αυτή παρέχει στα κυκλώματα είναι πάνω από 20 δις ευρώ ετησίως. (Τουλούμη, 2004).

Οι πελάτες σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να δηλώσουν άγνοια για τις συνθήκες που αναγκάζουν τα θύματα να εκδίδονται. Αντιθέτως, παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των πελατών που καταφεύγουν σε βίαιες μεθόδους και συμπεριφορές κατά τις σεξουαλικές τους επαφές με τις γυναίκες. Τέτοιες συμπεριφορές είναι κάψιμο με τσιγάρα, ξύλο, μαστίγωμα και το πιο συχνό, σεξουαλική επαφή χωρίς προφυλακτικό κλπ. (Zimmerman, 2003).

Επομένως, οι πελάτες είναι υπεύθυνοι κατά ένα μεγάλο μέρος για την εξάπλωση αυτού του εγκλήματος και θα έπρεπε να υφίστανται κυρώσεις. Από ηθικής σκοπιάς μοιάζει παράδοξο έως απαράδεκτο, να τιμωρούνται τα θύματα και να μην τιμωρούνται οι κυρίως συνένοχοι της εκμετάλλευσης των θυμάτων. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, οι πελάτες τιμωρούνται με ποινή που αρχίζει από μόλις 6 μήνες και κλιμακώνεται σε δεκαετή κάθειρξη στην περίπτωση που τα θύματα είναι ανήλικοι (Τουλούμη, 2004).

Συμπερασματικά διαπιστώνει κανείς ότι το trafficking είναι ένα πολύπλευρο φαινόμενο με κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις και ιδιαίτερα σοβαρές επιπτώσεις για τις γυναίκες θύματα. Πρόκειται για πρόβλημα που ξεπερνά τα σύνορα μιας χώρας, έχει δηλαδή διακρατικό χαρακτήρα και για το λόγο αυτό η αντιμετώπισή του απαιτεί ιδιαίτερο συντονισμό και οργάνωση.

Κεφάλαιο 5ο Σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική κακοποίηση – βιασμός

Η σεξουαλική παρενόχληση και η σεξουαλική κακοποίηση-βιασμός αποτελούν δυο μορφές βίας κατά των γυναικών στις οποίες επίσης άρχισε να δίνεται προσοχή τα τελευταία χρόνια και κύρια στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται και αναλύονται αυτές οι δυο μορφές βίαιης συμπεριφοράς κατά των γυναικών. Παρουσιάζονται συνοπτικά στοιχεία αναφορικά με την έκτασή τους, το προφίλ του δράστη και τις συνέπειες για τα θύματα.

5.1 Η σεξουαλική παρενόχληση

Στο φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης ως εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς άρχισε να δίνεται έμφαση πολύ πρόσφατα. Στην πλειονότητά του απαντάται στον εργασιακό χώρο, (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείονται άλλοι τομείς της κοινωνικής ζωής πχ εκπαίδευση). Ως σεξουαλική παρενόχληση νοούνται πολλά είδη συμπεριφορών όπως πχ αγγίγματα, χάδια, ενοχλητικό φλερτάρισμα, ερωτικές και ανήθικες προτάσεις, υπονοούμενα και πρόστυχα σχόλια, πρόστυχες χειρονομίες επίδειξη πορνογραφικών υλικών και εικόνων, κλπ (Στρατηγάκη, 2007).

Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο ιδιαίτερα της εργασίας, είναι φαινόμενο τόσο παλιό όσο και η ίδια η εργασία. Ωστόσο, μόλις στις αρχές της δεκαετίας του '90, άρχισε να αντιμετωπίζεται ως φαινόμενο που αφενός δυσχεραίνει το εργασιακό κλίμα και αφετέρου προκαλεί ψυχολογικά προβλήματα στα θύματα (Hirigoyen, 2000).

Έρευνες για τις διαστάσεις του προβλήματος καταδεικνύουν ευρύτατη εμφάνισή του. Για παράδειγμα στοιχεία για την Ε.Ε. από 74 συνολικά έρευνες κατά τη δεκαετία 1987-1997 σε 11 κράτη-μέλη εμφανίζουν ένα ποσοστό 40% - 50% εργαζόμενων γυναικών να έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση, με τα 2/3 μάλιστα των εργαζόμενων γυναικών να έχουν υποστεί την πιο συχνή μορφή που είναι η λεκτική σεξουαλική παρενόχληση (Gardin, 2000).

Τα ελληνικά δεδομένα σε έρευνα που αφορούσε δείγμα 1.056 εργαζόμενων γυναικών, δείχνουν ένα ποσοστό 10%, να αναφέρει ότι έχει προσωπική εμπειρία σεξουαλικής παρενόχλησης και ένα ποσοστό 30%, να δηλώνει ότι γνωρίζει περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης που συνέβησαν σε άλλες γυναίκες στον εργασιακό χώρο. Σε μεγαλύτερο ποσοστό η ηλικία των γυναικών θυμάτων κυμαίνονταν μεταξύ 16-25 ετών και οι οποίες είχαν προσφάτως προσληφθεί. Τα στοιχεία για τους δράστες έδειξαν ότι πρόκειται, συχνότερα για έγγαμους άνδρες, ηλικίας έως 45 ετών που ήταν ιεραρχικά ανώτεροι από τα θύματα (Μαγγανάρα, 1998). Σε άλλη πάλι έρευνα όπως πχ των Davidson & Burke, 1994 (στο Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου, 2004) εμφανίζεται ως συχνότερος δράστης της σεξουαλικής παρενόχλησης ο ισόβαθμος με τη γυναίκα συνάδελφος.

Ειδικότερα για τον ελληνικό χώρο μια άλλη έρευνα του παιδαγωγικού τμήματος του πανεπιστημίου Πατρών δείχνει μεγαλύτερα ποσοστά σεξουαλικής παρενόχλησης. Έτσι σημειώνει ότι σε ποσοστό 66,7% οι εργαζόμενες γυναίκες στη χώρα μας έχουν δεχθεί τουλάχιστον μια φορά κάποια μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου, 2004).

Παρά το γεγονός της μεγάλης έκτασης του φαινομένου, όπως αυτό πιστοποιείται από τα ερευνητικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν ήδη, οι καταγγελίες κατά των δραστών είναι συγκριτικά πολύ λίγες. Έτσι τα στοιχεία των ερευνών για την Ε.Ε.(αναφέρθηκαν προηγούμενα) σημειώνουν ότι μόλις το 3 % των γυναικών καταγγέλλουν το γεγονός στις επίσημες αρχές (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου, 2004).

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά την καθολικότητα και τη σοβαρότητα του θέματος, η αντιμετώπισή του διαφοροποιείται σημαντικά σε κάθε χώρα της Ε.Ε. Έτσι, για παράδειγμα στις νότιες Ευρωπαϊκές χώρες πολλές εκδηλώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης μοιάζει να

ταυτίζονται με συμπεριφορές που απορρέουν από τις έμφυλες ταυτότητες. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει για τις βορειοευρωπαϊκές χώρες (Στρατηγάκη, 2007).

Παρότι τα θύματα είναι εκτεθειμένα στο δημόσιο βίο λιγότερο χρόνο από ότι στον ιδιωτικό, οι συνέπειες του φαινομένου είναι ιδιαίτερα καταστροφικές. Τα θύματα για να αποφύγουν την παρενόχληση, προτιμούν συνήθως να απέχουν πχ δηλώνοντας ασθένεια ή παραίτηση. Ο φόβος που νιώθει το θύμα και το οδηγεί στο να εκδηλώνει παθολογική συμπεριφορά, θα χρησιμοποιηθεί στην πορεία ως άλλοθι από το δράστη για να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του. Άλλοι τρόποι που ο δράστης θα χρησιμοποιήσει για να αιτιολογήσει τη συμπεριφορά του, είναι η απόδοση ευθυνών στη γυναίκα ή οι ψευδείς κατηγορίες για μειωμένη εργασιακή απόδοση (Hirigoyen, 2000).

Περιγράφονται διάφοροι τύποι ανδρών που παρενοχλούν σεξουαλικά, όπως πχ «ο γόης», αυτός που αντιμετωπίζει τη γυναίκα διαφορετικά ακριβώς επειδή είναι γυναίκα και χρησιμοποιεί συχνά σεξιστικά σχόλια, «ο εκβιαστής», κλπ. Κοινό στοιχείο όλων είναι ότι υιοθετούν την πεποίθηση για το ιδανικό του κυρίαρχου αρσενικού και παράλληλα, μια αρνητική στάση απέναντι στις γυναίκες. Ο δράστης θέλει μέσω της σεξουαλικής παρενόχλησης να δηλώσει την εξουσία του, αντιμετωπίζει τη γυναίκα σαν αντικείμενο, τη θεωρεί «διαθέσιμη» και πιστεύει ότι εκείνη θα πρέπει να νιώθει κολακευμένη που την «επέλεξε». Δεν μπορεί να δεχθεί σε καμία περίπτωση την άρνηση της γυναίκας (Μαγγανάρα, 1998).

Η παρενόχληση εμφανίζεται αρχικά με ανώδυνο τρόπο και σταδιακά οι πιέσεις αυξάνονται. Το θύμα, στο αρχικό στάδιο, φοβάται μήπως παρεξηγηθεί και προσπαθεί να αγνοήσει τις αιχμές και τις ταπεινώσεις. Οι σκόπιμες ενέργειες του δράστη αγχώνουν το θύμα, το αναγκάζουν σε πιο αμυντική στάση η οποία προκαλεί αύξηση των επιθέσεων. Έτσι, όταν στην πορεία οι επιθέσεις αυξάνονται, το θύμα συνειδητοποιεί ότι βρίσκεται σε υποδεέστερη θέση με αποτέλεσμα να αναγκάζεται να υποταχθεί σε εξευτελιστικούς χειρισμούς για μεγάλο χρονικό διάστημα (Hirigoyen, 2000).

Το θύμα νιώθει συνεχώς εξουθενωμένο, φοβισμένο, ταπεινωμένο, με την αυτοπεποίθησή του να μειώνεται σημαντικά, με το σώμα του να εκδηλώνει ψυχοσωματικά συμπτώματα και την οικογενειακή του ζωή να επηρεάζεται δυσμενώς. Όταν δε η παρενόχληση συμβαίνει στο χώρο εργασίας, παρατηρείται κάμψη της εργασιακής απόδοσης του θύματος, καθώς υπό το καθεστώς συνεχών πιέσεων γίνετε απρόσεκτο κατά την άσκηση των εργασιακών καθηκόντων (Hirigoyen, 2000).

Ειδικότερα στους εργασιακούς χώρους έχει παρατηρηθεί ότι η παρενόχληση του θύματος είναι αντιληπτή από συναδέλφους ή ιεραρχικά ανώτερους, που ωστόσο δεν παρεμβαίνουν και αρνούνται να δουν τι πραγματικά συμβαίνει. Το αποτέλεσμα είναι η γυναίκα να νιώθει απροστάτευτη και ενίοτε αντικείμενο εκμετάλλευσης όλων όσων γνωρίζουν και δεν αντιδρούν. Στις περισσότερες περιπτώσεις η λύση που δίνεται είναι η μετακίνηση του θύματος σε άλλο εργασιακό τμήμα, αν δεν έχει προηγηθεί νωρίτερα η υποβολή παραίτησης από την ίδια τη γυναίκα (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 1995).

Διαπιστώνει κανείς ότι οι επιπτώσεις του φαινομένου για το θύμα είναι ιδιαίτερα σοβαρές και το επηρεάζουν σε ατομικό, επαγγελματικό και οικογενειακό επίπεδο.

5.2 Η σεξουαλική κακοποίηση – βιασμός

Ο βιασμός είναι έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της αυτοδιάθεσης του σώματος. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις συνυπάρχει και με άλλες βίαιες συμπεριφορές. Στοιχεία για την Ε.Ε. αναφέρουν ότι οι γυναίκες σε ποσοστό 30%-50%, έχουν δεχθεί σεξουαλική κακοποίηση (Gardin, 2000).

Στην Ελλάδα η δίωξη του εγκλήματος αυτού είναι αυτεπάγγελτη. Στην εικοσαετία 1986-2006 υπολογίζεται ότι έγιναν περίπου 5.000 καταγγελίες για βιασμό. Καταδικαστικές αποφάσεις υπήρξαν μόνο για 600 περιπτώσεις, δηλαδή μόνο για το 12%. Αναλογικά λοιπόν,

συμπεραίνεται ότι το ποσοστό των βιαστών που οδηγούνται στη φυλακή δεν υπερβαίνει το 6% (Καράμπελας, 2001).

Σε ότι αφορά στα θύματα επισημαίνεται ότι σε ποσοστό 60 %, δηλώνουν ότι νιώθουν ενοχή για τον βιασμό τους, ενώ ένα 35% των θυμάτων πιστεύει ότι αν είχε επιλέξει διαφορετικό τρόπο αντίδρασης, θα είχε αποτρέψει το βιασμό (Τσιγκρής, 2002). Τα αισθήματα αυτά των θυμάτων γίνονται κατανοητά, αν αναλογιστεί κανείς ότι τα θύματα θα πρέπει να αποδείξουν και την ενοχή του δράστη και τη δική τους αθωότητα, καθώς πρόκειται για έγκλημα που τελείται απουσία μαρτύρων. Η εμπειρία της διερεύνησης του εγκλήματος από τις αρμόδιες αρχές δεν είναι τόσο τιμητική για το σύστημα στη χώρα μας. Και αυτό γιατί μοιάζει να αντιμετωπίζει το θύμα με υποψία και αντίστροφα, το δράστη με εύνοια (Κωσταβάρα-Παπαρρήγα, 2007).

Άλλες επιπτώσεις που συναντώνται στα θύματα βιασμού είναι συναισθήματα ανικανότητας, οξυθυμία, προβλήματα με τις στενές προσωπικές σχέσεις, ψυχοσωματικές διαταραχές, διαχωρισμός σκέψεων από συναισθήματα, αποσύνδεση από τον γύρω κόσμο αφήνοντας την εντύπωση μόνιμης αφηρημάδας, αισθήματα διαρκούς ανησυχίας και άγχους. Ακόμη έχουν παρατηρηθεί επιπτώσεις που σχετίζονται με έντονους εφιάλτες και διαταραχές ύπνου, απώλεια ενδιαφέροντος για τη ζωή και αυτοκτονικό ιδεασμό, βαριά κατάθλιψη, μετατραυματικό στρες, ενίοτε δε και χρήση αλκοόλ ή άλλων ουσιών. Δεν πρέπει βέβαια να παραγνωριστούν και επιπτώσεις, όπως εμφάνιση σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών, εγκυμοσύνη κλπ. (Σταθοπούλου, 2006)

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την ερμηνεία του εγκλήματος είναι ποικίλες, πχ κοινωνιολογικές, ψυχολογικές, ανθρωπολογικές κλπ. Οι κοινωνιολογικές ερμηνείες εξηγούσαν το έγκλημα ως αντίδραση των κοινωνικά μειονεκτούντων ατόμων στην εξαθλίωση και το συνδέαν με τις κατώτερες κοινωνικά τάξεις. Άλλοτε πάλι επικέντρωναν την αιτιολογία του βιασμού στην αποδυνάμωση των κοινωνικών κανόνων και στην ύπαρξη φαινομένων όπως η κρίση της οικογένειας, η πολιτισμική ετερογένεια, η μετανάστευση κλπ. Μεταγενέστερα στις παραμέτρους αυτές ήρθε να προστεθεί και η ανισότητα μεταξύ των δυο φύλων (Τσιγκρής, 1996).

Σε αντίθεση με τις κοινωνιολογικές, οι ψυχολογικές θεωρήσεις εστίασαν την αιτιολογία του βιασμού κύρια σε ατομικές παραμέτρους. Τόνιζαν ότι άτομα με εμπειρίες όπως πχ απωθημένα συμπλέγματα ευνουχισμού ή σεξουαλικής ανεπάρκειας, σεξουαλικής παρενόχλησης, σκληρή μητρική συμπεριφορά που μπορεί να γεννήσει αισθήματα μίσους για τις γυναίκες κλπ και τα οποία θεωρούνται ψυχοπαθολογικές προσωπικότητες, είναι δράστες βιασμών (Τσιγκρής, 1996).

Η στάση των βιαστών προς το θύμα αναλύθηκε από τους ψυχαναλυτές με όρους αποπροσωποποίησης, φόβου του θύματος και ανάγκης για ατομική επιβεβαίωση. Η συμπεριφορά των δραστών προς το θύμα περιλαμβάνει επίσης, εκλογικεύσεις και γνωσιακές διαστροφές όπως για παράδειγμα η αντίληψη της παθητικότητας ή του τρόμου των θυμάτων ως ένδειξη επιθυμίας ή ευχαρίστησης (Γιωτάκος, 2006).

Οι ανθρωπολογικές ερμηνείες έδωσαν έμφαση στη διαφορετικότητα του βαθμού του κοινωνικού ελέγχου που συναντάται σε κάθε κοινωνία. Έτσι, περιέγραψαν κοινωνίες από την μια που ο βιασμός είναι κάτι το εντελώς άγνωστο και κοινωνίες από την άλλη, όπου ο ομαδικός βιασμός ήταν μέσω τιμωρίας και ελέγχου των άπιστων γυναικών (Τσιγκρής, 1996).

Το φεμινιστικό κίνημα άσκησε δριμεία κριτική και στις κοινωνιολογικές και στις ψυχολογικές ερμηνείες, βασίζοντας την κριτική αυτή στο γεγονός ότι οι δυο αυτές προσεγγίσεις στηρίχτηκαν σε στοιχεία βιαστών που καταδικάστηκαν, αφηφώντας έτσι τους βιαστές που έμειναν ατιμώρητοι. Επιπλέον, το φεμινιστικό κίνημα δεν έκανε δεκτό ως αίτιο την ψυχοπαθολογία ορισμένων ανδρών. Η φεμινιστική θεώρηση προσεγγίζει το βιασμό ως μέσω διασφάλισης της υποταγής των γυναικών σε ένα ούτως η άλλως άνισο κοινωνικό σύστημα (Στρατηγάκη, 2007).

Χαρακτηριστικά η Susan Brownmiller (1975) ορίζει τον βιασμό ως «*συνειδητή διαδικασία εκφοβισμού, με την οποία, όλοι οι άνδρες κρατούν όλες τις γυναίκες, σε κατάσταση φόβου*» (Brownmiller, 1975 :15). Επιπλέον, το φεμινιστικό κίνημα ανέδειξε και τον τρόπο εμποτισμού των νέων ανδρών στη άσκηση της βίας μέσα από τον κινηματογράφο, τη μουσική κλπ καθώς, και την ηρωοποίηση της βίας μέσα από τον στρατό. Τέλος, το φεμινιστικό κίνημα, με πρώτη την Andrea Dworkin, προχώρησε στη σύνδεση του βιασμού με την πορνογραφία, η οποία θεωρείται εκδήλωση της ανδρικής βίας και εξουσίας και μέσο νομιμοποίησης του βιασμού (Στρατηγάκη, 2007).

Σε έρευνα που έγινε στην Ελλάδα, για τη διερεύνηση των επιπέδων σεξουαλικής επιθετικότητας σε νέους Έλληνες άνδρες μέσης ηλικίας του δείγματος 24 ετών, το 28% παραδέχθηκε ότι παρενόχλησε με σεξουαλικά υπονοούμενα κάποια γυναίκα, το 10 % ότι παρενόχλησε σωματικά με σεξουαλική πρόθεση κάποια γυναίκα, το 2% αναγνώρισε ότι προσπάθησε, με τη χρήση βίας, να έχει ολοκληρωμένη σεξουαλική επαφή με γυναίκα και ένα 5% δήλωσε ότι εξανάγκασε κάποιο κορίτσι, κάτω των 15 ετών, σε κάποιου είδους σεξουαλική επαφή μαζί του (Γιωτάκος, 2006).

Σε έρευνα διερεύνησης ψυχοπαθολογικών δεικτών και συμπεριφορών σεξουαλικής επιθετικότητας, σε δείγμα 375 ανδρών με μέση ηλικία δείγματος τα 22 έτη, το 27% δήλωσε ότι έχει νιώσει κάποια στιγμή στη ζωή του μεγάλη απογοήτευση, το 19% ότι θέλησε κάποια στιγμή να κάνει κακό σε κάποιον άλλον, το 12% ότι θέλησε να προξενήσει βλάβη στο εαυτό του. Ακόμη το 24% δήλωσε ότι νιώθει αισθήματα φόβου για καταστάσεις, ανθρώπους ή αντικείμενα, το 6% ότι έχει επισκεφθεί ψυχίατρο, το 20% ότι καταναλώνει αλκοόλ σε μεγάλες ποσότητες, το 15% ότι έχει δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες και το 5% ηρωίνη. Επίσης, σε ποσοστό 22%, τα άτομα του δείγματος αυτού παραδέχθηκαν ότι έχουν παρενοχλήσει κάποια γυναίκα, το 8% ότι έχουν κάνει σεξ με κάποια γυναίκα χωρίς η ίδια να συμφωνεί και ένα 5%, δήλωσε ότι χρησιμοποίησε βία, όταν η κοπέλα αρνήθηκε να κάνει σεξ μαζί τους (Γιωτάκος, 2006).

Σε άλλη τέλος έρευνα που έγινε στην Ελλάδα και μελέτησε τις αντιδράσεις και το προφίλ ατόμων που είχαν καταδικασθεί για βιασμό το κύριο στοιχείο που αναδείχθηκε και έμοιαζε κοινό μεταξύ των βιαστών, ήταν η άρνηση και η έλλειψη ανάληψης ευθύνης. Έτσι, σε ποσοστό 53% των βιαστών αυτών απουσίαζε οποιαδήποτε ένδειξη αποδοχής, το 34% αποδέχονταν μικρό μόνο μέρος της ευθύνης και μόνο το 2%, αποδέχονταν πλήρως όσα είχαν διαπράξει (Γιωτάκος, 2006).

Τα παραπάνω ευρήματα αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του φαινομένου και ιδιαίτερα η συνύπαρξη αυξημένης σεξουαλικής επιθετικότητας με γενικότερη παραπτωματική συμπεριφορά, υποδηλώνει την ανάγκη εξειδικευμένων παρεμβάσεων.

Κεφάλαιο 6^ο Η επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας

Η Κοινωνική Εργασία αποτελεί το αντικείμενο του παρόντος κεφαλαίου. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κ.Ε. προκύπτει από την ιδιότητα της σπουδάστριας Κ.Ε., της συντάκτριας της παρούσας εργασίας. Στις ενότητες που ακολουθούν θα παρουσιαστούν αρχικά ο ορισμός της Κ.Ε. και οι σκοποί των παρεμβάσεων της συγκεκριμένης επιστήμης. Στην συνέχεια θα παρατεθούν τα κύρια θεωρητικά ρεύματα που άσκησαν επίδραση στην Κ.Ε. και τέλος, θα γίνει μια συνοπτική αναφορά του τρόπου που η Κ.Ε. διαχειρίστηκε τα γυναικεία θέματα και ιδιαίτερα το θέμα της βίας κατά των γυναικών.

6.1 Ορισμός και σκοποί της Κοινωνικής Εργασίας

Η Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών όρισε το 1985 την Κ.Ε. ως εξής: *«Κοινωνική Εργασία είναι η εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη, η οποία προήλθε από την κοινωνική πρόνοια ως ένας μηχανισμός που συστάθηκε για να διασφαλίσει την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών των αδυνάτων που δημιουργήθηκαν από την βιομηχανική ανάπτυξη και που καλείται να χειριστεί τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και να αποτρέψει ή να βελτιώσει τα ατομικά, ομαδικά και κοινοτικά προβλήματα που προκύπτουν από την δυσλειτουργία των ατομικών αναγκών και των κοινωνικών θεσμών»* (Καλλινικάκη, 1998 : 47).

Όπως προκύπτει από τον ορισμό αυτό, η Κ.Ε. είναι μια επιστήμη που εστιάζει και παρεμβαίνει τόσο σε ατομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη και την αλληλεπίδραση αυτών των δύο επιπέδων. Βασικός και απώτερος σκοπός των παρεμβάσεων της είναι η αντιμετώπιση και η βελτίωση ατομικών, ομαδικών και κοινοτικών προβλημάτων. Στοχεύει τόσο στην ενίσχυση της *«λειτουργικής ικανότητας»* του ατόμου μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον, όσο και στην αποκατάσταση της δυσλειτουργίας των κοινωνικών θεσμών (Bohem, 1959, στο Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, 2002 : 19).

Βασικές αρχές και αξίες που ασπάζεται η Κ.Ε. για να σχεδιάσει και να εφαρμόσει μέτρα κοινωνικής πολιτικής για την προστασία των αδυνάτων και ευάλωτων ατόμων και ομάδων πληθυσμού, είναι η ισότητα, η κοινωνική αλλαγή, η δημοκρατία κλπ. Πεδία εφαρμογής της Κ.Ε. είναι οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι φορείς, κρατικοί και μη και οι οργανώσεις που δρουν τόσο σε επίπεδο κοινότητας όσο και σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, 2002).

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί η Κ.Ε. για να επιτύχει τους στόχους της, ονομάζονται Κοινωνική Εργασία με Άτομο (Κ.Ε.Α), Κοινωνική Εργασία με Ομάδες (Κ.Ε.Ο) και Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα (Κ.Ε.Κ.). Οι ονομασίες αυτές περιγράφουν ακριβώς αυτή την πολυεπίπεδη δράση και παρέμβασή της για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών και προβλημάτων (Καλλινικάκη, 1998).

Η Κ.Ε. ως επιστήμη ασκείται από τον επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό (Κ.Λ.), οι δράσεις του οποίου μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες: α) στις δράσεις που στοχεύουν άμεσα στο άτομο πχ Κ.Ε.Α. και β) στις δράσεις που αφορούν τον ίδιο τον Κ.Λ. και με έμμεσο τρόπο ωφελούν το άτομο πχ η διαρκής εκπαίδευση του Κ.Λ., η εποπτεία κλπ. (Δημοπούλου-Λαγωνίκα κ.α, 2006).

Ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων της Κ.Ε. είναι επίσης ποικίλος. Περιλαμβάνει για παράδειγμα παρεμβάσεις προληπτικού τύπου που στοχεύουν στην αποτροπή εμφάνισης ενός προβλήματος. Επίσης, δράσεις θεραπευτικού τύπου που στοχεύουν στην αποκατάσταση μιας δυσλειτουργίας. Ακόμη, παρεμβάσεις κοινωνικού σχεδιασμού που στοχεύουν στην προώθηση πολιτικών κοινωνικής ισότητας και ευημερίας, στα πλαίσια λειτουργίας της Κ.Ε. ως επιστήμης που συνηγορεί υπέρ των αδυνάτων. Τέλος, η Κ.Ε. έχει ενεργό ρόλο στην εκπόνηση ερευνητικών μελετών, με τις οποίες αφενός αξιολογεί τις παρεμβατικές πολιτικές

και αφετέρου τις χρησιμοποιεί για να επιχειρηματολογήσει υπέρ της προώθησης κοινωνικών πολιτικών (Payne, 2000).

Η Κ.Ε. στη πορεία των ετών άσκησής της ως επιστήμης δέχθηκε πληθώρα θεωρητικών επιρροών. Στις επόμενες ενότητες θα παρουσιαστούν θεωρητικά ρεύματα και θεωρητικές προσεγγίσεις που επηρέασαν την οπτική της Κ.Ε. και ακολούθως τον προσανατολισμό της και την στόχευσή της.

6.2 Θεωρητικές επιρροές της Κοινωνικής Εργασίας

Όπως επισημαίνει ο International Federation of Social Workers, 2000 (στο Beckett, 2006) η Κ.Ε. επηρεάστηκε κύρια από θεωρίες σχετικά με τα κοινωνικά συστήματα, την ανθρώπινη συμπεριφορά και την αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ ατόμου και κοινωνικού περιβάλλοντος. Απώτερος σκοπός όλων των θεωρητικών επιρροών της Κ.Ε. ήταν η προαγωγή των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Οι θεωρητικές αυτές προσεγγίσεις ταξινομούνται σε δύο κύριες κατηγορίες, στις λεγόμενες συντηρητικές θεωρίες και στις κριτικές θεωρίες. Ακολουθεί, με βάση αυτή την ταξινόμηση συνοπτική παρουσίαση αυτών των θεωριών.

6.2.1 Συντηρητικές Θεωρίες

Οι επιστήμονες χρησιμοποιούν διαφορετικές ταξινομήσεις για τις συντηρητικές θεωρίες. Για παράδειγμα, ο Howe, στο Δημοπούλου-Λαγωνίκα (2006), κάνει την εξής κατηγοριοποίηση των συντηρητικών θεωριών:

A. Λειτουργικές - «διακανονιστές» προσεγγίσεις. Βασικός στόχος αυτών των προσεγγίσεων είναι η ισορροπία μεταξύ των ατόμων μέσα στην κοινωνία. Συνεπώς όποια αντικοινωνική συμπεριφορά παρουσιάζεται, αντιμετωπίζεται ως «παθολογική» και πρέπει να «θεραπευτεί», για να μην υπάρχει κοινωνική ανισορροπία (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006).

B. Ερμηνευτικές - «αναζητήσεις νοήματος». Επίκεντρο αυτών των θεωριών είναι το άτομο κατά περίπτωση, τα βιώματα, οι εμπειρίες και οι απόψεις του. Δίνεται βαρύτητα στην ατομικότητα και όχι στα κοινωνικά προβλήματα ως τρόπο επίτευξης της αναγκαίας κοινωνικής ισορροπίας (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006).

Ο Payne (2000), από την άλλη, χρησιμοποιεί την ακόλουθη ταξινόμηση των συντηρητικών θεωριών της Κ.Ε.:

A. Ατομιστικές-μεταρρυθμιστικές προσεγγίσεις. Με βάση αυτές τις προσεγγίσεις, για να είναι δυνατή η πληρέστερη κάλυψη των αναγκών των ατόμων που χρίζουν βοήθειας, απαιτείται η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών πρόνοιας. Στο επίκεντρο λοιπόν αυτών των θεωριών τίθεται το σύστημα παροχής προνοιακών υπηρεσιών. Η κοινωνική αλλαγή μοιάζει ιδιαίτερα δύσκολη, και για το λόγο αυτό δίνεται βαρύτητα στη βελτίωση του ίδιου του ατόμου.

B. Ανακλαστικές -θεραπευτικές προσεγγίσεις. Η αυτο-εκπλήρωση των ατόμων και η ευημερία τους, προβάλλεται ως απώτερος σκοπός αυτών των κατευθύνσεων. Τα άτομα είναι δυνατό να ενδυναμωθούν, να ελέγξουν τα συναισθήματά τους και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους με λειτουργικό τρόπο, εφόσον αναπτυχθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των ατόμων και των επαγγελματιών (Payne, 2000).

6.2.2 Κριτικές θεωρίες

Μεταξύ των κριτικών θεωριών εντάσσονται σύμφωνα με τον Hearly (στο Ferguson I., 2008:103) οι εξής: «μαρξιστική θεωρία, ριζοσπαστική θεωρία, διαρθρωτική κοινωνική εργασία (*structural social work*), φεμινιστική θεωρία, αντιρατσιστική ενάντια στις διακρίσεις». Στην παρούσα υποενότητα θα γίνει μια σύντομη αναφορά σε αυτά τα θεωρητικά ρεύματα που επηρέασαν επίσης την άσκηση της Κ.Ε..

6.2.2.1 Μαρξιστική προσέγγιση

Ο πατέρας της μαρξιστικής θεωρίας Καρλ Μαρξ, έδωσε το όνομά του στην θεωρητική αυτή προσέγγιση. Θεωρείται μια από τις βασικότερες θεωρίες της σύγχρονης κοινωνιολογίας, που επηρέασε και άλλες επιστημονικές κατευθύνσεις, μεταξύ αυτών και την Κ.Ε. (Lee & Newby, 1983). Από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους και βασικούς συνεχιστές των μαρξιστικών θεωριών είναι οι: Ένγκελς, ο οποίος επέκτεινε μετά τον Καρλ Μαρξ τη μαρξιστική θεωρία στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, ο Κάουτσκι και ο Λένιν (Lee & Newby, 1983, Hartmann, 1979).

Οι μαρξιστικές θεωρίες έχουν ως βάση τους τη γερμανική κλασική φιλολογία, το γαλλικό σοσιαλισμό και την κλασική αγγλική πολιτική οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, εστιάζουν την κριτική τους στην δυσμενή επίδραση του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος σε μια κοινωνία (Νίνα-Παζαρζή, 2003).

Βασική έννοια των μαρξιστικών προσεγγίσεων είναι η έννοια της αλλοτρίωσης του εργάτη. Το προϊόν που παράγεται από την εργασία αντιμετωπίζεται ως κάτι ξένο. Η εργασία εφόσον είναι υποχρεωτική δεν προσφέρει ουσιαστική ικανοποίηση στον άνθρωπο. Η αλλοτριωμένη εργασία μετατρέπει το ανθρώπινο γένος σε ένα απλό μέσο της ατομικής ύπαρξης και αποξενώνει τον άνθρωπο από τα κοινωνικά δημιουργούμενα χαρακτηριστικά του. Ο άνθρωπος αποξενώνεται από τον άνθρωπο καθώς όλες οι ανθρώπινες σχέσεις στον καπιταλισμό τείνουν να άγονται σε λειτουργίες της αγοράς (Τσακίρης, 2007).

Η επιρροή των μαρξιστικών προσεγγίσεων στην Κ.Ε. είχε σαν αποτέλεσμα τον προσανατολισμό της Κ.Ε. στην κοινωνική αλλαγή. Έτσι, η Κ.Ε. με βάση την προοδευτική μαρξιστική θεώρησή της, αντιμετωπίζεται ως θετικός φορέας αλλαγής και οι Κ.Λ. δρουν με στόχο την αφύπνιση της συνείδησης και τη συλλογική δράση.

6.2.2.2 Ριζοσπαστική προσέγγιση

Η ριζοσπαστική Κ.Ε. χρονολογείται στην διάρκεια της οικονομικής κρίσης που υπέστη η Αμερική των προηγούμενων αιώνων. Η συνεργασία ενός συνόλου Κ.Λ. με ομάδες εξυπηρετούμενων, που προέρχονταν κυρίως από τον μεγάλο αριθμό απολυμένων λόγω της οικονομικής κρίσης, οδήγησε στην γέννηση της ριζοσπαστικής Κ.Ε.. Απώτερος σκοπός αυτής της ομαδικής δράσης ήταν η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους (Reisch & Andrews, 2001).

Πιο συγκεκριμένα η ριζοσπαστική Κ.Ε. έχει ως απώτερο λοιπόν στόχο την κοινωνική αλλαγή και την κοινωνική δικαιοσύνη μέσω της αντίστασης απέναντι στην εξουσία και στην οικονομικοπολιτική κατάσταση μιας χώρας (Banks, 2006). Έτσι, σύμφωνα με τους Baily & Brake, 1975 & 1980, η ριζοσπαστική Κ.Ε. «κατανοεί ουσιαστικά τη θέση των καταπιεσμένων στα πλαίσια της κοινωνικής και οικονομικής δράσης που ζουν». Οι παρεμβάσεις προς τα άτομα απορρίπτονται όταν έχουν ως μόνο στόχο την «ηγεμονία της άρχουσας τάξης» και τον έλεγχο της εργατικής τάξης (Payne, 2000:389).

Τέλος η ριζοσπαστική Κοινωνική Εργασία όπως αναφέρουν οι Reisch & Andrews (2001) αποτέλεσε ένα ισχυρό κίνημα καταπολέμησης του ρατσισμού και της διεκδίκησης της κοινωνικής δικαιοσύνης.

6.2.2.3 Αντιρατσιστική θεωρία

Η αντιρατσιστική θεωρία ήρθε να αντιπαλέψει ιδεολογίες και κοινωνικές διαδικασίες μέσω των οποίων η απόδοση της ιδιότητας του μέλους μιας φυλετικής ομάδας θεωρείται ότι δικαιολογεί διακρίσεις σε βάρος άλλων ομάδων. Η αντιρατσιστική θεωρία απορρίπτει την άποψη περί ανωτερότητας μιας ομάδας έναντι άλλων και κατακρίνει το έλεγχο που αυτή ασκεί. (Καλλινικάκη, 1998).

Η αντιρατσιστική θεωρία εδραιώθηκε με αφορμή τις φυλετικές συγκρούσεις που είχαν αναπτυχθεί κατά τα έτη 1970 και 1980. Εκείνη την περίοδο ξεκίνησαν να εφαρμόζονται, σε χώρες με μεγάλο πληθυσμό μεταναστών και ρατσιστικές εις βάρος τους

εκδηλώσεις, πολιτικές υπέρ των μεταναστών αυτών (π.χ. Ολλανδία, Μ. Βρετανία) (Καλλινικάκη, 1998).

Μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων που αφορούν στην εκπαίδευση και σε άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής, επιδιώκει την καταπολέμηση του ρατσισμού. Η Κ.Ε. που ασπάζεται την αντιρατσιστική προσέγγιση στοχεύει στην άρση των διακρίσεων και των διαχωρισμών και στην επίτευξη ισότητας και ισονομίας όλων των μελών μιας κοινωνίας (Καλλινικάκη, 1998).

6.2.2.4 Φεμινιστική προσέγγιση

Μία άλλη σημαντική θεωρητική τάση της Κ.Ε. η οποία επηρέασε την οπτική της κοινωνικής εργασίας ενάντια στις διακρίσεις είναι η φεμινιστική προσέγγιση. Στο 2^ο κεφάλαιο (ενότ. 2.6) έγινε αναλυτική παρουσίαση αυτής της θεωρητικής τάσης και του τρόπου που προσέγγιζε τα ζητήματα ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στην παρούσα υποενότητα επιχειρείται η σύνδεση της φεμινιστικής θεώρησης με την Κ.Ε.

Οι φεμινίστριες πρέσβευαν ότι η προσανατολισμένη σε επιδιώξεις και στόχους οπτική της Κ.Ε. και οι θετικιστικές αξιώσεις για επιστημονική πρακτική είναι ζητήματα που τέθηκαν ως πρωτεύοντα από τους άνδρες. Συνεπώς, εκφράζουν τον ανδρικό τρόπο σκέψης και για το λόγο αυτό απαιτείται η αλλαγή τους. Η Gilligan (1982) επισημαίνει την διαφορετική προσέγγιση ανδρών και γυναικών σε ηθικά ζητήματα, ενώ η Davis (1985) τονίζει ότι η γυναικεία οπτική έχει υπερκεραστεί λόγω της ενίσχυσης της ανδρική θετικιστικής άποψης. Αυτό λοιπόν που απαιτούν οι φεμινίστριες είναι εναλλακτικοί τρόποι ορισμού της Κ.Ε. και διασφάλιση ότι οι υπηρεσίες θα διοικούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να περικλείονται και οι γυναικείες απόψεις (Payne, 2000).

Τα πρώτα πεδία εφαρμογής των φεμινιστικών απόψεων για την Κ.Ε. εστίαζαν στον περιορισμό της βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, μέσω της καταπολέμησης παραδοσιακών στερεοτύπων και αλλαγής του τρόπου αγωγής και κοινωνικοποίησης. Στόχευαν έτσι στον περιορισμό της στερεοτυπικής τάσης των ανδρών προς την επιθετικότητα. Επιπλέον, στόχευαν στην αφύπνιση των γυναικών με την ενίσχυση τις αυτονομίας τους και της χειραφέτησής τους (Payne, 2000).

Στην επόμενη υποενότητα παρουσιάζεται ο τρόπος που η Κ.Ε. αντιμετωπίζει το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών. Γίνεται μια συνοπτική αναφορά του ρόλου και των παρεμβάσεων της Κ.Ε. απέναντι στο πρόβλημα.

6.2.2.5 Κοινωνική εργασία και βία κατά των γυναικών

Αναφέρθηκε νωρίτερα ο ορισμός της Κ.Ε. και ο ρόλος της σχετικά με την αποτροπή ή βελτίωση των ατομικών, ομαδικών και κοινοτικών προβλημάτων. Το ζήτημα που εξετάζει η παρούσα εργασία, δηλαδή η βία κατά των γυναικών είναι ένα πρόβλημα με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Η εμπλοκή της Κ.Ε. με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών, όπως τονίστηκε στην προηγούμενη υποενότητα ξεκίνησε κατόπιν της επιρροής των φεμινιστικών θεωριών στην Κ.Ε..

Ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων της Κ.Ε. στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών είναι τόσο προληπτικός όσο και θεραπευτικός. Όποιος και αν είναι ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων της Κ.Ε. απέναντι στο πρόβλημα της βίας, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Κ.Ε. προωθεί και στηρίζει την διεπιστημονική προσέγγιση αυτού του ιδιαίτερα σύνθετου και πολυδιάστατου προβλήματος. Έτσι λοιπόν επιδιώκει και προωθεί τη συνεργασία με άλλες επιστήμες πχ ψυχολογία, κοινωνιολογία, νομική κλπ και με άλλους επαγγελματίες (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σε ότι αφορά δράσεις πρόληψης της βίας κατά των γυναικών η Κ.Ε. εμπλέκεται στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το πρόβλημα. Επίσης προληπτικές είναι και οι δράσεις που αφορούν στην εκπόνηση και στην προώθηση

στα κέντρα λήψης αποφάσεων προτάσεων που αφορούν στην προώθηση πολιτικών για λήψη νέων μέτρων με στόχο την βέλτιστη αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Πριν βέβαια από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή οποιασδήποτε προληπτικής δράσης απαραίτητη είναι η επαρκής γνώση για τη διάσταση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών και τους υπάρχοντες τρόπους αντιμετώπισής του. Απαιτείται δηλαδή η εκπόνηση ερευνητικών μελετών, για την έκταση του προβλήματος, τις συνέπειές του και την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων αντιμετώπισής του. Η Κ.Ε. έχει ενεργό ρόλο τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην εκπόνηση αυτών των ερευνητικών μελετών (Γιαννή κ.ά, 2005).

Οι μελέτες αυτές μπορεί να λαμβάνουν χώρα τόσο στα πλαίσια της υπηρεσίας που απασχολείται ο Κ.Λ. και να σχετίζονται με την αξιολόγηση για την επάρκεια των δράσεων της συγκεκριμένης υπηρεσίας απέναντι στο πρόβλημα, την ανάγκη υιοθέτησης νέων πρακτικών, νέων στρατηγικών κλπ. Ερευνητικές μελέτες μπορεί να διερευνούν επίσης την έκταση του προβλήματος πχ σε όλη τη χώρα και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των υπάρχοντων πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών σε εθνικό επίπεδο. Μόνο όταν η Κ.Ε. στηρίζει τις προτάσεις της για υιοθέτηση νέων μέτρων και νέων πολιτικών σε ερευνητικά δεδομένα για το πρόβλημα της κακοποίησης των γυναικών, μπορεί να συνηγορήσει ουσιαστικά υπέρ των θυμάτων (Γιαννή κ.ά, 2005).

Προληπτικού τύπου είναι επίσης δράσεις όπως για παράδειγμα η οργάνωση και η συμμετοχή σε ενημερωτικά και εκπαιδευτικά συνέδρια, ημερίδες κλπ. Τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα μπορεί να στοχεύουν στην ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, στην πληροφόρηση και στην ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση περιπτώσεων βίας κατά των γυναικών (πχ αστυνομικών, δικαστών κλπ). Επίσης προληπτικές δράσεις θεωρούνται και οι παρεμβάσεις σε σχολεία και μαθητικές κοινότητες με στόχο την άρση των στερεοτύπων για τους ρόλους των δυο φύλων αλλά και την ενημέρωση για το πρόβλημα της βίας (<http://www.isotita.gr/index.php/news/c56/>)

Επίσης στις προληπτικές δράσεις που η Κ.Ε. μπορεί να αναλάβει για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών είναι ο σχεδιασμός ενημερωτικών φυλλαδίων, διαφημιστικών σποτ κλπ και γενικότερα ενημερωτικών εκστρατειών. Στόχος αυτών των δράσεων είναι η συνεχής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης ώστε να πάψει η ανοχή, η αδιαφορία και η συγκάλυψη του προβλήματος (<http://www.isotita.gr/index.php/news/c56/>).

Ακόμη προληπτικά λειτουργεί και η στήριξη, η ενίσχυση και η αποκατάσταση των ατόμων, των οικογενειών και των ομάδων που διατρέχουν υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης του προβλήματος. Στα κεφάλαια 2, 3 και 4 επισημάνθηκε η συσχέτιση βίαιων συμπεριφορών με καταστάσεις όπως πχ χρήση ουσιών, οικονομικά προβλήματα, ψυχολογικά προβλήματα, προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού κλπ. Η στήριξη και ενδυνάμωση των ατόμων, των οικογενειών και των ομάδων που αντιμετωπίζουν τέτοιες καταστάσεις συμβάλλει αφενός στη διαχείριση και απεμπλοκή από τις δυσκολίες αυτές και αφετέρου συμβάλλει στην αποτροπή εκδήλωσης βίαιων επεισοδίων (Κορωναίου, 2004).

Σε επίπεδο θεραπευτικής προσέγγισης και αποκατάστασης του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών η Κ.Ε. σχετίζεται με παρεμβάσεις που αφορούν στην γυναίκα θύμα. Ειδικότερα στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας οι παρεμβάσεις της Κ.Ε. επεκτείνονται και στα παιδιά αλλά και στο δράστη.

Σε ότι αφορά στις γυναίκες-θύματα οι δράσεις της Κ.Ε. είναι πολύπλευρες και ποικίλες. Επίσης διαφοροποιούνται ανάλογα με τον φορέα (πχ κοινωνική υπηρεσία δήμου, ξενώνας κλπ) όπου υπηρετεί ο Κ.Λ. και ανάλογα με το στάδιο αντιμετώπισης του προβλήματος (πχ αρχικό στάδιο αναζήτησης βοήθειας, στάδιο όπου η γυναίκα έχει φύγει από το σπίτι ή έχει δραπετεύσει από το κύκλωμα trafficking κλπ) (Χατήρα, 2006).

Κατά την πρώτη επαφή με τις γυναίκες- θύματα, η οποία μπορεί να λάβει χώρα σε δομές όπως π.χ. συμβουλευτικά κέντρα, τηλεφωνικές γραμμές, κοινωνικές υπηρεσίες δήμων, νοσοκομεία κλπ, ο Κ.Λ. παρεμβαίνει συμβουλευτικά με στόχο κατ' αρχήν να ενισχύσει τις γυναίκες να μιλήσουν γι' αυτό που βιώνουν. Η προσέγγιση αυτή των γυναικών γίνεται με τρόπο που δεν ενισχύει τα αισθήματα ενοχής, φόβου κλπ των γυναικών και στοχεύει στη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας (Χατήρα, 2006).

Επίσης, κατά το στάδιο αυτό ο Κ.Λ. διερευνά το αίτημα της γυναίκας σε σχέση με το πρόβλημα της βίας που αντιμετωπίζει. Παρέχει κάθε πληροφορία που είναι απαραίτητη στις γυναίκες για τρόπους, πηγές και μέσα βοήθειας (πχ. στοιχεία για σχετικές με το πρόβλημα υπηρεσίες, διαδικασίες εισαγωγής σε ξενώνα κλπ). Ακόμη ο Κ.Λ. λειτουργεί διασυνδεδετικά και παραπεμπτικά, επικοινωνώντας ο ίδιος με άλλους ειδικούς (πχ ψυχολόγους) και σχετικές υπηρεσίες και δρομολογεί την άμεση επαφή των γυναικών μαζί τους (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Κατά την πρώτη αυτή επαφή ο Κ.Λ. με βάση τα όσα αναφέρει η γυναίκα αξιολογεί επίσης την ύπαρξη άμεσου κίνδυνου για την ζωή και την ασφάλεια της ίδιας ή και μελών του συγγενικού/φιλικού περιβάλλοντος. Στις περιπτώσεις αυτές αναζητεί σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες (πχ ξενώνες) χώρους φιλοξενίας της γυναίκας (και των παιδιών εάν υπάρχουν) και τρόπους προστασίας της (πχ συνεργασία με αστυνομία, εισαγγελία κλπ). Επίσης σε περιπτώσεις που συντρέχουν λόγοι ανησυχίας για την υγεία της δρομολογεί την άμεση ιατρική της εξέταση σε συνεργασία με φορείς παροχής υγείας (Γιαννή κ.ά, 2005).

Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου γυναίκες θύματα βίας, έρχονται σε επαφή με κοινωνικές υπηρεσίες αναφέρουν ότι μεταξύ άλλων αντιμετωπίζουν και πρόβλημα βίας έχουν όμως αίτημα που δεν σχετίζεται με το πρόβλημα αυτό (πχ οικονομική ενίσχυση). Και σε αυτές τις περιπτώσεις ο Κ.Λ. προσπαθεί να διερευνήσει την ετοιμότητα των γυναικών να απεμπλακούν από αυτό, ενημερώνει για τρόπους βοήθειας και διαβεβαιώνει για την δυνατότητα που έχουν να επανέλθουν για να συζητήσουν το θέμα όταν επιθυμούν (Γιαννή κ.ά, 2005).

Μετά την πρώτη επαφή και εφόσον ξεκινήσει συνεργασία με τις γυναίκες θύματα κακοποίησης ο Κ.Λ. λειτουργεί συμβουλευτικά με στόχο να διευκολύνει τις γυναίκες να πάρουν την καταλληλότερη για εκείνες απόφαση για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε καμία περίπτωση ο Κ.Λ. δεν επιβάλλει λύσεις που ο ίδιος πιστεύει ότι είναι οι σωστές. Σε κάθε συνεδρία και σε κάθε επαφή με τις γυναίκες στόχος του είναι να τους παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, να τις ενδυναμώνει ψυχολογικά και να τις διευκολύνει να αξιολογήσουν όλα τα μέσα και τους τρόπους απεμπλοκής από το πρόβλημα. Λειτουργεί διασυνδεδετικά και διευκολύνει τις γυναίκες για τη λήψη κάθε αναγκαίας βοήθειας που μπορεί να προέλθει από διαφορετικές πηγές και διαφόρους επιστήμονες (πχ υπηρεσίες για ψυχολογική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική κλπ) (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Ειδικότερα όταν ο Κ.Λ. εργάζεται σε χώρους φιλοξενίας γυναικών θυμάτων κακοποίησης η συνεργασία του με τις γυναίκες στοχεύει στην ταχύτερη και πληρέστερη αποκατάστασή τους. Κατά το στάδιο καλείται σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες να αντιμετωπίσουν από κοινού ζητήματα των γυναικών που πιθανά να αφορούν την εργασιακή τους αποκατάσταση, την φροντίδα των παιδιών κατά τις ώρες εργασίας τους κλπ (Γιαννή κ.ά, 2005).

Για την υλοποίηση οποιασδήποτε παρέμβασης που αφορά στις γυναίκες και για την επίτευξη επιτυχούς συνεργασίας μαζί τους είναι σημαντικό ο Κ.Λ. να προωθεί και να επιδιώκει την ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης μαζί τους. Για το λόγο αυτό σε κάθε στάδιο της συνεργασίας του Κ.Λ. με τις γυναίκες θύματα κακοποίησης η στάση του προς τις γυναίκες διακατέχεται από σεβασμό προς την προσωπικότητα και τις επιθυμίες των γυναικών. Κατανοεί ότι κάθε γυναίκα έχει τις δικές της ανάγκες και την προσεγγίζει εξατομικευμένα. Σέβεται το δικαίωμά των γυναικών για αυτενέργεια και δεν τις κατευθύνει. Προσεγγίζει τις γυναίκες με ενσυναίσθηση και κατανόηση, απαλλαγμένος από στερεότυπα και

προκαταλήψεις. Στοχεύει στην ενδυνάμωση, κινητοποίηση και ανεξαρτητοποίηση των γυναικών, στην άμβλυση των αισθημάτων φόβου, ενοχής, ανασφάλειας κλπ και στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους (Χατήρα, 2006).

Σε ότι αφορά στην εργασία του Κ.Λ. με παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας, η στόχευση είναι η μέριμνα καταρχήν για την ασφάλειά τους. Επίσης στόχος του Κ.Λ. είναι να μπορέσουν τα παιδιά να διαχειριστούν τις τραυματικές εμπειρίες και να αμβλύνουν τα ψυχικά τους τραύματα. Για το λόγο αυτό συνεργάζεται με ειδικούς επιστήμονες πχ παιδοψυχολόγους, παιδοψυχιάτρους και δρομολογεί την συνεργασία των παιδιών με τους ειδικούς αυτούς. Στις περιπτώσεις που απαιτείται αλλαγή κατοικίας και συνακόλουθα σχολικής μονάδας, ο Κ.Λ. συνεργάζεται με εκπαιδευτικούς για την ομαλή ένταξη του παιδιού στην νέα σχολική κοινότητα. Ειδικότερα στις περιπτώσεις όπου τα παιδιά διαμένουν μαζί με τις μητέρες τους σε ξενώνες φιλοξενίας, μεριμνά ώστε να μην βιώνουν τα παιδιά επιβαρυντικά την απομάκρυνσή τους από το σπίτι (πχ οργανώνει εκδηλώσεις κλπ) (Γιαννή κ.ά, 2005).

Σε ότι αφορά τέλος την εργασία του Κ.Λ. με άνδρες δράστες βίαιων εκδηλώσεων, ο Κ.Λ. στοχεύει στην εκμάθηση σε αυτούς νέων τρόπων διαχείρισης των συγκρούσεων και των διαφωνιών. Δεν αντιμετωπίζει επικριτικά τους άνδρες δράστες που επιθυμούν να ελέγξουν και να καταπολεμήσουν την επιθετικότητά τους (Γιαννή κ.ά, 2005)

Κατόπιν όλων αυτών συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο Κ.Λ. κατά την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών δεν λειτουργεί μεμονωμένα και αποσπασματικά στα πλαίσια μόνο της υπηρεσίας που απασχολείται. Συνεργάζεται τόσο με άλλους επαγγελματίες όσο και με άλλες δομές και υπηρεσίες. Προωθεί τόσο τη διεπιστημονική προσέγγιση του προβλήματος όσο και τον συντονισμό και τη δικτύωση μεταξύ των υπηρεσιών (Γιαννή κ.ά, 2005).

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι για να μπορέσει ο Κ.Λ. να ανταποκριθεί με επάρκεια στην αντιμετώπιση του σύνθετου προβλήματος της βίας κατά των γυναικών θα πρέπει να μεριμνά για την δική του διαρκή εκπαίδευση και ενημέρωση πάνω στο ζήτημα. Θα πρέπει να φροντίζει να πληροφορείται για νέες δομές και υπηρεσίες, για νομοθετικές ρυθμίσεις, για πρακτικές και μέτρα που εφαρμόζονται σε άλλες υπηρεσίες και σε άλλες χώρες κλπ (Γιαννή κ.ά, 2005).

Εκτός της εκπαίδευσης βασική παράμετρος για την ενδυνάμωση του Κ.Λ. που έρχεται αντιμέτωπος με το σοβαρό θέμα της βίας κατά των γυναικών είναι η εποπτεία. Μέσω της εποπτείας δύναται και ο ίδιος να διαχειριστεί τις τραυματικές εξιστορήσεις, να απορροφήσει τους δυσάρεστους κραδασμούς και να αντιμετωπίσει πιθανά αδιέξοδα που μπορεί να προκύψουν (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας και αφού παρουσιαστούν στην επόμενη ενότητα η μεθοδολογία, ο σκοπός και οι στόχοι της, ακολουθούν στο 8^ο κεφάλαιο οι πολιτικές και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Κεφάλαιο 7ο Μεθοδολογία

Η επιλογή της κατάλληλης ερευνητικής μεθόδου είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι από αυτήν εξαρτάται η επίτευξη ή μη των σκοπών και των επιμέρους στόχων μιας ερευνητικής προσπάθειας και η ποιότητα και αξιοπιστία των διεξαγόμενων συμπερασμάτων (Howard & Sharp, 2001).

Για την παρούσα εργασία, επιλέχθηκε ο δρόμος της βιβλιογραφικής έρευνας. Κύριο χαρακτηριστικό της βιβλιογραφικής έρευνας είναι ότι ο ερευνητής προκειμένου να δώσει απάντηση στα ερευνητικά του ερωτήματα αντλεί τα στοιχεία του από την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Παρασκευόπουλος, 1993).

Σημειώνεται η βιβλιογραφική έρευνα μπορεί να αποτελεί είτε αυτούσια ερευνητική προσπάθεια είτε συστατικό μέρος της κυρίως ερευνητικής εργασίας. Ως αυτούσια μέθοδος στοχεύει μέσω της ανασκόπησης των βιβλιογραφικών πηγών να δώσει μια εικόνα του ζητήματος που μελετάται και να προτείνει θέματα που δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς και με τα οποία θα μπορούσαν να καταπιαστούν οι ερευνητές. Ως συστατικό της κύριας έρευνας συμβάλλει στον καλύτερο προσδιορισμό του υπό μελέτη ζητήματος, το οποίο θα εξετασθεί με άλλες μεθόδους. Λειτουργεί δηλαδή ως προοίμιο της κύριας έρευνας (Howard & Sharp, 2001).

Κατά την βιβλιογραφική λοιπόν έρευνα, ο ερευνητής αναζητεί τα στοιχεία, τα σχετικά με το θέμα του δεδομένα και ερμηνείες από διάφορα είδη εντύπων όπως για παράδειγμα, επιστημονικά εγχειρίδια, επίσημα έγγραφα, πρακτικά συνεδρίων, επιστημονικά περιοδικά, βιβλία κλπ. Τα έντυπα αυτά παραδοσιακά ήταν διαθέσιμα σε μεγάλες κεντρικές βιβλιοθήκες. Στις μέρες μας, τα έντυπα αυτά διατίθενται πλέον και σε ηλεκτρονική μορφή μέσω διαδικτύου, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα για πρόσβαση σε μεγαλύτερο όγκο πηγών πληροφόρησης (Παρασκευόπουλος, 1993)

Στη συνέχεια, και εφόσον ο ερευνητής έχει συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία, προχωρεί στη συστηματοποίησή τους και στην οργάνωσή τους σε θεματικές ενότητες, προσπαθώντας με τον τρόπο αυτό να δώσει απαντήσεις με βάση την ήδη υπάρχουσα γνώση για τις διαστάσεις του προβλήματος και τα επιμέρους ερευνητικά του ερωτήματα (Παρασκευόπουλος, 1993).

Κατόπιν αυτών, αξιολογήθηκε ότι η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, εξυπηρετεί στο έπακρο τους σκοπούς και τους στόχους της παρούσας εργασίας.

7.1 Στάδια εκπόνησης της εργασίας

Τα στάδια που ακολουθήθηκαν για την εκπόνηση της εργασίας είναι συνυφασμένα με την μέθοδο που επιλέχθηκε και μπορούν να περιγραφούν ως εξής:

1. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σε ότι αφορά στην υιοθέτηση πολιτικών ισότητας και προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.
2. Συλλογή του υλικού. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε προέρχεται από τα θεσμικά επίσημα κείμενα του Ο.Η.Ε., της Ε.Ε. και του ελληνικού κράτους, από σχετικά βιβλιογραφικά συγγράμματα, επιστημονικά περιοδικά κλπ τα οποία αναζητήθηκαν σε βιβλιοθήκες και στο διαδίκτυο.
3. Ανάγνωση και οργάνωση του υλικού. Το υλικό που συγκεντρώθηκε οργάνωθηκε σε θεματικές ενότητες ανάλογα με τη μορφή της βίας στην οποία αναφέρονταν και ανάλογα, με τον φορέα λήψης των πολιτικών. Χρησιμοποιήθηκαν δηλαδή, λέξεις-κλειδιά για την διάρθρωση των μελετημάτων σε θεματικές κατηγορίες. Τέτοιες λέξεις-κλειδιά ήταν οι εξής: βία κατά των γυναικών, ενδοοικογενειακή βία, trafficking, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός, ψηφίσματα, αποφάσεις, νόμοι, συστάσεις, προεδρικά διατάγματα, δομές και υπηρεσίες. Επίσης, διεθνείς, ευρωπαϊκοί και εθνικοί φορείς λήψης αποφάσεων πολιτικής.

4. Παρουσίαση των συμπερασμάτων. Μετά την οργάνωση και ανάγνωση του υλικού ακολουθεί η καταγραφή των συμπερασμάτων αναφορικά με την ιστορική εξέλιξη της προώθησης της ισότητας των φύλων στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.
5. Συγκριτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών. Στη κατακλείδα της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται τα δεδομένα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αναφορικά με την αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών καταπολέμησης της βίας.

7.2 Σκοπός της εργασίας και επιμέρους στόχοι

Κατά τις προηγούμενες ενότητες όπου έγινε μια συνοπτική παρουσίαση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών, έγιναν εμφανείς οι πολλές διαστάσεις του, τόσο αναφορικά με την έκταση που έχει το πρόβλημα, όσο και με τις συνέπειες που συνεπάγεται για τα θύματα. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη η παρούσα εργασία θέλησε να διερευνήσει τους τρόπους αντιμετώπισης αυτού του ιδιαίτερα επώδυνου προβλήματος.

Η εξέλιξη των πολιτικών για την προώθηση της ισότητας μεταξύ των δυο φύλων στον τομέα της βίας παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον. Βασικός και πρώτιστος σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι να κάνει μια περιεκτική καταγραφή των πολιτικών, των μέτρων και των προγραμμάτων που αναπτύχθηκαν σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της εις βάρος των γυναικών άσκησης βίας.

Κάνοντας αυτή την καταγραφή, η εργασία σκοπεύει να διερευνήσει την ύπαρξη ή μη επαρκούς αντιστοιχίας πολιτικών και προγραμμάτων, σε σχέση με το μέγεθος και τις διαστάσεις του προβλήματος. Με άλλα λόγια να δώσει απάντηση στο ερώτημα αν οι πολιτικές και τα μέτρα που έχουν ληφθεί, είναι αντιστοίχως ανάλογα με την έκταση του φαινομένου, όπως αυτή τεκμαίρεται από τα βιβλιογραφικά δεδομένα.

Ως επιμέρους στόχοι περιλαμβάνονται οι:

- Καταγραφή των πολιτικών που έχουν ληφθεί στην πορεία των ετών για διαφορετικές μορφές βίας όπως η ενδοοικογενειακή βία, το trafficking και η σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση.
- Καταγραφή της ιστορικής εξέλιξης των πολιτικών και των προγραμμάτων που έχουν ληφθεί από τα διαφορετικά κέντρα αποφάσεων και τους φορείς διαφορετικής γεωγραφικής εμβέλειας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.
- Συγκριτική αξιολόγηση των κυριότερων πολιτικών και παρεμβατικών προγραμμάτων αναφορικά με την επάρκεια και την αποτελεσματικότητά τους στην καταπολέμηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών.
- Καταγραφή, ειδικότερα για τον ελληνικό χώρο, των φορέων και υπηρεσιών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας είτε σε επίπεδο σχεδιασμού πολιτικών και προγραμμάτων, είτε σε επίπεδο άμεσης παροχής βοήθειας σε θύματα.
- Περιγραφή του ρόλου της κοινωνικής εργασίας απέναντι στο πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών.

Κατόπιν αυτών, συνάγεται ότι στο τέλος της παρούσας εργασίας θα έχουν προκύψει και προτάσεις αναφορικά με το τι πιθανά πρέπει να γίνει μελλοντικά, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών. Ειδικότερη αναφορά θα γίνει για μέτρα και προγράμματα που πιθανά θα πρέπει να ληφθούν στον ελλαδικό χώρο.

Κεφάλαιο 8^ο Παρουσίαση των πολιτικών ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της βίας

Κρίνεται αναγκαίο, πριν το παρόν κεφάλαιο παρουσιάσει λεπτομερώς τις πολιτικές ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της βίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ελλαδικό επίπεδο, που αποτελεί και τον τίτλο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, να γίνει μια αναφορά, γενικότερα για τις πολιτικές ισότητας των δυο φύλων. Η εισαγωγική αυτή συνοπτική αναφορά στοχεύει στο να αναδείξει τη στάση των επίσημων κέντρων εξουσίας απέναντι στα ζητήματα ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και τα μέτρα που λήφθηκαν για την καταπολέμηση αυτής της ανισότητας.

Οι πολιτικές ισότητας των δυο φύλων αφορούσαν σε γενικές γραμμές, στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας, της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της ένταξης των μεταναστριών στην κοινωνία. Ειδικότερα, οργανισμοί όπως ο Ο.Η.Ε. και η Ε.Ε. με οδηγίες και ψηφίσματα, κατεύθυναν τα κράτη-μέλη σε συγκεκριμένες δράσεις, που ήταν αναγκαίο να ακολουθήσουν και να υλοποιήσουν, με απώτερο σκοπό την προώθηση της ισότητας των δυο φύλων (Verloo, 2007, στο Καμπούρη, 2009).

Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναδείχθηκε ότι οι πολιτικές ισότητας των δυο φύλων έχουν επικεντρωθεί ως επί το πλείστον στον τομέα της απασχόλησης και της αγοράς εργασίας. Λιγότερες δράσεις έχουν σημειωθεί στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και στον τομέα της μετανάστευσης των γυναικών. Την ίδια ακριβώς άποψη παρουσιάζει και η Verloo, (2007, στο Καμπούρη, 2009).

Για την ανάπτυξη βεβαίως οποιασδήποτε πολιτικής που στόχευε στην άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των δυο φύλων, εναρκτήριο λάκτισμα, κατά γενική ομολογία, αποτέλεσε η εισαγωγή και η υιοθέτηση του όρου «gender mainstreaming» από επίσημους φορείς, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και τέλος εθνικό επίπεδο. Για τους λόγους αυτούς, κρίθηκε αναγκαίο να γίνει μια συνοπτική παρουσίασή του στην παρούσα πτυχιακή, καθώς υπήρξε καθοριστική η συμβολή του και στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

8.1 Η στρατηγική του gender mainstreaming / Ενσωμάτωση της ισότητας σε όλες τις πολιτικές

Όταν κάνει κανείς αναφορά στις πολιτικές για την προώθηση της ισότητας των δυο φύλων, δεν μπορεί να μην κάνει μια συνοπτική παρουσίαση του όρου «gender mainstreaming» και της στρατηγικής που αυτός ο όρος εμπεριέχει καθώς, θεωρείται κομβικό σημείο ουσιαστικής ενασχόλησης με το πρόβλημα της ανισότητας μεταξύ των δυο φύλων. Η υιοθέτηση του όρου από διεθνείς, ευρωπαϊκούς και εν συνεχεία εθνικούς φορείς αποτέλεσε το έναυσμα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών που προωθούσαν την ισότητα των δυο φύλων σε όλους τους τομείς της κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής.

Αναλυτικότερα, ο όρος gender mainstreaming αποτελεί μια στρατηγική, η οποία έχει ως απώτερο σκοπό την προώθηση της ισότητας των δυο φύλων στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα της ζωής του ανθρώπου (Παναγιωτοπούλου & Παπαρούνη, 2005).

Πιο συγκεκριμένα ο όρος mainstreaming μπορεί να αποδοθεί στα ελληνικά ως «ένταξη», «ενσωμάτωση», «διάχυση» ή και ως «εγχάραξη» εκφράζοντας «την ένταξη ή την ενσωμάτωση ή τη διάχυση ή την εγχάραξη της ισότητας σε όλες τις πολιτικές και αναφέρεται στη διαδικασία αναπροσαρμογής του σχεδιασμού, της υλοποίησης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης μιας δημόσιας πολιτικής με τρόπο, ώστε ταυτόχρονα με τους βασικούς στόχους της πολιτικής, να προωθείται η ισότητα των φύλων» (Στρατηγάκη, 2008:43). Συνοπτικά, ο όρος gender mainstreaming αποτελεί μια στρατηγική για το σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών για την ισότητα των φύλων (Στρατηγάκη, 2007).

Για πρώτη φορά λόγος για τη συγκεκριμένη στρατηγική (gender mainstreaming), έγινε στο Τέταρτο Παγκόσμιο Συνέδριο του Ο.Η.Ε για τις Γυναίκες στο Πεκίνο (1^η Ιουλίου 1995). Στο συνέδριο αυτό έγιναν συζητήσεις που αφορούσαν στην προώθηση της

ενσωμάτωσης της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στις κοινοτικές δράσεις (Γραμματικόπουλος & Αρτινοπούλου, 2003, Παναγιωτοπούλου & Παπαρούνη, 2005). Η Ε.Ε., στο προαναφερθέν συνέδριο, παρουσίασε μια σειρά στόχων μέσω των οποίων θα λαμβάνονταν μέτρα με απώτερο σκοπό τις ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι πιο σημαντικοί στόχοι που παρουσιάστηκαν είναι οι εξής:

- προώθηση της συμμετοχής όλων των ατόμων μέσα στην κοινωνία χωρίς διακρίσεις
- προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων
- περιορισμός του διαχωρισμού του επαγγέλματος κατά φύλο
- λήψη μέτρων για το συνδυασμό οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων.
- ενίσχυση της νομοθεσίας της βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των γυναικών (http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/c11903_el.htm).

Επίσης, παρουσιάστηκαν αναλυτικά οι τομείς στους οποίους όλα τα κράτη-μέλη όφειλαν να υλοποιήσουν δράσεις για την προώθηση των πολιτικών ισότητας (Ρετσίλα κ.α., 2006, Στρατηγάκη, 2008). Οι τομείς που παρουσιάστηκαν είναι οι εξής:

- «γυναίκες και φτώχεια»
- «εκπαίδευση και κατάρτιση των γυναικών»
- «γυναίκες και υγεία»
- «βία κατά των γυναικών» και «ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών»
- «γυναίκες και ένοπλες συγκρούσεις»
- «γυναίκες και οικονομία»
- «εξουσία και διαδικασία λήψης αποφάσεων»
- «θεσμικοί μηχανισμοί για την προώθηση των γυναικών»
- «γυναίκες και μέσα μαζικής επικοινωνίας»
- «γυναίκες και περιβάλλον»

(http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/c11903_el.htm).

Το έτος 1997, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποιήθηκαν άρθρα από τη Συνθήκη της Ε.Ε. (Συνθήκη της Ρώμης), τα οποία κατοχυρώνουν νομικά την ανάπτυξη των δράσεων για την «ένταξη της ισότητας σε όλες τις πολιτικές» (Γραμματικόπουλος & Αρτινοπούλου, 2003).

Όπως αναφέρει το Council of Europe, 1998 στο Στρατηγάκη, 2008, μέσω ερευνητικών διαδικασιών αναδείχτηκε ότι για να εφαρμοστεί η στρατηγική gender mainstreaming είναι αναγκαίες τόσο οι δράσεις για την προώθησή της από την εκάστοτε κυβέρνηση, όσο και η συνεργασία φορέων εξουσίας, δυσκολίες που αποτελούσαν εμπόδια στην εφαρμογή της. Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκαν και δυσκολίες στην κατανόηση της έννοιας της νέας στρατηγικής gender mainstreaming και επειδή υπήρχε περίπτωση να εξαιρεθούν οι θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την εφαρμογή της «διπλής στρατηγικής». Η συγκεκριμένη στρατηγική απαιτεί το συνδυασμό της «ενσωμάτωσης των φύλων σε όλες τις πολιτικές», αλλά και την υλοποίηση θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών (Στρατηγάκη, 2008:45).

Επομένως, είναι σημαντικό να δίνεται έμφαση στην εξάλειψη του πλαισίου της πολιτικής που συμπεριλαμβάνει την αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων αναπαραγωγής του θηλυκού και του αρσενικού, την άρση των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επίσης, στόχος ήταν να δοθεί τέλος στις «σιωπές», γύρω από τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην επίσημη νομοθεσία, τα προγράμματα και τις μεθόδους εφαρμογής των πολιτικών (Στρατηγάκη, 2007, <http://www.thefylis.uoa.gr/fylopedia/index.php>)

8.2 Πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Η βία κατά των γυναικών άρχισε σχετικά πρόσφατα να απασχολεί την διεθνή κοινότητα παρά το γεγονός ότι ήδη από το 1948, ο Ο.Η.Ε. είχε προβεί στην παγκόσμια διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναγνωρίζοντας δυο τύπους δικαιωμάτων, τα αστικά και τα πολιτικά. Στην διακήρυξη ωστόσο αυτή, ο χώρος της οικογένειας θεωρείται ιδιωτικός και απαραβίαστος με συνέπεια η βία κατά των γυναικών να μην συμπεριλαμβάνεται στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αποτρέπεται η οποιαδήποτε παρέμβαση, παρεμπόδιση του δράστη (Στρατηγάκη, 2008).

Σε ότι αφορά ειδικότερα τη βία κατά των γυναικών εντός των οικογενειακών τειχών άρχισε τελικώς να απασχολεί την διεθνή κοινότητα κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970. Στην επόμενη υποενοότητα παρατίθενται με χρονολογική σειρά, οι σχετικές αποφάσεις και τα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε. γύρω από το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Επίσης, θα γίνουν αναφορές σε αποφάσεις που επικεντρώνονταν στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

8.2.1 Διεθνείς πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Η διεθνής πολιτική σκηνή ασχολήθηκε με τη βία κατά των γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, αναλαμβάνοντας δράσεις και αποφάσεις. Βασικοί σταθμοί αυτής της ενασχόλησης μπορούν να θεωρηθούν οι εξής:

-1979: ψηφίστηκε από τον Ο.Η.Ε. η Διεθνής Σύμβαση για την κατάργηση κάθε τύπου διάκρισης κατά των γυναικών. Η εν λόγω Σύμβαση έφερε τον τίτλο «*Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women*» και είναι ευρέως γνωστή με το όνομα CEDAW. Έτσι, λοιπόν για πρώτη φορά η βία κατά των γυναικών θεωρείται ως παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008, United Nations, 1979).

-1981: ο Ο.Η.Ε. ανακηρύσσει ως Παγκόσμια Ημέρα Δράσης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών την 25^η Νοεμβρίου (Στρατηγάκη, 2007).

-1992: τα Ηνωμένα Έθνη καταγράφοντας τις διακρίσεις που βασίζονται στο φύλο, περιλαμβάνουν την βία ως δυσμενή κατάσταση που υφίστανται οι γυναίκες λόγω του φύλου τους (Στρατηγάκη, 2008).

-1993: τον Ιούνιο, στη Βιέννη, στην διάσκεψη κορυφής του Ο.Η.Ε., αναγνωρίζονται για πρώτη φορά και τα δικαιώματα των γυναικών, ως ανθρώπινα δικαιώματα (Στρατηγάκη, 2007).

-1993: τον Δεκέμβριο, ο Ο.Η.Ε. με το Ψήφισμα 48/104, «*Declaration on the Elimination of Violence against Women Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993*», προχωρά για πρώτη φορά σε στοχευόμενη πολιτική κατά της βίας των γυναικών, ψηφίζοντας τη Διακήρυξη για την εξάλειψη της βίας των γυναικών (<http://www.uneca.org>).

-1995: τον Σεπτέμβριο, στο Πεκίνο, στο «Πρόγραμμα Δράσης (πλατφόρμα)», «*Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*», αναγνωρίζονται οι πέντε διαστάσεις της βίας κατά των γυναικών στον ορισμό της βίας που εκδίδεται από την 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη για τις γυναίκες. Παρουσιάζεται κατάλογος μορφών βίας και αναγνωρίζεται μεταξύ των δραστών και το ίδιο το κράτος (United Nations, 1996).

-1999: Εκδίδεται από τα Ηνωμένα Έθνη προαιρετικό πρωτόκολλο, συνυφασμένο με τη Διεθνή Σύμβαση CEDAW, «*Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*» το οποίο περιγράφει τον τρόπο εφαρμογής της και την υποχρέωση κάθε κράτους να συντάσσει περιοδικές εκθέσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών στα όρια της επικράτειάς του (United Nations, 1999).

-2000, στην 23^η ειδική σύνοδο της γενικής συνέλευσης του Ο.Η.Ε. εγκρίνεται ψήφισμα αναφορικά με την πενταετή αξιολόγηση της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης του Πεκίνου. Επισημαίνεται η διαρκής αύξηση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών και η ανάγκη για επέκταση σε περαιτέρω μέτρα εξάλειψής του.

([http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20\(May%202009\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20(May%202009).pdf))

-2005, στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Ο.Η.Ε. εγκρίνεται Ψήφισμα A/RES/60/1 το οποίο δίνει έμφαση στην ανάγκη εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών (<http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf>).

-2008, με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε Μπαν Κι-Μουν, ξεκίνησε η συγκρότηση ενός «Δικτύου Ανδρών Ηγετών» με στόχο την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (<http://endviolence.un.org/network.shtml>)

-2008, τον Φεβρουάριο, ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. δρομολόγησε την εκστρατεία «*Unite to end violence against women, 2008-2015*» με το γενικό στόχο του την ευαισθητοποίηση του κοινού και την αύξηση της πολιτικής βούλησης, των πόρων και των μέτρων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών σε όλα τα μέρη του κόσμου. Η εκστρατεία δίνει έμφαση σε στρατηγικές ομάδες όπως πχ άνδρες, νεαρά αγόρια, θρησκευτικές οργανώσεις, Μ.Μ.Ε. κλπ. Η σαφής αναφορά στην ανάγκη εμπλοκής και των ανδρών δείχνει την στάση του Ο.Η.Ε. ότι η καταπολέμηση της βίας δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την ενεργό συμμετοχή των ανδρών, την άρση στερεοτύπων κλπ. Επίσης προβλέπει σημεία αναφοράς που πρέπει να επιτευχθούν σε όλες τις χώρες μέχρι το 2015.

([http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20\(May%202009\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20(May%202009).pdf))

Εκτός των παραπάνω ειδικότερες αναφορές στο ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας συναντώνται το :

-1993: τον Ιούνιο, στη Βιέννη, στην διάσκεψη κορυφής του Ο.Η.Ε., εκτός της αναγνώρισης των δικαιωμάτων των γυναικών επιπλέον υπάρχει η παραδοχή ότι παραβίαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μπορεί να λάβει χώρα και σε ιδιωτικό χώρο. Για πρώτη φορά γίνεται παραδοχή του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών εντός των οικογενειακών τειχών, αίροντας τρόπων τινά για πρώτη φορά και το άβατο της οικογενειακής εστίας (Στρατηγάκη, 2007).

-1995: Στο «Πρόγραμμα Δράσης (πλατφόρμα)», του Πεκίνου στον ορισμό και ειδικότερα στην παράγραφο 113 γίνεται αναφορά σε κακοποιητικές συμπεριφορές κατά των γυναικών που λαμβάνουν χώρα μέσα στην οικογένεια (United Nations, 1996).

Σημειώνεται ότι εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για το θέμα της βίας κατά των γυναικών οργανώνονται από τον Ο.Η.Ε. κάθε χρόνο κατά των εορτασμών την Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας -8 Μαρτίου-. Στις ανακοινώσεις που εξαγγέλλονται με αφορμή τον εορτασμό περιλαμβάνονται αποτελέσματα παρεμβάσεων και πιλοτικών προγραμμάτων σε διάφορες χώρες και επισημαίνεται η ανάγκη για λήψη νέων μέτρων. Στην επόμενη υποενότητα ακολουθεί η παρουσίαση των ευρωπαϊκών πολιτικών καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών.

8.2.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Σε επίπεδο ευρωπαϊκών δράσεων θα γίνει αναφορά στα μέτρα και τις πολιτικές της Ε.Ε. και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ειδικότερα σε ότι αφορά στο Συμβούλιο της Ευρώπης πρέπει να σημειωθεί ότι πρόκειται για διεθνή οργανισμό στον οποίο συμμετέχουν 47 κράτη μέλη της Ευρώπης και της ανατολικής περιφέρειάς της. Στοχεύει στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δημοκρατική ανάπτυξη, τη ρύθμιση των νομοθεσιών και την πολιτισμική συνεργασία στην Ευρώπη. Για τους λόγους αυτούς κρίθηκε σκόπιμο η

παρουσίαση των πολιτικών του κατά της βίας των γυναικών να συμπεριληφθεί στην παρούσα ενότητα.

Η ευρωπαϊκή πολιτική κατά της βίας των γυναικών έχει σχετικά πρόσφατη ιστορία. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι μόλις το 1997 με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, Ε.Ε. C/97/285, αναγορεύτηκε σε καθήκον της Ε.Ε., ο στόχος διασφάλισης της ισότητας των φύλων (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος 2006).

Έτσι, πολύ συνοπτικά στη συνέχεια παρατίθεται η ιστορική αναδρομή των ευρωπαϊκών πολιτικών κατά της βίας των γυναικών. Γίνονται ιδιαίτερες αναφορές σε πολιτικές και μέτρα που αφορούν και στην ενδοοικογενειακή βία. Αναλυτικότερα οι ευρωπαϊκές πολιτικές κατά της βίας των γυναικών έχουν ως εξής:

-1981: τον Φεβρουάριο τα 42 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης με σχετικό Ψήφισμά τους, συνδέουν τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία με το δομικό χαρακτήρα του φαινομένου της βίας (Στρατηγάκη, 2008).

-1984: θεσμοθετείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών. Μεταξύ των θεμάτων που απασχολούν την Επιτροπή είναι και η βία κατά των γυναικών (Στρατηγάκη, 2008).

-1985 και 1990: εκδόθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης δυο Συστάσεις, ειδικότερα για το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-1986: το Ε.Κ. αναγνωρίζει για πρώτη φορά την βία κατά των γυναικών ως φαινόμενο που προκύπτει από την κοινωνική θέση της γυναίκας και ψηφίζει ομόφωνα, τη σχετική έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-1989: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέδραμε στην ίδρυση του Ε.Λ.Γ., στο οποίο μέχρι σήμερα είναι μέλη πάνω από τρεις χιλιάδες εθνικές γυναικείες οργανώσεις. Μέλος του Ε.Λ.Γ. αποτελεί και ελληνική αντιπροσωπεία γυναικείων οργανώσεων. Ο ρόλος του Ε.Λ.Γ. είναι να ευαισθητοποιεί, να πληροφορεί και δραστηριοποιεί τις γυναικείες οργανώσεις για τις ευρωπαϊκές πολιτικές, με σκοπό την άσκηση συντονισμένων πιέσεων προς τις κυβερνήσεις τους, ώστε να υιοθετούν μέτρα προώθησης της ισότητας σε όλους τους τομείς (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος 2006).

-1994: υπήρξε το Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης –ΕΕ C 205/25.07.1994- για τις παραβιάσεις των ελευθεριών και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των γυναικών (Στρατηγάκη, 2007).

-1995: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών, προχώρησε στην εκπόνηση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για το θέμα της βίας κατά των γυναικών (Στρατηγάκη, 2008).

-1996: το Συμβούλιο της Ευρώπης ασπάζεται το Πλάνο Δράσης (Πλατφόρμα Πεκίνου, 1995) που διαμόρφωσε ο Ο.Η.Ε., για την καταπολέμηση της εις βάρος των γυναικών βίας (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος 2006).

-1996: στις 2 Ιουλίου στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας μελετήθηκαν νέα στοιχεία για την έκταση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών, που παρουσίασε η Σουηδή Ευρωβουλευτής, Marianne Eriksson (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-1997: στις 14 Ιουλίου το Ε.Κ. σχεδόν ομόφωνα, υπήρξαν δυο αποχές, ενέκρινε πρόταση Ψηφίσματος της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, με κυριότερα στοιχεία την αναγνώριση του μεγάλου ποσοστού βίας κατά των γυναικών, που συναντάται εντός της οικογένειας, τον παγκόσμιο και διαστρωματικό, κοινωνικά, χαρακτήρα του φαινομένου. Επίσης, τα στοιχεία της Επιτροπής έκαναν λόγο για τα ελάχιστα ποσοστά καταγγελίας του και αντίστοιχα τις πολύ-επίπεδες ελλείψεις για την αντιμετώπισή του, τις αρνητικές συνέπειές του για τη γυναίκα, τα παιδιά και το δράστη, την αναπαραγωγική διάστασή του και το αξιόποιο του χαρακτήρα του (Στρατηγάκη, 2008).

-1997: το Ε.Λ.Γ. δημιούργησε ένα Ευρωπαϊκό Κέντρο Προώθησης Πολιτικής για την Αντιμετώπιση της Βίας κατά των Γυναικών και στην συνέχεια, ίδρυσε το Ευρωπαϊκό

Παρατηρητήριο (Ε.Π.). Στο Ε.Π. μετέχει ένας εμπειρογνώμονας από κάθε χώρα-μέλος της Ένωσης. Ο ρόλος του Ε.Π. είναι συμβουλευτικός προς το Ε.Λ.Γ. σε ότι αφορά στην υποβολή προτάσεων για νέα μέτρα και την αξιολόγηση των ήδη υπαρχόντων μέτρων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (Στρατηγάκη, 2008).

-1997: η Marianne Eriksson εισηγείται στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας την ανακήρυξη του έτους, ως Ευρωπαϊκό έτος κατά της βίας. Η πρόταση δεν έγινε δεκτή, ωστόσο και η Επιτροπή και το Συμβούλιο των Υπουργών, αποφάσισαν την οργάνωση ευρωπαϊκής καμπάνιας και τεσσάρων μεγάλων σχετικών συνεδρίων με σχετικό Ψήφισμα – Ε.Ε. C 304/6.10.1997. Κεντρικό σύνθημα της εκστρατείας είναι «Η μηδενική Ανοχή στη Βία» (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-1998: στα πλαίσια υλοποίησης των αποφάσεων της Ε.Ε. πραγματοποιήθηκε το πρώτο Συνέδριο στο Baden της Αυστρίας επικεντρώθηκε στην ενδοοικογενειακή βία και στο ρόλο της αστυνομίας (Στρατηγάκη, 2008).

-1999: το δεύτερο Συνέδριο στην Κολονία της Γερμανίας ασχολήθηκε και πάλι εντατικά με την ενδοοικογενειακή βία και την ανάγκη δημιουργίας σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-1999: στο τρίτο Συνέδριο στο Jyväskylä της Φιλανδίας παραβρέθηκαν μόνο εκατό εμπειρογνώμονες από τα 15 κράτη-μέλη της Ε.Ε. που εστίασαν στην αντιμετώπιση των δραστών της ενδοοικογενειακής βίας και τη δικαστική αντιμετώπιση του προβλήματος (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-2000: στο τέταρτο Συνέδριο, στη Λισσαβόνα της Πορτογαλίας έγινε η επεξεργασία της μεγάλης ευρωπαϊκής καμπάνιας με το σύνθημα «Ανοχή Μηδέν» για τα έτη 2001-2003 βάση του σχετικού Ψηφίσματος Ε.Ε. C 304/6.10.1997 (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-2000-2004: δημιουργήθηκε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα DAPHNE κατόπιν σχετικής Απόφασης -Ε.Ε. L 143/30.04.2004- του Ε.Κ. Το πρόγραμμα αποσκοπούσε στη δικτύωση και στο συντονισμό κοινοτικών Μ.Κ.Ο. Ο συντονισμός αυτός θα διευκόλυνε τη διάχυση σχετικών πληροφοριών, την ενίσχυση της έρευνας, την ανταλλαγή καλών πρακτικών αντιμετώπισης του προβλήματος και τη εξάπλωση των ενημερωτικών εκστρατειών και την οργάνωση της ευρωπαϊκής εκστρατείας ευαισθητοποίησης «Σπάστε τη Σιωπή» (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-2002: το Συμβούλιο της Ευρώπης ψήφισε Σύσταση «*Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Women against Violence*» REC (2002)5 (EG-S-MV) για την προστασία των γυναικών από τη βία. Στη Σύσταση αυτή συμπεριέλαβε μέτρα καταπολέμησης του προβλήματος και προστασίας των Δικαιωμάτων των Γυναικών (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-2002: πραγματοποιήθηκε συνέδριο με θέμα τη βία κατά των γυναικών, στην Ισπανία. Και στο συνέδριο αυτό έγινε αναφορά σε όλες τις μορφές βίας και προτάθηκε η έκδοση σχετικής Οδηγίας από το Ε.Κ. (Στρατηγάκη,2008).

-2002: στο συνέδριο της Δανίας για την ενδοοικογενειακή βία παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στατιστικά στοιχεία και δείκτες για το πρόβλημα, το προφίλ του θύματος και του δράστη, την ύπαρξη ή μη επαρκών μέτρων αντιμετώπισης του προβλήματος, την επαρκή ή μη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην καταπολέμησή του και τονίστηκε η ανάγκη συντονισμού των προσπαθειών (Στρατηγάκη,2008).

-2003: στο αντίστοιχο μεγάλο συνέδριο που διοργανώθηκε στην Ελλάδα, εκτός όλων των παραπάνω, τέθηκε και το θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας (Στρατηγάκη, 2007).

-2004: και στο συνέδριο της Ιρλανδίας εκτός των αναφορών για όλες τις μορφές βίας δόθηκε επίσης μεγάλη σημασία στο πρόβλημα της πορνείας και της πορνογραφίας, με τελική κατάληξη την πρόταση ψήφισης σχετικής οδηγίας (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-2010: σχετικό Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τίτλο «*Πεκίνο, 15 χρόνια μετά*» επιχειρεί την αξιολόγηση των ευρωπαϊκών δράσεων για την καταπολέμηση της βίας

δεκαπέντε χρόνια μετά την Διάσκεψη του Πεκίνου και την εξαγγελία της «Πλατφόρμας Δράσης». Το Ψήφισμα επισημαίνει ότι, παρά την πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά την υλοποίηση στρατηγικών στόχων του προγράμματος, η ανισότητα και τα στερεότυπα με βάση το φύλο εξακολουθούν να υπάρχουν. Επίσης, εκφράζει απογοήτευση διότι, τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο ΕΕ, δεν υφίστανται έγκαιρα και αξιόπιστα στοιχεία για τους δείκτες που έχουν ήδη θεσπισθεί σε πολλούς κρίσιμους τομείς προβληματισμού, όπως πχ η βία κατά των γυναικών και επισημαίνει την ανάγκη λήψης νέων μέτρων(<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:348E:0011:0014:EL:PDF>).

-2010: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή διακηρύσσουν πανηγυρικά το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Χάρτη μεταξύ άλλων τονίζεται η απαγόρευση διακρίσεων λόγω φύλου, επισημαίνεται ως θεμελιώδης αρχή η ισότητα ανδρών και γυναικών (<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:el:PDF>).

-2010: Στην 461 Σύνοδο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «*Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2006-2010) και στρατηγική για τη συνέχειά του*» η γνωμοδότηση που εκδίδεται επισημαίνει ότι απαιτούνται ειδικά προγράμματα (μαζί με τη συνέχιση των υπαρχόντων, όπως το πρόγραμμα Δάφνη) και μεγαλύτερη χρηματοδότηση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Πρέπει να καταρτισθούν εθνικά σχέδια δράσης στο πλαίσιο συντονισμένης στρατηγικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τα κράτη μέλη η εφαρμογή της νομοθεσίας που ισχύει για την πρόληψη της βίας, την προστασία των θυμάτων και των ατόμων που κινδυνεύουν, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών (<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:354:0001:0007:EL:PDF>)

Στην υποενότητα αυτή έγινε μια προσπάθεια συνοπτικής παρουσίασης των ευρωπαϊκών πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Οι τελευταίες αναφορές επισημαίνουν την ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων καθώς το πρόβλημα εξακολουθεί να υφίσταται. Στην επόμενη υποενότητα εξετάζεται η αντίδραση της ελληνικής πολιτείας απέναντι στο πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών.

8.2.3 Ελληνική πολιτική για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Αντικείμενο της παρούσας υποενότητας αποτελεί η ελληνική πολιτική για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Πριν από αυτό, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη ιστορική αναφορά για τους τρόπους αντίδρασης της ελληνικής πολιτείας απέναντι στο ζήτημα της ισότητας ανδρών και γυναικών. Αναλυτικότερα το:

-1981: συστήνεται Γραφείο Ειδικής Συμβούλου του Πρωθυπουργού για το γυναικείο ζήτημα (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-1982: Ιδρύεται με το Νόμο 1288 -«*Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης και της YENEΔ, καθώς και άλλες διατάξεις*»- το Συμβούλιο Ισότητας των δύο Φύλων με στόχο την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Είναι το πρώτο κυβερνητικό όργανο και γνωμοδοτεί άμεσα στον Πρωθυπουργό (Φ.Ε.Κ. 120/Α/01-10-1982).

-1985: το Συμβούλιο Ισότητας των δύο Φύλων, μετεξελίσσεται στη Γενική Γραμματεία Ισότητας (ΓΓΙ), η οποία συνεχίζει έως σήμερα, να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη προώθηση της ισότητας των φύλων στην Ελλάδα (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-1989: ιδρύεται το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι), το οποίο μετεξελίχθηκε το 1994, ώστε να μπορεί να λαμβάνει χρηματοδοτήσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας, New Opportunities for Women (NOW). Ως τότε, το Κ.Ε.Θ.Ι. εμφάνιζε ανενεργή λειτουργία, με τη βοήθεια όμως των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων, επέδειξε έκτοτε

πλούσια δράση, τόσο σε επίπεδο ερευνητικό, ενημερωτικό, όσο και σε επίπεδο άμεσης παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στα θύματα (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-1994: ιδρύονται τα νομαρχιακά γραφεία ισότητας και οι Νομαρχιακές Επιτροπές (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-2000: συστήνονται οι Περιφερικές Επιτροπές Ισότητας με στόχο τη καταπολέμηση των ανισοτήτων μεταξύ των δυο φύλων. Η σύσταση αυτών των επιτροπών ήταν απόρροια Ευρωπαϊκών Οδηγιών και Ψηφισμάτων (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος 2006).

Σε ότι αφορά μέτρα και πολιτικές που λήφθηκαν στην Ελλάδα για την καταπολέμηση της βίας και ειδικότερα της ενδοοικογενειακής βίας περιληπτικά είναι τα κάτωθι:

-έως το 1983: που αναμορφώθηκε το Οικογενειακό Δίκαιο δεν περιλαμβάνονταν καμία αναφορά στην βία που υφίστανται οι γυναίκες από τον σύζυγο. Η αναμόρφωση έγινε με το Νόμο 1329 -«*Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου: Εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα, τον εισαγωγικό του νόμο, την εμπορική νομοθεσία και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς και μερικός εκσυγχρονισμός των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο*»-. Με τις νέες διατάξεις αναγνωρίζονταν στη γυναίκα το δικαίωμα να αναζητήσει προστασία στις περιπτώσεις της εις βάρος της βιανούσης συμπεριφοράς από μέρος του συζύγου (Φ.Ε.Κ. 25/Α/18-02-1983).

-1983: κυρώθηκε με τον Νόμο 1342 -«*Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών*»- η Διεθνής Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος της γυναίκας. Η κύρωση αυτή εμπεριείχε την υποχρέωση της Ελλάδας να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη διασφάλιση της ισότητας των δύο φύλων (Φ.Ε.Κ. 39/Α/01-04-1983).

-2001: ιδρύεται το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Κ.Β.), το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και αποτελεί τον πρώτο κρατικό φορέα, που διαθέτει προστατευμένα καταφύγια για τη φιλοξενία και την προστασία κακοποιημένων γυναικών. Το 2003 μετονομάζεται σε Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.) και ορίζεται ως επίσημος συντονιστικός φορέας για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης και του trafficking (Δημοπούλου-Λαγωνίκα κ.α. 2008).

-2002: το σχέδιο Νόμου που επεξεργάστηκε διυπουργική επιτροπή και περιελάμβανε έναν ευρύ ορισμό της βίας, προτάσεις για τη σύσταση επαρκούς νομικού πλαισίου καταπολέμησης του προβλήματος και σχέδια για την σύσταση κοινωνικών υπηρεσιών. Επίσης περιελάμβανε προτάσεις για τη θεραπευτική πλαισίωση των εμπλεκόμενων, μεταξύ αυτών και του δράστη και στόχευε στην εξάλειψη και την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας. Τελικώς το σχέδιο αυτό δεν ευδοκίμησε να γίνει νόμος του κράτους (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2005).

-2003: στα πλαίσια συνεδρίου κατά της βίας των γυναικών, ανακοινώθηκε επισήμως και δρομολογήθηκε η ίδρυση του Εθνικού Παρατηρητηρίου (ΕΠ) για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Στο παρατηρητήριο ενέχονται δύο μέρη, από την μια ο κυβερνητικός φορέας και από την άλλη, οι συνεργαζόμενες, σχετικές με τη βία των γυναικών, Μ.Κ.Ο. Έργο του Ε.Π. είναι να λειτουργεί ως κριτική ματιά, καταγράφοντας τις ελλείψεις μέτρων και υποδομών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, να προωθεί προτάσεις για λήψη νέων μέτρων και να υποβάλλει ετήσια εθνική έκθεση (Δημοπούλου-Λαγωνίκα κ.α. 2008).

-2005: συντάσσεται νέο σχέδιο νόμου που στοχεύει στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Αποσύρεται όμως και πάλι, καθώς όντας επικεντρωμένο κύρια στη προστασία της οικογένειας, δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την πρόληψη, την ουσιαστική προστασία των γυναικών και την ενδυνάμωση των αρμοδίων για το θέμα φορέων. Το

νομοσχέδιο μετά την έντονη κριτική γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων αποσύρεται (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2005).

-2005: το Ελληνικό Εθνικό Παρατηρητήριο δημοσίευσε την πρώτη έκθεση για τη βία κατά των γυναικών στην ελληνική επικράτεια (Στρατηγάκη, 2008).

-2006: με τον Νόμο 3500 -«Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις»- η άσκηση βίας από τον σύζυγο ή τον σύντροφο θεωρείται πλέον αδίκημα που διώκεται αυτεπάγγελτα και λαμβάνονται προστατευτικά μέτρα για το θύμα πχ παρέχεται η δυνατότητα απομάκρυνσης του συζύγου από την συζυγική στέγη. Είναι σημαντικό ότι αυξάνει τις ποινές και εξισώνει τη σταθερή συμβίωση με το γάμο (Φ.Ε.Κ. 232/Α/24-10-2006).

Από το 2006 και έπειτα οι επόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις της ελληνικής πολιτείας για το θέμα της βίας κατά των γυναικών αφορούσαν κύρια ρυθμίσεις για το ζήτημα του trafficking, οι οποίες παρουσιάζονται στην υποενότητα 8.3.3. σε επίπεδο γενικότερων δράσεων κατά της βίας έχουν πραγματοποιηθεί στην ελληνική επικράτεια από το 2006 έως σήμερα ενημερωτικές κύρια με την ενεργό συμμετοχή Μ.Κ.Ο.

8.3 Πολιτικές για την καταπολέμηση της εμπορίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης των γυναικών (trafficking)

Στη παρούσα ενότητα, θα γίνει μια χρονολογική παρουσίαση των πολιτικών που αφορούν ειδικότερα στην εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση. Όπως αναφέρεται παρακάτω, ήδη από το 1904 διεθνείς οργανισμοί όπως ο Ο.Η.Ε., κάνουν λόγο για το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων. Στην βαλκανική γειτονιά ωστόσο η διεθνική σωματεμπορία μοιάζει να αντιμετωπίζεται, έως και πολύ πρόσφατα, ως πρόβλημα παράνομης μετανάστευσης ή θέμα εθνικής ασφάλειας. Και η Ελλάδα δεν φαίνεται να διάκειται απέναντι στο πρόβλημα, με διαφορετικό τρόπο από τους βαλκάνιους εταίρους της, όπως καταδεικνύει και η αργοπορημένη υιοθέτηση νόμων και στρατηγικών καταπολέμησης του φαινομένου στη χώρα (Στρατηγάκη, 2008).

8.3.1 Διεθνείς πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking

Αναλυτικότερα η αντιμετώπιση του trafficking σε διεθνές επίπεδο καταγράφεται ως εξής:

-1904: ο Ο.Η.Ε. κάνει για πρώτη φορά αναφορά στο πρόβλημα της εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων (Στρατηγάκη, 2007).

-1949: ο Ο.Η.Ε. ασπάζεται τη «*Σύμβαση για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και την πορνεία τρίτων*». Η εν λόγω Σύμβαση, αποτελεί το πρώτο διεθνές κείμενο που κατατάσσει τις ανωτέρω καταστάσεις ως ασυμβίβαστες με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και αξία (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα 2005).

-1979: στη Διεθνή Σύμβαση που ψηφίστηκε από τον Ο.Η.Ε., γνωστή με το όνομα CEDAW και ειδικότερα στο άρθρο 6, γίνεται μνεία στην εμπορία και την πορνεία των γυναικών. Στις χώρες που υιοθετείται η Σύμβαση, εμπεριέχει ισχύ νόμου και τις υποχρεώνει να πάρουν μέτρα αντιμετώπισης του φαινομένου (United Nations, 1979).

-1993: στη διεθνή διάσκεψη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε. -*Διακήρυξη 48/104 of 20 December 1993*-, γίνεται επίσης αναφορά για την εμπορία και σεξουαλική μετάλλευση των γυναικών (<http://www.uneca.org>).

-1995: Σεπτέμβριος, στο «*Platform of Action*» καλούνται τα κράτη-μέλη να θεσπίσουν συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των θυμάτων. Επιπλέον, υπαγορεύεται η ανάγκη εξειδικευμένης εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων επαγγελματιών με στόχο την αρτιότερη αντιμετώπιση του προβλήματος (United Nations, 1996).

-2000: 121 κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. συμφώνησαν στην υπογραφή Σύμβασης κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και 80 από τα 121 κράτη-μέλη, συμφώνησαν και στην υπογραφή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου -«*Protocol to Prevent, Suppress and Punish*

Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the Nations Convention against Transnational Organized Crime». Στόχος ήταν η καταπολέμηση αλλά και η τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, κύρια γυναικών και παιδιών, ενώ δίνεται έμφαση στην προστασία των θυμάτων. Σημειώνεται ότι, στο πρόσθετο Πρωτόκολλο περιλαμβάνεται και ο πλέον πλήρης και διεθνώς αποδεκτός ορισμός, της διεθνικής σωματεμπορίας. (United Nations, 2000).

-2005: στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Ο.Η.Ε. οι ηγέτες των κρατών-μελών που συμμετέχουν αναγνωρίζουν την ανάγκη για εφαρμογή αποτελεσματικότερων μέτρων για την καταπολέμηση του trafficking. Επίσης, σημειώνουν την ανάγκη λήψης μέτρων που να στοχεύουν στον περιορισμό της ζήτησης για τα θύματα παράνομης σωματεμπορίας και μέτρων για πρόσθετη προστασία των θυμάτων αυτών

(http://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/policy_and_research/un/63/A_RES_63_156_EN.pdf)

-2008: στο παγκόσμιο συνέδριο του Ο.Η.Ε. στην Βιέννη της Αυστρίας δίνεται έμφαση στον παγκόσμιο χαρακτήρα του φαινομένου. Στόχος του συνεδρίου είναι η ευαισθητοποίηση για το trafficking, η διευκόλυνση της συνεργασίας και των συμπράξεων μεταξύ φορέων και κρατών με στόχο την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του. Εκτενής αναφορά γίνεται στις συνέπειες του trafficking τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό. Επίσης, έμφαση δίνεται στην ανάγκη λήψης καινοτόμων προσεγγίσεων για την επίλυση αυτού του σύνθετου προβλήματος (<http://www.humantrafficking.org/events/230>).

-2010: στο παγκόσμιο συνέδριο του Ο.Η.Ε. στη Σερβία για άλλη μια φορά καταγγέλλεται το trafficking ως έγκλημα που παραβιάζει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, τονίζεται η ανάγκη συντονισμού των αρμοδίων για την καταπολέμησή του φορέων και η ανάγκη για διακρατική συνεργασία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ρόλο διεθνών Μ.Κ.Ο. και στην συμβολή τους στην αντιμετώπιση του φαινομένου (<http://www.humantrafficking.org/events/230>).

Η ενασχόληση του Ο.Η.Ε. με το θέμα του trafficking εξακολουθεί με εκθέσεις για το θέμα, συνεχείς αναφορές για την ανάγκη λήψης πρόσθετων και αποτελεσματικών μέτρων, με εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης σε κράτη-μέλη κλπ. Στην επόμενη υποενότητα παρουσιάζεται οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

8.3.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking

Σε επίπεδο ευρωπαϊκών πολιτικών για την καταπολέμηση του trafficking θα γίνει αναφορά σε ψηφίσματα και αποφάσεις της Ε.Ε. και του Συμβουλίου της Ευρώπης, βάση του σκεπτικού που αναφέρθηκε στην υποενότητα 8.2.2. Αναλυτικότερα μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

-1989: εξέδωσε Σύσταση το Συμβούλιο της Ευρώπης για τη διακίνηση πορνογραφικού υλικού (Στρατηγάκη, 2007).

-1996: με πρωτοβουλία της επιτρόπου της Ε.Ε. Anita Gradin δημιουργείται κοινή πλατφόρμα όλων των εμπλεκόμενων με το πρόβλημα, καθώς και το πρόγραμμα STOP. Στόχος του προγράμματος είναι η οργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών, η ανάπτυξη ερευνητικών προσεγγίσεων, η εκπαίδευση επαγγελματιών κλπ (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-1998: πραγματοποιείται στη Βιέννη, το Ανατολικό-Δυτικό Συνέδριο της Ε.Ε. για την εμπορία γυναικών. Η επίτροπος Anita Gradin, επισημαίνει την ανάγκη ανάπτυξης νέων στρατηγικών και νέων εργαλείων για την επαρκή αντιμετώπιση του προβλήματος. Τίθενται επίσης ζητήματα όπως η ανάγκη στήριξης των θυμάτων, η εκπαίδευση των αστυνομικών στελεχών, η δικτύωση και η συνεργασία Μ.Κ.Ο., κρατικών φορέων κλπ (Στρατηγάκη, 2008).

-1999 & 2000: διενεργούνται οι ευρωπαϊκές εκστρατείες «Σπάστε τη Σιωπή» και «STOP NOW», με στόχο τη ευαισθητοποίηση για το θέμα του trafficking (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-2000: η Σύσταση R/2000/11 «*Action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation*» του Συμβουλίου της Ευρώπης στοχεύει στη καταπολέμηση του trafficking με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση. Αναγνωρίζει στο θύμα την «κατάσταση του ευάλωτου» περιλαμβάνοντας οποιαδήποτε μορφή πχ συναισθηματική, οικογενειακή κλπ. (Council of Europe, 2000)

-2000 έως 2002: Αποφάσεις και Ψηφίσματα της Ε.Ε. όπως, πχ η Απόφαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2002/629/ ΔΕΥ, μοιάζει να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ως ζήτημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών. Λαμβάνουν έτσι μέτρα αντίστοιχα (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-2002: η επιτροπή των υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης εγκρίνει *Σύσταση (2002)5* με την οποία, απαριθμούνται μια σειρά μέτρων για την διασφάλιση των δικαιωμάτων του θύματος και την αποτελεσματικότερη πρόληψη κάθε μορφής βίας εις βάρος των γυναικών. Δίνεται στα κράτη-μέλη η δυνατότητα να τροποποιήσουν, αλλά και να ενισχύσουν τα εθνικά νομοθετικά κείμενα προς τον σκοπό αυτό. Στη Σύσταση περιλαμβάνεται ο ορισμός για τη σεξουαλική βία και γίνεται σαφής αναφορά για την απουσία συναίνεσης του θύματος (Council of Europe, 2000).

-2003: στο ευρωπαϊκό συνέδριο που διοργανώθηκε στην Ελλάδα, εκτός των αναφορών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα της διεθνούς σωματεμπορίας (Στρατηγάκη, 2008).

-2004: στο συνέδριο της Ιρλανδίας δόθηκε επίσης, μεγάλη σημασία στο πρόβλημα της πορνείας και της πορνογραφίας, με τελική κατάληξη την πρόταση ψήφισης σχετικής οδηγίας (Παπαρρήγα- Κωσταβάρα, 2005).

-2004: εκδίδεται Κοινοτική Οδηγία -«*Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities*», σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργιας στη λαθρομετανάστευση οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές (Council of Europe, 2004).

-2005: το Συμβούλιο της Ευρώπης με απόφασή του -«*Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*», ασπάζεται τη Διεθνή Σύμβαση για τη Δράση κατά της Εμπορίας και Διακίνησης Ανθρώπων. Επισημαίνει ότι πρόκειται για πράξεις που παραβιάζουν την ακεραιότητα του ανθρώπου και συνεπώς, απειλούν τις αρχές της δημοκρατίας και της ελευθερίας, αρχές που είναι οι θεμέλιοι λίθοι του Συμβουλίου της Ευρώπης (Council of Europe, 2005).

-2006: Το σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ», μια πρωτοποριακή προσπάθεια του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξεως της Ελλάδος και της Ελληνικής Αστυνομίας, ανακοινώθηκε για πρώτη φορά από τον Έλληνα Υπουργό, στο Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης της Ε.Ε., που συνεδρίασε στο Λουξεμβούργο. Σημειώνεται ότι, στο πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από την Ε.Ε., ανταποκρίθηκαν 21 χώρες και ευρωπαϊκοί οργανισμοί όπως, πχ η EUROPOL, EUROJUST, η FRONTEX. Με τη συμμετοχή διεθνών οργανισμών όπως η INTERPOL, το πρόγραμμα απέκτησε διεθνείς διαστάσεις (www.astynomia.gr).

Το σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ» είναι μία οργανωμένη επιχειρησιακή δράση για την συντονισμένη καταπολέμηση του trafficking και την αποτελεσματική δράση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Στις δράσεις του προγράμματος συγκαταλέγονται η συνεργασία και κοινή σχεδίαση, η δοκιμασία, μέσα από ασκήσεις, με τη συμμετοχή στελεχών στρατηγικού και επιχειρησιακού επιπέδου, η πιλοτική εφαρμογή των στρατηγικών και η αξιολόγηση της

αποτελεσματικότητας των σχεδιασμών. Στα πλαίσια του προγράμματος εκδόθηκαν, σε μορφή εγχειριδίου, οδηγίες αντιμετώπισης του προβλήματος (www.astynomia.gr).

-2011: Κοινοτική Οδηγία «2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA» Στην παρούσα οδηγία αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες ανά φύλο του φαινομένου της εμπορίας και ότι συχνά η εμπορία γυναικών και ανδρών διεξάγεται για διαφορετικούς σκοπούς. Για το λόγο αυτό, η συνδρομή και τα μέτρα στήριξης θα πρέπει, όπου είναι δυνατόν, να σχεδιάζονται με βάση το φύλο. Και στην Οδηγία αυτή τίθενται ζητήματα συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, των εμπλεκόμενων φορέων κλπ. Επίσης, επισημαίνονται οι αυξητικές τάσεις του φαινομένου και η ανάγκη για αυστηρότερες κυρώσεις και επιπλέον μέτρα (Council of Europe, 2011).

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάστηκαν συνοπτικά οι ευρωπαϊκές πολιτικές για την καταπολέμηση του trafficking. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις αναφορές, τα ψηφίσματα και τις αποφάσεις επισημαίνεται η ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων καθώς το πρόβλημα είναι σύνθετο και πολυδιάστατο. Στην επόμενη υποενότητα εξετάζεται η αντίδραση της ελληνικής πολιτείας απέναντι στο πρόβλημα του trafficking.

8.3.3 Ελληνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του trafficking

Τα μέτρα και οι πολιτικές που υλοποιήθηκαν τόσο από την επίσημη ελληνική πολιτεία όσο και από ελληνικές Μ.Κ.Ο. παρατίθενται στη συνέχεια. Σημειώνεται ότι η αναφορά σε προγράμματα που υλοποιήθηκαν από Μ.Κ.Ο. πηγάζει από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον τρόπο αντίδρασης της χώρας μας απέναντι στο φαινόμενο. Αναλυτικότερα λοιπόν οι παρεμβάσεις έχουν ως εξής:

-1999 & 2000: στα πλαίσια ευρωπαϊκών εκστρατειών ενημέρωσης (έχουν αναφερθεί και προηγούμενα), που φέρουν τον τίτλο «Σπάστε τη Σιωπή» και «STOP NOW» και οργανώνονται στην Ελλάδα από τη Γ.Γ.Ι. και το Κ.Ε.Θ.Ι., γίνονται προσπάθειες ευαισθητοποίησης για το θέμα του trafficking. Επίσης, γίνονται προσπάθειες επιμόρφωσης δημοσίων λειτουργών όπως, πχ αστυνομικών, κοινωνικών λειτουργών κλπ (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

-2000: τον Δεκέμβριο η Ελλάδα υπέγραψε τη Διεθνή Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο, για τα οποία έγινε αναφορά παραπάνω (Στρατηγάκη, 2006).

-2001: με τον Νόμο 2910 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», επιχειρείται μια πρώτη προσπάθεια «λύσης» της εισόδου παράνομων μεταναστριών, με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευσή τους. Ο Νόμος προσπαθούσε να θέσει ευνοϊκούς όρους για χορήγηση άδεια παραμονής σε «ξένους καλλιτέχνες» (Φ.Ε.Κ. 91/Α/02-05-2001).

-2001: με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών Δ.Δ. & Α. και Δημόσιας Τάξης, συστάθηκε η Ο.Κ.Ε.Α. στο τότε Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Η σύνθεση της Ο.Κ.Ε.Α ήταν διϋπουργική και διεπιστημονική και ο ρόλος της συμβουλευτικός, ενημερωτικός και εισηγητικός, σε ότι αφορά στο φαινόμενο του trafficking. Έτσι η Ο.Κ.Ε.Α. υπέβαλλε εισηγήσεις για την λήψη αναγκαίων μέτρων αντιμετώπισής του και τη διαμόρφωση του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου και των αναγκαίων υπηρεσιών. Επίσης, η Ο.Κ.Ε.Α. στα πλαίσια ευαισθητοποίησης επαγγελματιών και κοινού, προχώρησε σε δημοσιεύσεις άρθρων για το ζήτημα του trafficking (www.astynomia.gr).

-2002: τον Σεπτέμβριο, συστήνεται, μετά από εισήγηση της Ο.Κ.Ε.Α., από την Ελληνική Αστυνομία, η Ομάδα anti-trafficking της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας, η οποία χειρίζεται κεντρικά το θέμα του trafficking (Ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων 2006).

-2002: Με βάση τις εισηγήσεις της Ο.Κ.Ε.Α. καταρτίστηκε ο Ν.3064/2002 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών». Αποτελεί ένα πρωτοποριακό και συνάμα, αποτελεσματικό εργαλείο για την καταπολέμηση του φαινομένου και τίθεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα ένα πληρέστερο νομοθετικό πλαίσιο. Σημειώνεται ότι, εκτός όσων ορίζονται στον παραπάνω Νόμο, τα θύματα trafficking προστατεύονται και από τα Άρθρα 9 και 10, που αφορούν στην προστασία μαρτύρων και αποτελούν μέρος του Νόμου 2928/2001 (Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006, Φ.Ε.Κ. 248/Α/15-10-2002).

-2003: συστήνονται, στις Διευθύνσεις Ασφαλείας Αττικής και Θεσσαλονίκης, εξειδικευμένα Τμήματα anti-trafficking, με κατάλληλη στελέχωση και υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Μετά την αξιολόγηση της δράσης των ομάδων αυτών, ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας προχώρησε στη σύσταση και λειτουργία όμοιων ομάδων σε 12 Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας. Σημειώνεται ότι, οι ομάδες αυτές συνεργάζονται με την EUROPOL, INTERPOL, SECI τόσο στην ανταλλαγή πληροφοριών, όσο και στην πραγματοποίηση κοινών επιχειρήσεων για τη καταπολέμηση εγκληματικών οργανώσεων με ευρωπαϊκή και διεθνή δράση (Ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, 2006).

-2003: το Προεδρικό Διάταγμα 233 «Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 324^Α, 349, 351 και 351^Α, του Ποινικού Κώδικα κατά το άρθρο 12 του Ν. 3064/2002 Φ.Ε.Κ. Α' 248» εξειδικεύει τους τρόπους προστασίας και αρωγής των θυμάτων και εστιάζει στην ανάγκη εκπαίδευσης των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος (Φ.Ε.Κ. 204/Α/28-08-2003).

-2003-2005: η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση του προγράμματος ΑΓΗΣ Ι, το οποίο χρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και στοχεύει στη δημιουργία δικτύου συνεργασίας μεταξύ Μ.Κ.Ο. και κρατικών φορέων και στην ανάληψη κοινής στρατηγικής κατά του trafficking. Κομβικό στοιχείο του ΑΓΗΣ Ι αποτελεί η εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων στην αναγνώριση και προστασία των θυμάτων. Στο πρόγραμμα μετέχουν επίσης, εκπρόσωποι της αστυνομίας, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007)

-2003-2005: η Αστυνομική Ακαδημία ενέταξε στο πρόγραμμα σπουδών της το θέμα της εμπορίας ανθρώπων και διοργάνωσε σεμινάρια ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των αστυνομικών. Ιδιαίτερα το 2005, οργανώθηκαν από το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών, σε οκτώ πόλεις της Ελλάδος, ενημερωτικά σεμινάρια και διαλέξεις για αστυνομικούς (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007).

-2004: υιοθετείται από το ελληνικό κράτος ένα ολοκληρωμένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση του trafficking, που εκπονείται από την Ο.Κ.Ε.Α. και περιλαμβάνει ζητήματα, όπως πρόληψη και καταστολή του φαινομένου και προστασία των θυμάτων (Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, 2006).

-2004 έως 2006: εγκρίνεται, στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, το έργο ΑΣΠΙΔΑ, της ελληνικής αποστολής του Δ.Ο.Μ., το οποίο αφορά στη σύσταση και λειτουργία δομών παρέμβασης για το θέμα του trafficking. Επίσης, το πρόγραμμα περιλαμβάνει τη σύνταξη ενημερωτικού οδηγού δικαιωμάτων και υπηρεσιών, την έκδοση ενημερωτικού εγχειριδίου για το ζήτημα και την οργάνωση εθελοντικών δικτύων συνεργασίας για τη στήριξη των θυμάτων (Στρατηγάκη, 2007).

-2004: βάση του Νόμου 3298 «Κύρωση του Μνημονίου Συνεννόησης σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου κατά της Παράνομης Εμπορίας στον Αυλώνα»- υπογράφεται μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας, Αλβανίας, Γερμανίας και Ιταλίας, που στοχεύει στη προώθηση της αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του προβλήματος (Φ.Ε.Κ. 260/Α/ 23-12-2004).

-2004: στο άρθρο 34 παρ 7 του Νόμου 3274, αναφέρεται ότι αναστέλλεται με διάταξη του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών και έγκριση του Εισαγγελέα Εφετών, η απέλαση αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα και καταγγέλλουν πράξεις προαγωγής σε πορνεία. Για όσο διάστημα διαρκεί η αναστολή της απέλασης, χορηγείται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, άδεια διαμονής που επέχει και θέση άδειας εργασίας (Φ.Ε.Κ. 195/Α/19-10-2004).

-2005: ο Νόμος 3386 *-«Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»-* ρυθμίζει τους όρους χορήγησης και ανανέωσης άδειας παραμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Σημαντική προϋπόθεση που θέτει είναι η συνεργασία των θυμάτων με τις Διοικητικές Αρχές και για το λόγο αυτό, παρέχει στα θύματα προθεσμία περίσκεψης διάρκειας έως και ένα μήνα. Σημειώνεται ότι, στις περιπτώσεις συνεργασίας η άδεια διαμονής που χορηγείται, είναι ταυτόχρονα και άδεια εργασίας (ΦΕΚ 212/Α/23-08-2005).

-2005 έως 2006: Η Γ.Γ.Ι. σε συνεργασία με το Κ.Ε.Θ.Ι., υλοποίησε το έργο *«Εκπαίδευση, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Πορνεία, Μετανάστευση»* που απευθύνονται σε 5 χώρες, Αλβανία, Μολδαβία, Ουκρανία, Γεωργία και Ελλάδα (ΓΓΙ, 2011).

-2005 έως 2007: ακολουθεί η υλοποίηση του προγράμματος ΑΓΗΣ II, με αντικείμενο αντίστοιχο με εκείνο του προγράμματος ΑΓΗΣ I (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007).

-2005: υπογράφεται μεταξύ της Ο.Κ.Ε.Α. και κοινότητας Μ.Κ.Ο. Μνημόνιο Συνεργασίας, το οποίο περιγράφει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων, Δ.Ο.Μ. και Μ.Κ.Ο., με στόχο το συντονισμό των ενεργειών κατά του trafficking (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007).

-2005: Δίκτυο Αριάδνη. Ελληνικές Μ.Κ.Ο. μετέχουν στην ίδρυση του Δικτύου Αριάδνη κατά της εμπορίας ανθρώπων, στη νοτιοανατολική και ανατολική Ευρώπη. Το Δίκτυο ιδρύεται με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕ.Π.Α.Δ.) και έχει ως έδρα την Αθήνα. Τα ιδρυτικά μέλη είναι 17 Μ.Κ.Ο., από δώδεκα χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης. Σκοπός του Δικτύου είναι η συντονισμένη συνεργασία μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων trafficking, για την επίτευξη πιο ολοκληρωμένης αντιμετώπισης του προβλήματος. Το Δίκτυο προχωρά στην έκδοση βιβλίων και εγχειριδίων καλών πρακτικών, μεταφρασμένα σε διαφορετικές γλώσσες και παράλληλα, οργανώνει εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού και των επαγγελματιών σε διάφορες χώρες- μέλη του δικτύου (<http://www.kepad.gr/ariadne.php?mId=9>)

-2005: ο Δ.Ο.Μ. οργάνωσε διασυνοριακά, εκπαιδευτικά προγράμματα για το θέμα του trafficking σε αστυνομικούς Αλβανίας και Ελλάδος (ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007).

-2005: διοργανώνεται, με πρωτοβουλία του Δ.Ο.Μ. Ελλάδος, Διπλωματικό Φόρουμ στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών, αρμοδίων υπουργείων, διπλωματικών αρχών, χωρών που εμπλέκονται στο πρόβλημα, Μ.Κ.Ο. κλπ. Με προφανή στόχο τον συντονισμό των δράσεων (ΓΓΙ, 2011).

-2006: μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας υπογράφεται Διμερής Συμφωνία για τον επαναπατρισμό και την εξασφάλιση καταλληλότερης υποδοχής των ανηλίκων θυμάτων στην Αλβανία (Μπακαλάκου, 2008)

-2006 έως 2008: η υλοποίηση του έργου *«Υποστήριξη Περιφερειακών Πολιτικών ενάντια στην Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Γυναικών»* από την Γ.Γ.Ι. και το Κ.Ε.Θ.Ι, περιελάμβανε αποστολές ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης και εκπαιδευτικά σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν στη Σερβία και στη Σερβία-Ερζεγοβίνη (Γ.Γ.Ι., 2011).

-2006: Το σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ» αναπτύσσεται σε δύο (2) επίπεδα, σε διασυνοριακό και σε εθνικό. Σε εθνικό επίπεδο, στα πλαίσια του σχεδίου ΙΛΑΕΙΡΑ, πραγματοποιήθηκε άσκηση επί χάρτου στην Κομοτηνή με την συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Επιπλέον, σε διεθνές επίπεδο πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις εμπειρογνομόνων των συμμετεχουσών χωρών, στην Αθήνα για την επεξεργασία κειμένου, το οποίο θα αποτελέσει το σχέδιο για την

διασυνοριακή συνεργασία των Αστυνομικών-Δικαστικών Αρχών, για ενιαία δράση (www.astynomia.gr).

-2007 έως 2008: το Κ.Ε.Θ.Ι. και η Γ.Γ.Ι., σε συνεργασία με το Δ.Ο.Μ. Ελλάδος, υλοποίησαν στην Αλβανία το έργο «Δράσεις Πρόληψης και Υποστήριξης Θυμάτων Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας». Το έργο περιελάμβανε 650 σεμινάρια σε 21.220 μαθητές και την παραγωγή ενημερωτικού υλικού (Γ.Γ.Ι., 2011).

-2007 έως 2008: το Κ.Ε.Θ.Ι. και η Γ.Γ.Ι., σε συνεργασία με το Δ.Ο.Μ. Ελλάδος, πραγματοποίησαν το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Ελληνικών Φορέων για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας». Υλοποιήθηκαν 10 τριήμερα σεμινάρια, σε αντίστοιχες πόλεις της Ελλάδος και αφορούσαν, προσωπικό των αστυνομικών, λιμενικών, δικαστικών αρχών, καθώς και προσωπικό κοινωνικών φορέων όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ. (Γ.Γ.Ι., 2011).

-2008: με τον Νόμο 3692 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, για την Προστασία και Αρωγή των θυμάτων εμπορίας Ανηλίκων» κυρώνεται η Συμφωνία μεταξύ των δυο χωρών για την προστασία των ανηλικών θυμάτων εμπορίας. Ως Υπεύθυνη Αρχή ορίζεται, για την Ελλάδα το Ε.Κ.Κ.Α. (ΦΕΚ 173/Α/25-08-2008).

-2010: με τον Ν. 3875 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων, αυτής και συναφείς διατάξεις» η Ελλάδα κάνει νόμο του ελληνικού κράτους τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. και δεσμεύεται για την λήψη μέτρων καταπολέμησης του trafficking, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση (Φ.Ε.Κ.158/Α/20-09-2010)

-2011: Η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος της Ε.Ε., συνεπώς και του Ε.Κ., λαμβάνει μέρος στην έγκριση της Οδηγίας 2011/36/Ε.Ε., η οποία πέραν όσων έχουν αναφερθεί για ανάγκη συντονισμού των δράσεων καταπολέμησης του trafficking, επισημαίνει την ανάγκη λήψης μέτρων προστασίας των θυμάτων υπό την οπτική του φύλλου (Council of Europe, 2011).

Κατόπιν αυτών διαπιστώνει κανείς ότι οι παρεμβάσεις αντιμετώπισης του trafficking στην ελληνική επικράτεια περιελάμβαναν τόσο νομοθετικές ρυθμίσεις όσο και προγράμματα ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται οι πολιτικές και τα μέτρα που εφαρμόστηκαν σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο ειδικότερα για την καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης-βιασμού των γυναικών.

8.4 Πολιτικές ισότητας των δυο φύλων για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της σεξουαλικής κακοποίησης

Αναφέρθηκε στο 5^ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας ότι στο φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης ως εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς άρχισε να δίνεται έμφαση πολύ πρόσφατα. Επίσης, έγινε περιγραφή της σεξουαλικής κακοποίησης-βιασμού ως εγκλήματος κατά της γενετήσιας ελευθερίας και των δυσμενών συνεπειών του για τα θύματα. Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν οι πολιτικές που λήφθηκαν με στόχο την καταπολέμηση αυτών των μορφών βίας κατά των γυναικών.

8.4.1 Διεθνείς πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση

Έχουν ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες οι αποφάσεις, τα ψηφίσματα και οι προτάσεις, που η διεθνής πολιτική αντέτεινε για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Σε ότι αφορά ειδικότερα στη σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική κακοποίηση, σε επίπεδο πολιτικών διεθνών οργανισμών, θα γίνει αναφορά και πάλι στο «Platform of Action» του Πεκίνου, όπου αναγνωρίζονται ξεκάθαρα η σεξουαλική

παρενόχληση, η πορνογραφία, η πορνεία κλπ ως μορφές σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών (United Nations, 1996).

Οι κυριότερες ειδικές αναφορές διεθνών οργανισμών μετά το 1995 για τα ζητήματα αυτά μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

-2000: Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. με το Ψήφισμα 1325 (2000) κάνει αναφορά στην ανάγκη για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από τη βία λόγω φύλου και υπογραμμίζει ιδιαίτερα την ανάγκη προστασία τους από το βιασμό και άλλες μορφές σεξουαλικής κακοποίησης, σε καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης (<http://www.un.org>)

-2008: Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. επανέρχεται με νέο Ψήφισμα 1820 (2008) στα ζητήματα της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών σε καταστάσεις συγκρούσεων και μετα-συγκρουσιακές καταστάσεις. Επισημαίνει την ανάγκη λήψης μέτρων για την προστασία των γυναικών.

([http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20\(May%202009\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20(May%202009).pdf))

-2008: στο επίσημο δελτίο του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. με τίτλο «*Prohibition of discrimination, harassment, including sexual harassment, and abuse of authority*» επισημαίνεται ότι η σεξουαλική παρενόχληση είναι οποιαδήποτε ανάρμοστη και ανεπιθύμητη συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει στα άτομα που την υφίστανται συναισθήματα φόβου, ταπείνωσης κλπ. Συνιστά αδίκημα και υποδηλώνει ιδιαίτερα στον εργασιακό χώρο, κατάχρηση εξουσίας από τον δράστη

(<http://www.un.org/esa/cdo/hr/CIRCULARS/STSGB20085%20-%20PROHIBITION%20OF%20DISCRIMINATION%20AND%20HARASSMENT.pdf>)

Η ενασχόληση του Ο.Η.Ε. με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης-βιασμός εξακολουθεί με εκθέσεις για το θέμα, συνεχείς αναφορές για την ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων, με εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης κλπ. Στην επόμενη υποενότητα παρουσιάζεται οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

8.4.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση

Στα ζητήματα της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης-βιασμού η καταγραφή των ευρωπαϊκών πολιτικών όπως αυτές αποτυπώνονται σε ψηφίσματα και αποφάσεις της Ε.Ε. και του Συμβουλίου της Ευρώπης, (βλ. υποενότητα 8.2.2) θα μπορούσε, με χρονολογική σειρά, να επιδείξει τα ακόλουθα:

-1990: το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρώπης με σχετικό Ψήφισμα *-E.E. C 157/1990-*, ασπάζεται τις δράσεις και τις απόψεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών στον τομέα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Έτσι, για πρώτη φορά διατυπώνεται ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης (Στρατηγάκη, 2008).

-1993: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών εκδίδει Οδηγό για την Εφαρμογή του Κώδικα Πρακτικής, στον οποίο τονίζει ότι η διάκριση της σεξουαλικής παρενόχλησης από την φιλική συμπεριφορά έγκειται στον ανεπιθύμητο χαρακτήρα αυτής της συμπεριφοράς (Στρατηγάκη, 2007).

-1997: με την Κοινοτική Οδηγία «*Directive 97/80/EC of 15 December 1997 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex*» μετατίθεται το βάρος της απόδειξης στον εναγόμενο σε θέματα που αφορούν διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου στην εργασία (Council of Europe, 1997).

- 1998: το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη Βία, μετά από σχετικές έρευνες που παρουσιάστηκαν και για τις οποίες έγινε λόγος νωρίτερα, προχώρησε στην παραδοχή ότι η πορνεία είναι μια πράξη σεξουαλικής κακοποίησης και απέρριψε τη διάκριση της πορνείας σε καταναγκαστική και ηθελημένη (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

-**2002:** στη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης περιλαμβάνεται ο ορισμός για τη σεξουαλική βία και τονίζεται ότι αφορά όλες τις σεξουαλικές δραστηριότητες που γίνονται χωρίς τη συναίνεση του θύματος (Council of Europe, 2002).

-**2002:** με την Οδηγία 2002/73/EK ρυθμίζεται για πρώτη φορά στην Ε.Ε. νομοθετικά το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας. Τα βασικά στοιχεία της Οδηγίας αυτής είναι η αναγνώριση της σεξουαλικής παρενόχλησης ως διάκριση που εκπορεύεται από το φύλο και η ανάγκη διασφάλισης αξιοπρεπούς εργασιακού περιβάλλοντος (Στρατηγάκη, 2007).

Οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί και φορείς συνέχισαν με αναφορές και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης την ενασχόλησή τους με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης-βιασμός. Στην επόμενη υποενότητα παρουσιάζεται οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

8.4.3 Ελληνικές πολιτικές για την σεξουαλική παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση

Η ενασχόληση των ελληνικών αρχών με τα θέματα της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης παρουσιάζει χρονολογικά, την κάτωθι εξέλιξη:

-**1984:** ο Ποινικός Κώδικας με τον Ν. 1419/1984 «*Τροποποιήσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις*» εκσυγχρονίζεται. Αντιμετωπίζει πλέον το βιασμό ως έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και διώκεται αυτεπάγγελτα. Παρόλα αυτά βέβαια, ο νόμος δίνει τη δυνατότητα στο δράστη να αποφύγει την δίωξη μέσω ευνοϊκών όπως αποδεικνύεται, για τον ίδιο ρυθμίσεων (Φ.Ε.Κ. 29/A/14-03-1984).

-**1993:** με τη καθοριστική συμβολή της Φωτεινής Σιάνου, αναπληρώτριας Γενικής Γραμματέα της Γ.Σ.Ε.Ε., εντάσσεται στην Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, παράμετρος που αναγνωρίζει το δικαίωμα για αξιοπρεπή μεταχείριση και συμπεριφορά στους χώρους εργασίας, σε ζητήματα που συνδέονται με το φύλο τους. Η στόχευση αφορά στον παροπλισμό των εργαζόμενων γυναικών και στην προστασία τους από σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας (Στρατηγάκη, 2007).

-**1999:** η Ελλάδα με το Νόμο 2734 είναι η μια από τις δυο χώρες (η άλλη είναι η Ολλανδία), που αναγνωρίζει την πορνεία ως επάγγελμα, παραγνωρίζοντας τις διαπιστώσεις του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου που χαρακτηρίζουν την πορνεία, ακραία μορφή σεξουαλικής βίας (Φ.Ε.Κ. 161/A/05-08-1999)

-**2003:** με το Προεδρικό Διάταγμα 105/2003 «*Προσαρμογή του εσωτερικού Δικαίου προς τις διατάξεις της Οδηγίας 97/80/EK του Συμβουλίου της 15^{ης} -12- 1997, σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλλου*», υιοθετείται η Οδηγία που τονίζει ότι σε ζητήματα διακριτικής μεταχείρισης στην εργασία, το βάρος της απόδειξης φέρει ο εναγόμενος. Η εν λόγω Οδηγία, σε συνδυασμό με τον νόμο που ακολούθησε το 2006 (Ν.3488), έγειρε αντιδράσεις και φόβους για δημιουργία «βιομηχανίας» μηνύσεων και αγωγών (Φ.Ε.Κ. 96/A/23-04-2003)

-**2006:** έγινε η εναρμόνιση του Ελληνικού Δικαίου με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/73/EK. Ψηφίστηκε στην Ελλάδα ο Νόμος 3488 «*Εφαρμογή της Αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις*». Εισήγαγε καινοτόμους όρους στο Ελληνικό Δίκαιο και έθετε σε σοβαρή βάση τα ζητήματα της σεξουαλικής παρενόχλησης των γυναικών στην εκπαίδευση και στην εργασία (Φ.Ε.Κ. 191/A/11-09-2006).

Τα θέματα της σεξουαλικής παρενόχλησης και του βιασμού έχουν από το 2006 και έπειτα απασχολήσει ως επιμέρους ζητήματα, ενημερωτικές εκστρατείες που έλαβαν χώρα

στην Ελλάδα και στόχευαν στην καταπολέμηση γενικότερα της βίας κατά των γυναικών. Στην επόμενη ενότητα ακολουθεί μια σύντομη καταγραφή των ελληνικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Η αναφορά αυτή προκύπτει από ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξέταση των ελληνικών αντιδράσεων και παρεμβάσεων απέναντι στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών.

8.5 Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών προστασίας και αρωγής των θυμάτων βίας

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των κύριων κρατικών και μη φορέων που με τις δράσεις που αναλαμβάνουν, τις υπηρεσίες που παρέχουν και τα προγράμματα που υλοποιούν, στοχεύουν στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Επίσης προωθούν την υιοθέτηση των αναγκαίων θεσμικών μέτρων, την προστασία και ενδυνάμωση των θυμάτων και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των επαγγελματιών.

8.5.1 Κρατικοί Φορείς

Γενική Γραμματεία Ισότητας (ΓΓΙ)

Η ΓΓΙ είναι ο αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς. Αρχικά, η ΓΓΙ ιδρύεται με το άρθρο 6 του Ν.1288/1982, ως Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για την προώθηση και την πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής εξίσωσης των δύο φύλων και υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό (ΦΕΚ120/Α/01-10-1982).

Με το άρθρο 27 του Ν.1558/1985 (ΦΕΚ 137/Α), συστήνεται ως αυτοτελής δημόσια υπηρεσία που υπάγεται στο Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης. Στην πορεία των ετών υπήρξαν αλλαγές σε ότι αφορά στην διοικητική υπαγωγή της Γ.Γ.Ι. και τελικώς, με το Π.Δ. 96/2010 (ΦΕΚ 170/Α), η Γ.Γ.Ι. ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. (<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/>)

Ειδικότερα, σε ότι αφορά στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, η Γ.Γ.Ι. συμμετέχει ενεργά στο σχεδιασμό προγραμμάτων, στην αλλαγή των νομικού πλαισίου, σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές ώστε το νομικό πλαίσιο να προασπίζει τα δικαιώματα των γυναικών. Επίσης, συμμετέχει στην υλοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το πρόβλημα της βίας, στην εκπαίδευση των επαγγελματιών, μέσω της οργάνωσης σεμιναρίων, συνεδρίων, της έκδοσης φυλλαδίων και άλλων ενημερωτικών εντύπων και βιβλίων. Τέλος, έχει αναπτύξει ευρύ δίκτυο συνεργασιών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/>).

Η ΓΓΙ παρέχει υπηρεσίες συμβουλευτικής, ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης σε γυναίκες θύματα βίας, μέσω των δυο *Συμβουλευτικών Κέντρων* που διαθέτει, σε Αθήνα και Πειραιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι, το Συμβουλευτικό Κέντρο Αθηνών λειτουργεί από το 1988. Επίσης, από τις 11 Μαρτίου 2011, λειτουργεί και η *τηλεφωνική γραμμή SOS 15900*, η οποία είναι πανελλαδικής εμβέλειας, 24ωρης λειτουργίας - 365 μέρες το χρόνο και στοχεύει στην παροχή άμεσης βοήθειας σε έκτακτα περιστατικά, αλλά και στην ενημέρωση και τηλεφωνική συμβουλευτική σε θύματα όλων των μορφών βίας λόγω φύλου (<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/>).

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Το Κ.Ε.Θ.Ι. ιδρύθηκε το 1994 ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, όπως ορίζει το άρθρο 2 του Π.Δ. 65/2011. Έχει ως κύριο σκοπό του την πραγματοποίηση επιστημονικών ερευνών και μελετών για θέματα

ισότητας των δυο φύλων και την εκπόνηση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Θέματα με τα οποία έχει ασχοληθεί είναι η απασχόληση, η επιχειρηματικότητα των γυναικών, η εκπαίδευση, η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, η κοινωνική πολιτική, ο κοινωνικός αποκλεισμός, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, η βία κατά των γυναικών κλπ.

Ειδικότερα, για τα θέματα της βίας κατά των γυναικών, ως μέλος συνεργατικών δικτύων, έχει να επιδείξει πλούσια δράση στον τομέα της ευαισθητοποίησης και της εκπαίδευσης επαγγελματιών, μέσω συνεδρίων, σεμιναρίων και μέσω έκδοσης σχετικών εντύπων και εγχειριδίων

(http://www.kethi.gr/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=2&Itemid=3&lang=el).

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)

Το ΕΚΚΑ, το οποίο αρχικά συστάθηκε με το άρθρο 6 του Ν. 3106/03 με τον τίτλο Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Κ.Β.), μετονομάστηκε με το άρθρο 20 του Ν. 3402/05, σε Ε.Κ.Κ.Α. και έχει έδρα την Αθήνα. Παρέχει τις υπηρεσίες του, μεταξύ άλλων, σε γυναίκες θύματα κακοποίησης και σε γυναίκες θύματα παράνομης εμπορίας και διακίνησης με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Ειδικότερα, για το θέμα του trafficking αποτελεί το κύριο κρατικό, συντονιστικό φορέα αρωγής και φιλοξενίας των θυμάτων. Το δίκτυο των υπηρεσιών του ΕΚΚΑ περιλαμβάνει:

- Την Τηλεφωνική Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας -197. Λειτουργεί σε 24ωρη βάση επτά ημέρες την εβδομάδα, παρέχει συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη, πληροφόρηση, κινητοποιεί μηχανισμούς άμεσης, επιτόπιας κοινωνικής παρέμβασης κλπ.
- Τα Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης βρίσκονται σε διάφορα δημοτικά διαμερίσματα των νομών Αττικής, Πειραιά και Θεσσαλονίκης. Λειτουργούν (5 ημέρες την εβδομάδα) ως περιφερειακές πύλες εισόδου των αιτημάτων για βοήθεια.
- Υπηρεσία Υποδοχής και Ξενώνα Άμεσης Ολιγοήμερης Φιλοξενίας. Στον ξενώνα παρέχεται άμεση φιλοξενία σε γυναίκες θύματα κακοποίησης, με ή χωρίς παιδιά και γυναίκες θύματα trafficking, χωρίς να έχουν προηγηθεί ιατρικές εξετάσεις (κάτι που απαιτείται για φιλοξενία σε άλλους ξενώνες).
- Ξενώνες Προσωρινής Φιλοξενίας. Λειτουργούν τρεις τέτοιοι ξενώνες (2 στην Αθήνα και 1 στη Θεσσαλονίκη). Κατά το διάστημα παραμονής των γυναικών στους ξενώνες, καταρτίζεται από κοινού με τον ειδικό επιστήμονα το ατομικό πλάνο αποκατάστασης της γυναίκας.
- Υπηρεσία Επιτόπιας Παρέμβασης. Παρεμβαίνει στο σημείο που αναφέρεται ή καταγγέλλεται το περιστατικό με αυτοκίνητο και πλήρωμα που απαρτίζεται από ειδικευμένο προσωπικό.
- Συμβάσεις- Συνεργασίες με άλλους Φορείς: Το ΕΚΚΑ σε συνεργασία με άλλους φορείς (ΑΡΣΙΣ, Το Χαμόγελο του Παιδιού, Κοινωνική Μέριμνα Βόλου, Διεθνή Εταιρία Στήριξης Οικογένειας) παραχωρώντας κτίριά του, λειτουργεί 4 ξενώνες φιλοξενίας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τόσο για ανηλίκους όσο και για ενήλικες, θύματα ενδοοικογενειακής βίας και trafficking.
- Πρόγραμμα Ποινικής Διαμεσολάβησης. Σε συνεργασία με την Εισαγγελία το ΕΚΚΑ υλοποιεί το εν λόγω πρόγραμμα που αφορά στη θεραπευτική αντιμετώπιση ζευγαριών, στα οποία υπήρξαν περιστατικά βίας.
- Γνωμοδότηση θυμάτων trafficking. Διενεργείται από το επιστημονικό προσωπικό και αφορά ουσιαστικά ένα από τα αναγκαία έγγραφα για το χαρακτηρισμό ενός θύματος, ως θύμα trafficking (<http://www.ekka.org.gr/files/YPTHER.pdf>).

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας έχει ευαισθητοποιηθεί στα ζητήματα της βίας κατά των γυναικών και έχει αναλάβει δράσεις αναφορικά με την εκπαίδευση και την ενημέρωση των αστυνομικών. Με την αύξηση των διαστάσεων του προβλήματος του trafficking, το Αρχηγείο αντιλήφθηκε την ανάγκη λήψης μέτρων και περαιτέρω εξειδίκευσης.

Τον Απρίλιο του 2001 συστάθηκε η Ο.Κ.Ε.Α. με διεπιστημονική σύνθεση και πρόεδρο τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας. Η Ο.Κ.Ε.Α. υπέβαλλε αρκετές προτάσεις νομοσχεδίων για το trafficking, οι οποίες έγιναν τελικά δεκτές από την Ελληνική Βουλή.

Επίσης, σε συνεργασία με άλλους φορείς συμμετείχε σε ημερίδες και εκδηλώσεις για το θέμα, δημοσίευσε σχετικά άρθρα, διοργάνωσε έκθεση με έργα τέχνης, με τίτλο «*Ευρώπη Ενωμένη Κατά της Δουλείας*», εξέδωσε ενημερωτικά δελτία, με στόχο την ενημέρωση φορέων του δημοσίου, οργάνωσε την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση αστυνομικών κλπ. Αποτελεί ενεργό και σημαντικό εταίρο δικτύων συνεργασίας σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, υπογράφοντας μνημόνια συνεργασίας με κυβερνητικούς και μη φορείς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας προκειμένου να βοηθήσει στη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας, συνέταξε ειδικό, πληροφοριακό δελτίο-ερωτηματολόγιο, μεταφρασμένο σε 13 γλώσσες, το οποίο απευθύνεται στα θύματα εμπορίας. Το δελτίο αυτό συνοδεύει την εγκύκλιο, η οποία στάλθηκε σε όλες τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας με σκοπό την ενημέρωση, την ενιαία εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου, τη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων, την εφαρμογή καλών πρακτικών και τη συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς (http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1718&Itemid=363&lang=).

8.5.2 Μη Κυβερνητικοί Φορείς

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.) – Ελληνικό Παράρτημα

Κύριος στόχος του Δ.Ο.Μ. αποτελεί η προώθηση της ασφαλούς και ανθρωπιστικής μετανάστευσης, της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των μεταναστών και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών για την αντιμετώπιση μεταναστευτικών προβλημάτων. Η εμπλοκή του Δ.Ο.Μ. στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών έχει να κάνει με τη συμμετοχή του σε δράσεις κατά του trafficking. Στα πλαίσια αυτά, το παράρτημα του Δ.Ο.Μ. στην Ελλάδα, είτε αυτόνομα είτε μετέχοντας σε δίκτυα συνεργασιών με κυβερνητικούς και μη εταίρους, έχει να επιδείξει πλούσια δράση.

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην ενότητα για τις πολιτικές αντιμετώπισης του trafficking, ο Δ.Ο.Μ. έχει συμμετάσχει σε εκστρατείες πρόληψης, και ευαισθητοποίησης. Πολλές από τις εκστρατείες αυτές πραγματοποιήθηκαν στις χώρες προέλευσης των θυμάτων ενώ άλλες έλαβαν χώρα στην Ελλάδα. Επίσης ο Δ.Ο.Μ. συμμετέχει ενεργά στην εκπαίδευση επαγγελματιών εντός και εκτός ελλαδικού χώρου, στην βελτίωση του νομικού καθεστώτος κλπ.

Τέλος, ο Δ.Ο.Μ. δραστηριοποιείται στην άμεση παροχή βοήθειας και προστασίας στα θύματα trafficking διευκολύνοντας την επιστροφή τους από την Ελλάδα στις χώρες προέλευσής τους. Έτσι, σε συνεργασία με αντίστοιχα παραρτήματα των χωρών αυτών, διερευνά την πιθανή ύπαρξη κινδύνων για την επιστροφή του θύματος, καλύπτει τα έξοδα μετακίνησης του θύματος κτλ. (http://www.evasp.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=111&lang=el)

Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.)

Το Ι.ΜΕ.ΠΟ. συστήθηκε το 2002 και άρχισε τη λειτουργία του το Μάιο του 2003, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εσωτερικών. Συνοπτικά, ο στόχος του είναι η έρευνα του μεταναστευτικού φαινομένου και η εκπόνηση προτάσεων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης στην Ελλάδα.

Και η εμπλοκή του Ι.ΜΕ.ΠΟ. με το θέμα της βίας σχετίζεται με την καταπολέμηση του trafficking. Αποτελεί ενεργό μέλος δικτύων συνεργασίας για την καταπολέμηση του προβλήματος. Συμμετέχει στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL για την προώθηση ίσων δικαιωμάτων για διακινούμενα άτομα, στο πρόγραμμα ΑΣΠΙΔΑΑ κλπ. Έτσι για παράδειγμα, το 2005 το Ι.ΜΕ.ΠΟ. υλοποίησε, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Διεθνούς Συνεργασίας, το πρόγραμμα: «*ΙΘΑΚΗ: Για την καταπολέμηση διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων στη Μολδαβία*»

(http://www.imepo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=79&lang=el).

Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕ.Π.Α.Δ.)

Το ΚΕ.Π.Α.Δ. ιδρύθηκε το 1998 ως Μ.Κ.Ο. από άτομα με γνώσεις και εμπειρία στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως σκοπό έχει την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων.

Οι στόχοι του Κέντρου περιλαμβάνουν ενημέρωση, εκπαίδευση, διαμόρφωση της κοινωνικής συνείδησης καθώς και κινητοποίηση για τη βέλτιστη εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στόχος του είναι επίσης, η παροχή βοήθειας σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως θύματα βίας, κακοποίησης και εκμετάλλευσης κλπ.

Το ΚΕ.Π.Α.Δ. συνεργάζεται στενά με τον Ο.Η.Ε., την Ε.Ε. και άλλους φορείς εντός και εκτός Ελλάδος. Αποτελεί ιδρυτικό μέλος του Δικτύου Αριάδνη και μέλος του προγράμματος ΑΣΠΙΔΑΑ, με δράσεις όπως τη διοργάνωση συνεδρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο την ευαισθητοποίηση για το θέμα του trafficking και τον συντονισμό των φορέων που φέρουν την ευθύνη αντιμετώπισης του προβλήματος (<http://www.kepad.gr/aboutus.php?mId=1>).

Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης

Το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης είναι μια γυναικεία οργάνωση με εθελοντικό χαρακτήρα και σκοπό τον συντονισμό και την δραστηριοποίηση γύρω από τα θέματα που αφορούν στις γυναίκες στην ΕΕ. Το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης είναι ιδρυτικό μέλος αρκετών άλλων ευρωπαϊκών δικτύων όπως το E.W.L. (European Women's Lobby) και το ENAR (European Network Against Racism).

Μέλη του Δικτύου είναι ομάδες γυναικών και οργανώσεις που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στοχεύουν μέσα από πχ, ενημερωτικές εκστρατείες, διεξαγωγή μελετών, υλοποίηση προγραμμάτων κλπ να επηρεάσουν και να ασκήσουν πίεση στην ευρωπαϊκή πολιτική για τα θέματα ισότητας. Μεταξύ των θεμάτων που απασχολούν το Δίκτυο είναι και η ενδοοικογενειακή βία και το trafficking.

Το Δίκτυο εκπροσωπείται στην Ελλάδα από εθελοντές που παρέχουν ψυχολογική, συμβουλευτική και νομική υποστήριξη σε γυναίκες θύματα βίας. Λειτουργεί δυο τηλεφωνικές γραμμές, μια για την ενδοοικογενειακή βία «*SOS Δίπλα σου*», και μια για το trafficking «*SOS κατά της σωματεμπορίας*». Τα μέλη του Δικτύου έχουν επίσης, την δυνατότητα στεγαστικής αρωγής και φιλοξενίας θυμάτων trafficking (<http://www.enow.gr/196/1629.aspx>)

Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Κακομεταχείρισης

Αποτελεί μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Κέντρων Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, ενός δικτύου 200 περίπου αντίστοιχων κέντρων σε όλο τον κόσμο και είναι

επίσης, μέλος του αντίστοιχου Βαλκανικού Συμβουλίου. Πέραν των δράσεών του που αφορούν στην υποστήριξη θυμάτων βασανιστηρίων από κρατικά όργανα και φορείς εξουσίας, έχει ενεργό συμμετοχή σε δίκτυα συνεργασίας που στοχεύουν στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, μέσω δράσεων ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης, πρόληψης κλπ

Το Κέντρο με έδρα τη Θεσσαλονίκη, είναι μία Μ.Κ.Ο. που ανταποκρίθηκε στις προσκλήσεις του Τμήματος Ασφάλειας Θεσσαλονίκης για παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε θύματα παράνομης διακίνησης που έχουν συλληφθεί (<http://mighealth.net/el/index.php>).

Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού (Κ.Ε.Υ.Θ.Κ.Κ.Α)

Το Κέντρο είναι αστική, μη κερδοσκοπική εταιρεία με έδρα τα Ιωάννινα. Πέραν των προληπτικών, ενημερωτικών δράσεών του για την καταπολέμηση της βίας, σε συνεργασία με άλλους φορείς, παρέχει ψυχολογική, κοινωνική και νομική υποστήριξη σε άτομα που έχουν υποστεί οποιαδήποτε μορφή βίας ή κακοποίησης. Επίσης παρέχει φιλοξενία στις περιπτώσεις άμεσης ανάγκης για προστασία των θυμάτων (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

ΑΡΣΙΣ

Η ΑΡΣΙΣ είναι μια Μ.Κ.Ο. που ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1992, λειτουργεί με κέντρα στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, το Βόλο, τη Λάρισα και την Καρδίτσα και εξειδικεύεται στην κοινωνική υποστήριξη των νέων, με έμφαση στις ηλικίες 15-21 ετών και στην προάσπιση των νεανικών δικαιωμάτων. Σε ότι αφορά στα ζητήματα της βίας, η ΑΡΣΙΣ σε συνεργασία με το Ε.Κ.Κ.Α., λειτουργεί στη Θεσσαλονίκη ένα ξενώνα φιλοξενίας ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων θυμάτων trafficking. Έχει να επιδείξει επίσης, πλούσια δράση σε προληπτικό επίπεδο, σε επίπεδο street working, ευαισθητοποίησης κλπ. Τέλος, αποτελεί μέλος δικτύων καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και του trafficking (<http://www.arsis.gr/index2.htm>).

PRAKSIS

Η PRAKSIS είναι Μ.Κ.Ο. που στόχο έχει τη δημιουργία, εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν ουσιαστικά τη συνέχεια των εντός συνόρων προγραμμάτων, που μέχρι τον Οκτώβριο του 2004, υλοποιούσαν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα Ελλάδος. Παρέχονται δωρεάν κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες στους τομείς της θεραπείας, της πρόληψης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής υποδομής κλπ. Παράλληλα με τις ιατρικές υπηρεσίες, προσφέρονται υπηρεσίες κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης, νομικής συμβουλευτικής, εμβολιασμών κλπ. Συνδράμει ευπαθείς πληθυσμιακά ομάδες, μεταξύ αυτών και θύματα κακοποίησης και trafficking. Συνεργάζεται με κυβερνητικούς και μη φορείς, τόσο για την υλοποίηση των ανωτέρων δράσεων, όσο για την πραγματοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (<http://www.praksis.gr/>)

Κλίμακα

Η Κλίμακα ιδρύθηκε το 2000 και είναι Μ.Κ.Ο. με έδρα την Αθήνα. Στοχεύει στη διάθεση υπηρεσιών ψυχικής υγείας και στην υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής ενσωμάτωσης ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Οι δράσεις της Κλίμακας για την προστασία και αρωγή θυμάτων σωματεμπορίας, δίνουν έμφαση στην ψυχοκοινωνική και ψυχιατρική στήριξη, την σταδιακή αποκατάσταση, την κοινωνική ένταξη και τον εθελοντικό επαναπατρισμό των θυμάτων. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται μέσω *Συμβουλευτικού Κέντρου, Ξενώνα φιλοξενίας*, συνεργασιών με άλλους φορείς, ενημερωτικών προγραμμάτων, κλπ (http://www.klimaka.org.gr/1_1.htm)

Ξενώνες «Μητέρα ΤΕΡΕΖΑ»

Πρόκειται για ξενώνες που παρέχουν φιλοξενία και προστασία σε γυναίκες με ή χωρίς παιδιά, θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Λειτουργούν υπό την καθοδήγηση γυναικών μοναχών της καθολικής εκκλησίας. Οι ξενώνες λειτουργούν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη (<http://www.cen.gr/index.php/news/catholic-archdiocese-athens/270-25>)

Διεθνής Εταιρεία Στήριξης Οικογένειας «ΦΡΟΝΤΙΔΑ» (ΔΕΣΟ)

Η «Φροντίδα» είναι μη κερδοσκοπική εταιρεία που τελεί υπό κρατική εποπτεία. Σε συνεργασία με το Ε.Κ.Κ.Α., λειτουργεί ξενώνα φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών και θυμάτων trafficking στην Αθήνα. Έχει επίσης, ενεργό ρόλο σε δράσεις ευαισθητοποίησης γύρω από θέματα καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και στήριξης της οικογένειας, σε συνεργασία με άλλους φορείς (<http://www.frontida.org/>).

Ιατρική παρέμβαση

Είναι Μ.Κ.Ο. με στόχο την ιατρική και κοινωνική αρωγή. Ιδρύθηκε το 2004 και αποτελεί Ν.Π.Ι.Δ. Στελεχώνεται από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, γιατρούς κτλ και δραστηριοποιείται σε Αθήνα και Πάτρα. Συνδράμει στην αντιμετώπιση επειγόντων αλλά και χρόνιων προβλημάτων, πληθυσμών που βρίσκονται σε κρίση. Μεταξύ αυτών και θυμάτων trafficking που κρατούνται και για τα οποία, δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία χαρακτηρισμού τους (http://www.medin.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=1&Itemid=2).

Σωματείο «Η Φοίβη»

Το Σωματείο λειτουργεί ξενώνα στην Αθήνα και παρέχει φιλοξενία σε γυναίκες θύματα βίας ή trafficking. Συνεργάζεται στενά με κρατικούς και μη φορείς, στοχεύοντας στην αποκατάσταση και την απεμπλοκή των γυναικών από τη βία (Γιαννή κ.α., 2005).

Στην παρούσα ενότητα έγινε μια συνοπτική καταγραφή των φορέων και οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και στοχεύουν στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Όπως αναφέρθηκε οι παρεμβάσεις των φορέων αυτών κινούνται σε δύο επίπεδα. Από την μια στοχεύουν στην προώθηση των αναγκαίων θεσμικών μέτρων και στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για τα ζητήματα της βίας κατά των γυναικών και από την άλλη στοχεύουν στην άμεση προστασία και αρωγή των θυμάτων. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται σε αδρές γραμμές η θεραπευτική προσέγγιση της γυναίκας θύμα κακοποίησης.

8.6 Θεραπευτική προσέγγιση της γυναίκας-θύμα

Υπάρχουν πολλές μελέτες για την θεραπευτική προσέγγιση της κακοποιημένης γυναίκας από διαφορετικούς θεωρητικούς προσανατολισμού, πχ ψυχοδυναμική θεραπεία, συμπεριφορική - γνωστική θεραπεία κλπ. Στην παρούσα ενότητα, θα γίνει συνοπτικά μια παρουσίαση των βασικών σημείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την διαδικασία θεραπευτικής προσέγγισης της γυναίκας θύμα.

Καταρχήν, ζητούμενο για την αποτελεσματικότητα της θεραπευτικής διαδικασίας είναι η ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης με τον ειδικό – θεραπευτή. Η θεραπευτική συνάντηση είναι ο μοναδικός αυτός χώρος, όπου η γυναίκα θα μπορεί να νιώθει ασφάλεια και να εκφράζει τα συναισθήματά της χωρίς λογοκρισία. Τότε μόνο η θεραπευτική διαδικασία μπορεί να λειτουργήσει ανακουφιστικά και επουλωτικά (Walker, 1979).

Ο ειδικός -θεραπευτής θα πρέπει να σέβεται και να αποδέχεται την προσωπικότητα κάθε γυναίκας και τις επιλογές της. Δεν παρεμβαίνει εκφράζοντας προσωπικές του απόψεις και επιθυμίες για τη δική της ζωή. Δεν επηρεάζεται από κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις. Στηρίζει τη γυναίκα, αναγνωρίζει τον πόνο της, αντιδρά με ενσυναίσθηση,

πιστεύει τις περιγραφές της, αποφεύγει την επαναθυματοποίησή της ή την ποινικοποίησή της. Την ενισχύει να εκφραστεί και να αποφορτιστεί, να ανακτήσει την αυτοπεποίθησή της, την ενεργητικότητά της και την ικανότητά της να δημιουργεί υγιείς σχέσεις (Κορωναίου, 2004).

Ειδικότερα στην αρχική επαφή με κάθε γυναίκα θύμα κακοποίησης, που συνήθως γίνεται με κοινωνικό λειτουργό, βασικά σημεία είναι η παρουσίαση από τον ειδικό, του φορέα και των υπηρεσιών που μπορεί να παρέχει. Επίσης, η ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της γυναίκας, η αξιολόγηση των κινήτρων της και της θέλησής της να λάβει υποστήριξη, η κατανόηση των αναγκών και επιθυμιών της. Ακόμη, η ενημέρωση για τους στόχους της κοινωνικής υποστήριξης, η πληροφόρηση για τις πιθανές επιλογές της (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Βέβαια, εκ των ων ουκ άνευ είναι και η αξιολόγηση της πιθανότητας αντεκδίκησης, προς την ίδια τη γυναίκα ή μέλη του συγγενικού ή φιλικού περιβάλλοντός της. Σε περίπτωση που αξιολογείται ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή της γυναίκας, ο ειδικός κινητοποιεί μηχανισμούς προστασίας και φιλοξενίας της σε ασφαλές περιβάλλον (Γιαννή κ.ά, 2005)

Σημειώνεται ότι, κάθε παρέμβαση θεραπευτικού-υποστηρικτικού τύπου έχει απόλυτα εξατομικευμένο χαρακτήρα και είναι προσαρμοσμένη στις ατομικές ανάγκες, δυνατότητες και επιθυμίες κάθε γυναίκας θύματος. Αυτό εκπορεύεται ότι οι αντιδράσεις κάθε γυναίκας στη βία είναι διαφορετικές και εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες (Χατήρα, 2006).

Η παροχή υποστήριξης θα επιτρέψει την διερεύνηση του αιτήματος, τη διάγνωση του προβλήματος, την αξιολόγηση του βαθμού του τραύματος και των ψυχολογικών επιπτώσεων που συνεπάγεται η βία. Επίσης, θα διευκολύνει την ανάπτυξη της ικανότητας προσδιορισμού, από μέρος της γυναίκας, των μελλοντικών της ενεργειών και σχεδίων (Κανδυλάκη, 2001).

Για να επιτευχθεί αυτή η ικανότητα της γυναίκας, βασική έννοια στη θεραπευτική διαδικασία είναι η ενδυνάμωση. Μόνο μέσω της ενδυνάμωσης μπορούν να επιδιώκονται ο αυτοκαθορισμός, η αυτοδιάθεση, η αίσθηση ασφάλειας, ο έλεγχος των αρνητικών συναισθημάτων (όπως πχ αδυναμία, παθητικότητα, φόβος, μίσος κλπ) και η προώθηση της ψυχικής υγείας (Walker, 1994)

Η απελευθέρωση της γυναίκας έρχεται όταν η ίδια θα πάψει να εμπλέκει τη μοίρα της, με τη μοίρα του δράστη. Κάποιες γυναίκες επιχειρούν να ανακτήσουν τον έλεγχο και να ξεπεράσουν την οργή τους, είτε με φαντασιώσεις εκδίκησης, είτε με φαντασιώσεις συγχώρεσης. Η έκφραση αυτών των σκέψεων και φαντασιώσεων σε ένα ασφαλές περιβάλλον θα βοηθήσει τις γυναίκες να απελευθερωθούν από τα αρνητικά συναισθήματα. Να κατανοήσουν ότι παραίτηση από την επιθυμία για εκδίκηση, δεν συνεπάγεται και παραίτηση από την επιθυμία για δικαιοσύνη, καθώς επίσης και ότι η αγάπη μπορεί να στρέφεται προς τις ίδιες και τις δικές τους ζωές, χωρίς να απαιτείται να περιλαμβάνει και τον δράστη (Hirigoyen, 2005).

Το αποτέλεσμα της θεραπευτικής παρέμβασης σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αξιολογηθεί με παραμέτρους όπως η εγκατάλειψη του θύτη από την κακοποιημένη γυναίκα κλπ. Σίγουρα το βίωμα του τραύματος και η απεξάρτηση από μια κακοποιητική σχέση δεν είναι εύκολο εγχείρημα. Απαιτείται χρόνος και προσπάθεια, τόσο από την πλευρά του ειδικού, όσο και από την πλευρά της γυναίκας (Γιαννή κ.ά, 2005).

Το παρόν κεφάλαιο εστίασε στην παρουσίαση των πολιτικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών. Το επόμενο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην συγκριτική ανάλυση αυτών των πολιτικών και παρουσιάζει τις εκτιμήσεις αναφορικά με την επάρκειά τους.

Κεφάλαιο 9^ο Ανάλυση και συγκριτική παρουσίαση πολιτικών ισότητας των δυο φύλων στον τομέα της βίας

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν έγινε παρουσίαση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών. Ειδικότερα το 8^ο κεφάλαιο εστίασε στις πολιτικές αντιμετώπισης του προβλήματος σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Μετά τη καταγραφή αυτή των πολιτικών κρίνεται σκόπιμο να γίνει η ανάλυση και η συγκριτική παρουσίασή τους όπως αυτή αποτυπώνεται στις βιβλιογραφικές πηγές. Αυτή η συγκριτική παρουσίαση αποτελεί το αντικείμενο του παρόντος κεφαλαίου και στοχεύει στο να αναδείξει το συσχετισμό ανάμεσα στην έκταση του προβλήματος και στην επάρκεια των μέτρων καταπολέμησής του.

9.1 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών στον τομέα της βίας

Η παρουσίαση των πρωτοβουλιών και των μέτρων που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών κατέδειξε ότι, για πολλές δεκαετίες, θεωρούνταν ζήτημα που έπρεπε να αποσιωπηθεί. Μόνο μετά τους αγώνες του δεύτερου κύματος του φεμινιστικού κινήματος, τις δεκαετίες '60 και '70 άρχισε πλέον να θεωρείται μείζον κοινωνικό πρόβλημα (Στρατηγάκη, 2007).

Το πρώτο κείμενο στο οποίο γίνεται αναφορά για τη βία κατά των γυναικών, είναι η Διεθνής Σύμβαση CEDAW που ψηφίστηκε το 1979 από τον Ο.Η.Ε.. Με το κείμενο αυτό αναγνωρίζεται ως πράξη παραβίασης των ατομικών δικαιωμάτων των γυναικών, κάθε βία εις βάρος τους συμπεριφορά. Σημειώνεται ότι η εν λόγω Σύμβαση έθετε ουσιαστικά για πρώτη φορά επισήμως, το πρόβλημα της ισονομίας μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς, εστίαζε στην εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες (Παπαρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Η υπογραφή της εν λόγω Σύμβασης ενέχει και υποχρεώσεις για τα κράτη-μέλη όπως η υποχρέωση λήψης μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Επίσης εμπεριέχει την υποχρέωση υποβολής περιοδικών εκθέσεων για την έκταση του προβλήματος σε κάθε χώρα και τα μέτρα που εκείνη λαμβάνει (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008). Τρία χρόνια αργότερα, το επόμενο επίσημο κείμενο του Ο.Η.Ε. με αναφορά στην βία κατά των γυναικών, είναι η αναγνώριση της 25^{ης} Νοεμβρίου ως Παγκόσμιας Ημέρας Δράσης για την εξάλειψή της (Στρατηγάκη, 2008).

Μεσολάβησαν πάνω από δέκα χρόνια ώσπου το 1993, ο Ο.Η.Ε. να αναγνωρίσει και τα δικαιώματα των γυναικών ως Ανθρώπινα Δικαιώματα, αναγνωρίζοντας παράλληλα, ότι η παραβίασή τους μπορεί να λάβει χώρα και στον ιδιωτικό χώρο. Η παραδοχή αυτή έρχεται σε αντιδιαστολή με αυτό που ίσχυε ως τότε και αναγνώριζε ότι η παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών συνιστά πράξη που λαμβάνει χώρα σε δημόσιο επίπεδο. Την ίδια χρονιά ο Ο.Η.Ε. ψηφίζει το πρώτο ουσιαστικά εξειδικευμένο κείμενο κατά της βίας των γυναικών, με τη Διακήρυξη για την εξάλειψή της (Παπαρήγα-Κωσταβάρα, 2004).

Σταθμός των διεθνών πολιτικών καταπολέμησης του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών υπήρξε το «*Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*» το 1995. Η διάσκεψη αυτή υπήρξε σταθμός για την προώθηση πολιτικών ισότητας των δύο φύλων σε όλα τα επίπεδα της ιδιωτικής και κοινωνικής ζωής. Θεωρείται σταθμός ακριβώς γιατί, όπως έχει αναφερθεί, εισήχθη για πρώτη φορά, η στρατηγική του «gender mainstreaming» (Παναγιωτοπούλου & Παπαρούνη, 2005).

Ειδικότερα σε ότι αφορά στη βία η πρωτοπορία της εν λόγω πλατφόρμας έγκειται στο ότι παρουσιάζει ένα πλήρη κατάλογο, όλων των μορφών βίας που υφίστανται οι γυναίκες και διαπράττονται, τόσο ιδιωτικά όσο και δημόσια. Στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται επίσης, πρακτικές όπως η κλειτοριδεκτομή, που ενέχονται σε πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις ορισμένων λαών. Με τον τρόπο αυτό ο Ο.Η.Ε. έρχεται για πρώτη φορά σε

σύγκρουση με παραδόσεις ετών, προσδίδοντας σε αυτές απαγορευτικό και βίαιο χαρακτήρα (Τουλούμη, 2004).

Άλλο σημαντικό στοιχείο της πλατφόρμας αυτής αποτέλεσε η περιγραφή των συνεπειών που έχει για τις γυναίκες η εις βάρος τους άσκηση βίας και οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν όλες τις πτυχές της ανάπτυξής τους (Γραμματικόπουλος Χ., Αρτινοπούλου Β., 2003). Τέλος, μια άλλη εξίσου σημαντική παράμετρος της Πλατφόρμας υπήρξε η παραδοχή ότι δράστης και φορέας της βίας μπορεί να είναι όχι μόνο κάποιο φυσικό πρόσωπο, αλλά βίαιη συμπεριφορά σε βάρος των γυναικών δύναται να ασκηθεί και από το ίδιο το κράτος (Στρατηγάκη, 2008).

Σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής, η αναγνώριση των εις βάρος των γυναικών διακρίσεων και η σύνδεση με το πρόβλημα της βίας, εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1981, με σχετικό Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης (Παπαρήγα-Κωσταβάρα, 2004). Ακολούθησαν διάφορα Ψηφίσματα και Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών, τα οποία κινούνταν στο ίδιο μήκος κύματος και στην ίδια κατεύθυνση με το πνεύμα των κειμένων του Ο.Η.Ε..

Η Ε.Ε. εμφανίζεται να ασχολείται για πρώτη φορά με τα Δικαιώματα των Γυναικών μόλις το 1984, οπότε και θεσπίζει σχετική Επιτροπή. Περνούν άλλα δυο χρόνια για να προχωρήσει στην παραδοχή της σύνδεσης μεταξύ της βίας που υφίστανται οι γυναίκες και της δυσμενούς κοινωνικής τους θέσης (Καμπούρη, 2009).

Η στάση της Ε.Ε. απέναντι στο πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών επικέντρωσε την έντονη κριτική του φεμινιστικού κινήματος και αυτό γιατί, ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης εμφανίζεται να ασπάζεται μέτρα και να προχωρά σε Ψηφίσματα, η Ε.Ε. παρουσιάζεται μάλλον απρόθυμη να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Έτσι λοιπόν, μπορεί σε επίπεδο Ε.Ε. να ιδρύονται φορείς όπως το Ε.Λ.Γ. και η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών, που σχεδιάζουν και εκπονούν προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για το θέμα της βίας κατά των γυναικών, παρουσιάζουν εκθέσεις και στοιχεία για την έκταση του προβλήματος και εισηγούνται νομοθετικά σχέδια στο Ε.Κ., εκείνο δείχνει να κωφεύει μπροστά στο πρόβλημα (Στρατηγάκη, 2007).

Είναι χαρακτηριστικό ότι πολύ πρόσφατα, μόλις το 1997, το Ε.Κ. ενέκρινε τη σχετική πρόταση Ψηφίσματος της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Στην πρόταση αυτή αναγνωρίζονταν η μεγάλη έκταση του προβλήματος, ο διαστρωματικός χαρακτήρας του φαινομένου. Επίσης, επισημαίνονταν τα ελάχιστα ποσοστά καταγγελίας του, οι αρνητικές συνέπειές του για τη γυναίκα και τα παιδιά, οι ελλείψεις όσον αφορά στα μέτρα καταπολέμησής του κλπ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω πρόταση δεν εγκρίθηκε ομόφωνα καθώς υπήρξαν δυο αποχές. Επιπλέον, το Ε.Κ. απέρριψε τη πρόταση της Επιτροπής, να ανακηρυχτεί το 1997 ως ευρωπαϊκό έτος κατά της βίας (Παπαρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Θα μπορούσε να πει κανείς, παρατηρώντας τις δράσεις, σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, ότι οι πρωτοβουλίες ανήκουν κατά κύριο λόγο στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Μεταξύ των πιο σημαντικών εκ των δράσεων αυτών υπήρξε και η διοργάνωση τεσσάρων συνεδρίων σε αντίστοιχες ευρωπαϊκές χώρες και η πραγματοποίηση ευρωπαϊκών εκστρατειών ενημέρωσης. Οι δράσεις αυτές λειτούργησαν και ως μέσο πίεσης για την αναγνώριση του προβλήματος από τους επίσημους φορείς άσκησης εξουσίας, τόσο σε ευρωπαϊκό (πχ Ε.Κ.) όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σημειώνεται ότι πολλά από τα προγράμματα και τις εκστρατείες που εκπονήθηκαν, εστίαζαν στη δικτύωση και στο συντονισμό Μ.Κ.Ο. Αντίστοιχα εμφανίζεται να μην δίνεται τόση έμφαση στην εμπλοκή κρατικών φορέων, που αποτελούν και τους επίσημους εκφραστές των εθνικών πολιτικών. Το στοιχείο αυτό αντανακλά και την επίσημη στάση της Ε.Ε. για μη ενεργότερη ενασχόλησή της με το πρόβλημα (Στρατηγάκη, 2007).

Γεγονότα σαν αυτά, καθιστούν βάσιμη την κριτική των φεμινιστριών εις βάρος της Ε.Ε., αν αναλογιστεί κανείς ότι αναφερόμαστε χρονικά στα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Η κριτική αυτή προς την Ε.Ε. και τα θεσμικά της όργανα δεν παραγνωρίζει βέβαια ότι πολλά από τα προγράμματα και τις εκστρατείες ευαισθητοποίησης χρηματοδοτήθηκαν από κονδύλια της Ε.Ε. (Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

Η επίσημη ελληνική αντίδραση στο πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών εμφανίζεται αρκετά καθυστερημένα. Έτσι, παρά το γεγονός ότι την τριετία 1981-1983 αρχίζει να θεσπίζεται η λειτουργία φορέων και θεσμών όπως το Γραφείο Ειδικής Συμβούλου του Πρωθυπουργού για το γυναικείο ζήτημα. Ακολουθεί το 1983 η σύσταση του Συμβουλίου Ισότητας των δύο Φύλων. Την ίδια χρονιά κυρώνεται με νόμο (Ν.1342/1983) η Διεθνής Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος των γυναικών και υλοποιούνται κάποια προγράμματα που στόχο έχουν την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, απουσιάζει η ουσιαστική ενασχόληση με το πρόβλημα της άσκησης βίας κατά των γυναικών (<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/>).

Αν και ασκήθηκε κριτική σε επίπεδο Ε.Ε. για αδράνεια και καθυστέρηση στο πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών, τίθεται το ερώτημα για το τι κριτική πρέπει να ασκηθεί σε ότι αφορά την επίσημη ελληνική πολιτική. Το ερώτημα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι μέχρι το 2002 το Ελληνικό Δίκαιο, με εξαίρεση τον εξώγαμο βιασμό, δεν περιέχει ειδικές αναφορές για μορφές βίας κατά των γυναικών (Στρατηγάκη, 2007).

Οι προβλέψεις του Ελληνικού Δικαίου περιορίζονταν σε γενικότερες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, ενώ η καταδίκη των δραστών αποτελούσε συνάρτηση της παραβίασης βασικών έννομων αγαθών όπως, πχ η ζωή. Είναι χαρακτηριστικό ότι η σεξουαλική βία διώκονταν ως ασέλγεια, σωματική βλάβη, λόγω ή έργω εξύβριση ή ακόμα και ως προσβολή προσωπικότητας, ανάλογα με το βαθμό των τραυμάτων που είχε υποστεί το θύμα (Στρατηγάκη, 2008).

Η δε ενδοοικογενειακή βία τιμωρούνταν μέχρι το 2006 ως κοινή σωματική βλάβη. Ο τρόπος αυτός ορισμού και δίωξης της ενδοοικογενειακής βίας είχε ως συνέπεια να αποκλείονται μορφές βίας όπως η ψυχολογική, η οικονομική κλπ που συνήθως συνυπάρχουν με τη σωματική. Απόρροια του αποκλεισμού αυτού είναι και η στέρηση, από νομικής απόψεως, της δυνατότητας για δίωξη και τιμωρία αυτών των περιστατικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι και το έγκλημα του εντός γάμου βιασμού δεν αναγνωρίζονταν από την επίσημη πολιτεία, έως το 2006 (Στρατηγάκη, 2007).

Σημειώνεται επίσης, ότι και το 1983, με τον Νόμο 1329 που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα η αναμόρφωση του Οικογενειακού Δικαίου, δεν υπήρξε καμία πρόβλεψη για τη συζυγική βία. Με το νέο Οικογενειακό Δίκαιο δίνονταν η δυνατότητα στη γυναίκα να ζητήσει έννομη προστασία και στις δικαστικές αρχές να λάβουν προστατευτικά μέτρα όπως πχ η απομάκρυνση του συζύγου από το σπίτι, σε περιπτώσεις εκδήλωσης βάνανσης συμπεριφοράς από μέρος του συζύγου. Οι περιπτώσεις αυτές όμως δεν θεωρούνταν ενδοοικογενειακή βία αλλά χαρακτηρίζονταν περιπτώσεις έκρυθμης συζυγικής σχέσης (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Όπως ήδη αναφέρθηκε τα συνέδρια και οι ευρωπαϊκές καμπάνιες ευαισθητοποίησης λειτουργούσαν ταυτόχρονα σαν μέσο ανάδειξης του προβλήματος, αλλά και σαν μέσο πίεσης των εθνικών κυβερνήσεων για την λήψη μέτρων καταπολέμησης του προβλήματος. Αποτέλεσμα της πίεσης που ασκήθηκε και στην Ελλάδα ήταν η σύσταση διϋπουργικής επιτροπής το 2002, με στόχο την επεξεργασία ενός σχεδίου νόμου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Παρά το γεγονός ότι, το εν λόγω νομοσχέδιο χαρακτηριζόταν από νομικούς και λοιπούς ειδικούς επιστήμονες, ως ένα πλήρες νομοθετικό εργαλείο, τόσο αναφορικά με την περιεκτικότητα του ορισμού της ενδοοικογενειακής βίας, όσο και με την επάρκεια των θεσμικών ρυθμίσεων για τα μέτρα αντιμετώπισής της, δεν κατατέθηκε ποτέ προς ψήφιση στη βουλή (Στρατηγάκη, 2008).

Χαρακτηριστικές καινοτομίες του νομοσχεδίου ήταν οι προβλέψεις για δημιουργία σχετικών με το πρόβλημα κοινωνικών υπηρεσιών, για σύσταση και καθιέρωση του θεσμού του οικογενειακού συμβούλου, για αναγνώριση του βιασμού εντός του γάμου. Επίσης σημαντικές καινοτομίες ήταν η παροχή δυνατότητας σε Μ.Κ.Ο. να συνηγορούν υπέρ των θυμάτων στα δικαστήρια, η θεραπευτική αγωγή των δραστών ως επικουρική των ποινών παρέμβαση κλπ (Στρατηγάκη, 2007).

Η στάση αυτή της ελληνικής πολιτείας καταδεικνύει την επί της ουσίας άρνησή της να αναγνωρίσει το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Η ελληνική πολιτεία δείχνει να θεωρεί ότι σε ότι συμβαίνει εντός των τειχών της οικογενειακής εστίας, δεν έχει λόγο παρέμβασης και εμπλοκής (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Το πιο σημαντικό, από νομοθετικής πλευράς, κείμενο που έχει να επιδείξει η ελληνική πολιτεία σε ότι αφορά την ενδοοικογενειακή βία, αποτελεί ο Νόμος 3500. Στον συγκεκριμένο νόμο υπάρχουν ρυθμίσεις που έχουν χαρακτηριστεί θετικές όπως η αυτεπάγγελτη δίωξη της βίαιης συμπεριφοράς, η ποινικοποίηση του βιασμού μέσα στο γάμο, η επιβολή περιοριστικών όρων στους δράστες, η απομάκρυνση του δράστη από την οικογενειακή εστία κλπ. Στις ρυθμίσεις που επίσης έχουν θεωρηθεί ως καινοτόμες και πιο σημαντικές σε ότι αφορά την προστασία των γυναικών στην Ελλάδα, είναι η εξομοίωση των σταθερών συμβιώσεων με το γάμο και η πρόβλεψη για το θεσμό της ποινικής διαμεσολάβησης στις περιπτώσεις βίαιης συμπεριφοράς πλημμεληματικού χαρακτήρα (Φ.Ε.Κ.232/Α/24-10-2006).

Με το θεσμό αυτό, αφενός δεν παύει η δίωξη του δράστη, απλά αναστέλλεται και αφετέρου δίνεται η επιλογή στο ζευγάρι για θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος. Η υλοποίηση της ποινικής διαμεσολάβησης από θεραπευτικής πλευράς χωλαίνει όμως στην πράξη καθώς, επί της ουσίας, υλοποιείται μόνο από έναν κρατικό φορέα (Ε.Κ.Κ.Α.) και με προγράμματα που υλοποιούνται σε Αθήνα, Πειραιά και Θεσσαλονίκη (www.ekka.org.gr/files/YPTHER.pdf).

Παρά τις θετικές ρυθμίσεις αυτού του νόμου, ασκήθηκε έντονη κριτική από γυναικείες οργανώσεις. Προσέδιδαν στο νόμο ανεπάρκεια σε τέτοιο βαθμό που ζητούσαν έως και την απόσυρσή του. Ειδικότερα, θεωρήθηκε ότι ο νόμος εστιάζει περισσότερο στη προστασία της οικογένειας και λιγότερο στην καταπολέμηση της βίας εις βάρος των γυναικών. Επίσης, επισημαίνονταν τα κενά του αναφορικά με την άσκηση προληπτικής πολιτικής, την εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων (βλ. ενότητα 8.5) και την ουσιαστική βοήθεια προς τα θύματα. Στις μεγάλες παραλήψεις του νόμου αναφέρονταν η μη αναγνώριση της ψυχολογικής βίας ως μορφή βίας ποινικά κολάσιμης και η μη περιγραφή όλων των μορφών της σεξουαλικής βίας (Στρατηγάκη, 2007).

Σύμφωνη με την κριτική του φεμινιστικού κινήματος ήταν και η γνώμη της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία απέρριψε το νομοσχέδιο και ζήτησε δημιουργία νέου. Η κριτική της Επιτροπής εστίαζε επίσης, στο ότι το παρόν νομοθέτημα αντιμετώπιζε τη βία κατά των γυναικών ως ατομικό πρόβλημα και όχι ως κοινωνικό (Στρατηγάκη, 2008).

Σε επίπεδο προγραμμάτων και εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης (όπως STOP NOW, «Σπάστε τη Σιωπή» κλπ), διαπιστώνεται ότι και σε εθνικό επίπεδο, υπάρχει σχετική δραστηριότητα. Πολλά από τα προγράμματα υλοποιούνται υπό τον συντονισμό κρατικών φορέων (Γ.Γ.Ι. και Κ.Ε.Θ.Ι.), στηρίζονται ωστόσο στην ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων με το θέμα Μ.Κ.Ο. και χρηματοδοτούνται κατά μεγάλο ποσοστό, αν όχι καθ' ολοκληρίαν, από την Ε.Ε. (Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006)

Σε επίπεδο φορέων παροχής προστασίας και αρωγής στα θύματα, από πλευράς επίσημης πολιτείας υπάρχουν οργανωμένες δομές (Ε.Κ.Κ.Α., Γ.Γ.Ι., Κ.Ε.Θ.Ι.), που όμως εδρεύουν κυρίως, στις δυο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, όπως αυτό διαφάνηκε από την καταγραφή των δομών και φορέων που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση της βίας, στην ελληνική επικράτεια. Σε αντιδιαστολή, στην ελληνική περιφέρεια απουσιάζουν δομές

φιλοξενίας και προστασίας των γυναικών, ενώ η παροχή συμβουλευτικής στήριξης εναπόκειται στις τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες που στερούνται όμως εξειδίκευσης (Γ.Γ.Ι., 2011).

Η συγκριτική παρουσίαση των πολιτικών καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών ανέδειξε κενά και παραλήψεις, αναδεικνύοντας την ανάγκη ουσιαστικής και συντονισμένης αντιμετώπισης του προβλήματος. Στην επόμενη ενότητα θα επιχειρηθεί η συγκριτική ανάλυση των πολιτικών που λήφθηκαν ειδικότερα για την αντιμετώπιση του φαινομένου του trafficking σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

9.2 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών στον τομέα του trafficking

Το γεγονός ότι η επίσημη διεθνής αντίδραση για το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών εμφανίζεται, όπως ήδη αναφέρθηκε, να έχει μικρή ιστορία, καθιστά ιδιαίτερα ενδιαφέρον το γεγονός ότι επισήμως, η διεθνής κοινότητα ασχολείται για πρώτη φορά με το πρόβλημα της σωματεμπορίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ήδη από το 1904. Τότε γίνεται και η πρώτη αναφορά από τον Ο.Η.Ε. στο πρόβλημα του trafficking. (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Ακολουθεί το 1949 η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. που αναγορεύει το trafficking σε κατάσταση ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ωστόσο το πρώτο σημαντικό κείμενο του Ο.Η.Ε. είναι η Σύμβαση CEDAW. Το ουσιώδες στοιχείο της Σύμβασης αυτής αποτελεί η υποχρέωση των κρατών-μελών που την υιοθετούν να λάβουν μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Το επόμενο σημαντικό βήμα του Ο.Η.Ε. αποτελεί η Πλατφόρμα του Πεκίνου το 1995, οπότε και δίδεται ένας πληρέστερος ορισμός του προβλήματος, ο οποίος περιγράφει όλα τα στάδια που διανύει το θύμα και όλα τα μέσα που μετέρχονται οι διακινητές-εκμεταλλευτές. Γίνεται δηλαδή εκτενής περιγραφή της στρατολόγησης, της μεταφοράς, της μετακίνησης, των συνθηκών διαβίωσης, των μέσων εξαναγκασμού και των συνθηκών εκπόρνευσης των θυμάτων (Καραδήμα κ.α., 2009).

Στα σημαντικά της συγκεκριμένης Πλατφόρμας συγκαταλέγεται και το γεγονός ότι ανάγει την αντιμετώπιση του προβλήματος σε κεντρικό στόχο των πολιτικών ισότητας και ως ένα από τα τρία ζητήματα για τα οποία αξιολογήθηκε η αποτελεσματικότητα των πολιτικών αυτών έπειτα από 10 χρόνια (Μπακαλάκου, 2008).

Επίσης, βασική παράμετρος του Προγράμματος αποτελεί η συγκεκριμενοποίηση των μέτρων που καλούνται να λάβουν τα κράτη-μέλη για την προστασία των θυμάτων από ιατρικής, δικαστικής, ψυχολογικής και κοινωνικής πλευράς. Τέλος, αναγνωρίζει την αναγκαιότητα εξειδίκευσης των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην καταπολέμηση του προβλήματος και για το λόγο αυτό, προτείνει στα κράτη-μέλη την οργάνωση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για επαγγελματίες (Στρατηγάκη, 2007).

Η επόμενη πρωτοβουλία του Ο.Η.Ε., που μοιάζει επίσης να κινείται θετικά προς την κατεύθυνση της προστασίας των θυμάτων, λαμβάνει χώρα το 2000, οπότε και υπογράφεται η Σύμβαση κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο. Το πνεύμα των κειμένων διέπεται από την αντίληψη περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεπώς, καμία διάκριση μεταξύ αθώων και μη θυμάτων δεν ευσταθεί. Με την παραδοχή αυτή επιχειρείται να πληγεί ένα από τα επιχειρήματα υπεράσπισης των διακινητών που επικαλούνταν τη συναίνεση του θύματος (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Επιπλέον, θεσπίζεται διάστημα ελάχιστης παραμονής τεσσάρων εβδομάδων του θύματος στη χώρα υποδοχής, πριν τη μεταφορά του στη χώρα προέλευσης, εκτός αν το θύμα δεν επιθυμεί την επιστροφή του. Τέλος, τα κράτη-μέλη υποχρεούνται στην δημιουργία κατάλληλων υποστηρικτικών και προστατευτικών υπηρεσιών καθώς, και στη δημιουργία κατάλληλων χώρων υποδοχής, παραμονής και προστασίας των θυμάτων (Στρατηγάκη, 2008).

Τα επόμενα χρόνια και έως σήμερα ο Ο.Η.Ε. εξακολουθεί να ασχολείται με το ζήτημα του trafficking με υποβολή σχετικών εκθέσεων, διοργάνωση συνεδρίων και ενημερωτικών εκστρατειών. Κοινός παρανομαστής όλων αυτών των δράσεων αποτελεί η επισήμανση της ανάγκης για λήψη πρόσθετων μέτρων καταπολέμησης του προβλήματος και για διακρατική συνεργασία.

Η ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή έχει να επιδείξει από το 1996 έως το 2011, σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, Συστάσεις και Ψηφίσματα που αναδεικνύουν τη σοβαρότητα του προβλήματος και επισημαίνουν την ανάγκη συντονισμένης προσπάθειας για την καταπολέμηση του σύνθετου αυτού προβλήματος. Ιδιαίτερα σημαντική πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντιμετώπιση του trafficking, θεωρείται η υιοθέτηση, το 2005 της Διεθνούς Σύμβασης κατά της Εμπορίας και Διακίνησης Ανθρώπων. Σημειώνεται ότι η ταύτιση του Συμβουλίου της Ευρώπης με τη Διεθνή Σύμβαση έρχεται πέντε ολόκληρα χρόνια αφότου, αυτή ψηφίστηκε από τον Ο.Η.Ε. (Καραδήμα κ.α., 2009).

Σε αντιδιαστολή, οι Αποφάσεις και τα Ψηφίσματα της Ε.Ε., όπως αυτά πραγματοποιούνται από το 2000 και έπειτα, δείχνουν να εξετάζουν και να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα από την οπτική της παράνομης μετανάστευσης. Επισημώς λοιπόν η Ε.Ε., εφόσον αντιλαμβάνεται το trafficking ως ζήτημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών, προβλέπει και ανάλογες πολιτικές αντιμετώπισής του. Τέτοια μέτρα όπως καλύτερη επιτήρηση των συνόρων, αυστηρότερες διαδικασίες παροχής άδειας εισόδου σε υπηκόους τρίτων χωρών, χορήγησης άδειας διαμονής στα θύματα της παράνομης διακίνησης, δίωξη όσων διευκολύνουν την είσοδο παράνομων μεταναστών κλπ, εκφράζουν αυτή ακριβώς την οπτική της ΕΕ (Στρατηγάκη, 2007).

Είναι ενδεικτικό, ότι και το πρόγραμμα «ΙΛΑΕΙΡΑ» που θεωρείται μια πρωτοποριακή προσπάθεια καταπολέμησης του προβλήματος, εστιάζει αρκετά σε αστυνομικές πολιτικές και πολιτικές διαφύλαξης των συνόρων, με την εμπλοκή οργανισμών όπως, πχ Europol, Frontex κλπ. Περιλαμβάνει βέβαια και ρυθμίσεις που αφορούν στον συντονισμό των υποστηρικτικών προς τα θύματα δράσεων όμως δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα αστυνομικού χαρακτήρα (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο πραγματοποιούνται επίσης ενημερωτικές εκστρατείες (πχ πρόγραμμα STOP, εκστρατεία «Σπάστε τη Σιωπή» κλπ) και συνέδρια που συνήθως διενεργούνται με πρωτοβουλία της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν στην καταπολέμηση του trafficking, στην ευαισθητοποίηση για το πρόβλημα, στην προστασία του θύματος, στη διερεύνηση της έκτασης του προβλήματος κλπ, αλλά δεν αποτελούν όμως επίσημες αποφάσεις της Ε.Ε. και συνεπώς αδυνατούν να ασκήσουν ανάλογη πίεση στα κράτη-μέλη (Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006).

Για τους λόγους αυτούς ασκήθηκε έντονη κριτική στην Ε.Ε. από γυναικείες οργανώσεις που μάχονταν να αναγνωριστεί η εμπορία ανθρώπων ως έγκλημα παραβίασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Μαραβέγιας & Σακελλαρόπουλος, 2006). Καθίσταται σαφές ότι η υιοθέτηση ισχυρών νομοθετημάτων από πλευράς Ε.Ε. και η χρηματοδότηση ουσιαστικών πολιτικών αρωγής στα θύματα εξακολουθούν να αποτελούν διεκδικήσεις του γυναικείου κινήματος. Οι μέχρι τώρα δράσεις δεν αποδεικνύονται επαρκείς, αν λάβει κανείς υπόψη τα στοιχεία αναφορικά με τη διαρκώς αυξανόμενη έκταση του προβλήματος όπως αυτή επισημαίνεται και στην Κοινοτική Οδηγία του 2011 (Council of Europe, 2011).

Αν τώρα θέλει κανείς να εξετάσει και την στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στο πρόβλημα του trafficking, παρατηρώντας τις πολιτικές και τα μέτρα που έχει υιοθετήσει, το πρώτο που διαπιστώνει είναι ότι το ενδιαφέρον της ελληνικής πολιτείας έχει ιστορία μόλις δώδεκα ετών. Η αντιπαράθεση με την χρονική ιστορία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για το πρόβλημα από τη διεθνή κοινότητα πιθανά επισύρει κριτική για ολιγορία της ελληνικής πολιτείας.

Σε εθνικό επίπεδο η ελληνική πολιτεία μοιάζει να αντιδρά στο πρόβλημα του trafficking αρχικά, με τρόπο παρόμοιο με εκείνον της Ε.Ε. Αντιμετωπίζοντας δηλαδή το πρόβλημα ως ζήτημα λαθρομετανάστευσης. Σημειώνεται ότι, ενώ και η Ελλάδα ως μέλος του Ο.Η.Ε. ψηφίζει τη Διεθνή Σύμβαση για την καταπολέμηση του trafficking και τα Πρωτόκολλα που τη συνοδεύουν, στη Διάσκεψη του Παλέρμο το 2000, η κύρωση από την ελληνική βουλή και η καθιέρωσή της ως νόμο του ελληνικού κράτους έρχεται δέκα χρόνια αργότερα, με την ψήφιση του Ν.3875/2010 (ΦΕΚ158/Α/20-09-2010).

Είχε προηγηθεί το 2001 ο Ν.2910, με τον οποίο η ελληνική πολιτεία επιχειρούσε να αντιμετωπίσει το ζήτημα της εισόδου παράνομων μεταναστριών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευσή τους. Ο νόμος συγκέντρωσε τα πυρά των φεμινιστικών οργανώσεων καθώς, ουσιαστικά προωθούσε συναλλαγές μεταξύ διακινητών και ιδιοκτητών νυχτερινών μαγαζιών με τις ευνοϊκές προβλέψεις τους για χορήγηση άδειας διαμονής σε ξένους καλλιτέχνες (άρθρο 34) (Thanopoulou & Tsigannou, 2005).

Σημειώνεται ότι, οι αναλύσεις των κοινοβουλευτικών συζητήσεων έδειχναν να θεωρούνται οι γυναίκες θύματα ως υποδεέστερες και επικίνδυνες παρά το φαινομενικά ουδέτερο νομοσχέδιο (Thanopoulou & Tsigannou, 2005). Μετά τις αντιδράσεις και την κριτική, το πολιτικό προσωπικό της χώρας τελικώς ευαισθητοποιήθηκε, οι επίμαχες διατάξεις αποσύρθηκαν και δεν ψηφίστηκε το συγκεκριμένο άρθρο.

Απόρροια των πιέσεων και της κριτικής ήταν να επανέλθει η ελληνική πολιτεία το 2002, με νέο νόμο, τον Ν.3064 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Για πρώτη φορά σε ελληνικό νομοθέτημα τίθενται ζητήματα που αφορούν στην διασφάλιση, υποστήριξη, πολυεπίπεδη συνδρομή των θυμάτων και κυρώνονται αυστηρότερες ποινές για τους δράστες. Επιπλέον, ενθαρρύνεται ο συντονισμός των αρμοδίων φορέων (βλ. ενότητα 8.5) και η δημιουργία κατάλληλων υποδομών (Τουλούμη, 2004)

Στις θετικές προβλέψεις του νόμου συγκαταλέγεται και το γεγονός ότι προβλέπεται τιμωρία για τον πελάτη. Βέβαια μιλάμε για ποινή με ελάχιστο τους έξι μήνες φυλάκισης, εφόσον αποδειχθεί ότι ο πελάτης δεν γνώριζε την κατάσταση του θύματος και η ποινή αυξάνεται, σε τουλάχιστον 10 χρόνια κάθειρξης, στις περιπτώσεις που το θύμα είναι ανήλικο. Η ανάλυση της συζήτησης που έγινε στη βουλή για τον εν λόγω νόμο, έδειξε ότι το επίκεντρο ήταν περισσότερο τα ανθρώπινα δικαιώματα, παρά η καταπολέμηση του φαινομένου (Μπακαλάκου, 2008)

Σε επίπεδο νομοθετημάτων ακολουθεί ο Ν.3298/2004 (Φ.Ε.Κ. 260/Α/ 23-12-2004), που αναγνωρίζοντας τη διακρατικότητα του φαινομένου προωθεί την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και άλλων τριών χωρών. Το 2004 και 2005, ακολουθούν οι νόμοι Ν.3274/2004 και Ν.3386/2005 που ρυθμίζουν θέματα νομιμοποίησης της παραμονής των θυμάτων στην Ελλάδα (Φ.Ε.Κ. 195/Α/19-08-2004 & Φ.Ε.Κ. 212/Α/23-08-2005).

Ειδικότερα, με τον Ν.3274 αναστέλλεται η απέλαση αλλοδαπών που συνδράμουν στη εξάρθρωση κυκλωμάτων διακίνησης και εμπορίας ατόμων. Στον Ν.3386 αναφέρεται για πρώτη φορά η δυνατότητα να λάβουν τα θύματα άδεια παραμονής στην Ελλάδα υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι θα συνεργαστούν με τις αρχές (Φ.Ε.Κ. 195/Α/19-08-2004).

Η προϋπόθεση αυτή έχει συγκεντρώσει την κριτική φορέων και κύρια Μ.Κ.Ο. που δραστηριοποιούνται στην αρωγή των θυμάτων και επισημαίνουν την κακή ψυχολογική κατάσταση που βρίσκονται τα θύματα. Η κριτική εστιάζει στο γεγονός ότι τα θύματα υπό το καθεστώς φόβου και των απειλών των διακινητών, ότι θα προξενήσουν κακό στις οικογένειές τους δεν θα κατονομάσουν τους δράστες και συνεπώς τα ίδια δεν θα τύχουν της αναγκαίας προστασίας από τον νόμο (Στρατηγάκη, 2007).

Στις θετικές δράσεις που λαμβάνουν χώρα στην ελληνική επικράτεια από το 2000 και έπειτα, είναι η συμμετοχή σε ευρωπαϊκές εκστρατείες ενημέρωσης (όπως STOP NOW, «Σπάστε τη Σιωπή»). Επίσης, η δημιουργία της Ο.Κ.Ε.Α. (2001), στο τότε Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, η σύσταση ομάδων anti-trafficking, αρχικά στις Διευθύνσεις Ασφάλειας

Αττικής και Θεσσαλονίκης (2003). Ακόμη η επέκταση των ομάδων anti-trafficking σε άλλες δώδεκα αστυνομικές διευθύνσεις της χώρας, η ανάθεση της προστασίας και αρωγής των θυμάτων σε συγκεκριμένους φορείς (Π.Δ. 233/2003) κλπ.

(http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1718&Itemid=363&lang=).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε επίσημα κείμενα όπως ο Ν.3064/2002 και το Π.Δ. 233/2003, αναγνωρίζεται η ανάγκη εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων στην αντιμετώπιση του προβλήματος επαγγελματιών και η ανάγκη συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων. Έτσι για παράδειγμα, η Αστυνομική Ακαδημία ενέταξε στο πρόγραμμα σπουδών της ενότητα για το θέμα της εμπορίας ανθρώπων και οργάνωσε σεμινάρια ενημέρωσης και εκπαίδευσης των αστυνομικών σε οκτώ πόλεις της Ελλάδος (2003-2005) (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Επίσης, παρατηρεί κανείς ότι εκπαιδευτικά προγράμματα και εκδόσεις οδηγών και εγχειριδίων καλών πρακτικών, διενεργούνται στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, κύρια στα πλαίσια υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων (όπως πχ ΑΓΗΣ Ι και ΑΓΗΣ ΙΙ, Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL-έργο ΑΣΠΙΔΔΑ). Το γεγονός ότι τα προγράμματα αυτά τελούνται στα πλαίσια ευρωπαϊκών δράσεων, συνεπάγεται και το ότι η χρηματοδότησή τους προέρχεται από τα ευρωπαϊκά και όχι τα εθνικά ταμεία (Μπακαλάκου, 2008).

Ακόμη μελετώντας κανείς τους συντονιστές αυτών των προγραμμάτων και τα δίκτυα που δημιουργούνται, συμπεραίνει ότι τόσο οι συντονιστές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όσο και τα μέλη των δικτύων συνεργασίας είναι στην πλειονότητά τους Μ.Κ.Ο. (πχ Δίκτυο Αριάδνη, προγράμματα ΑΓΗΣ, Δ.Ο.Μ.) (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Σε ότι αφορά στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών αυτών προγραμμάτων λίγες έρευνες έχουν διεξαχθεί. Ενδεικτικά, τα αποτελέσματα έρευνας αναφορικά με τις απόψεις σχετικά με το trafficking των επαγγελματιών υγείας, ψυχικής υγείας, πρόνοιας, κοινωνικούς επιστήμονες που εργάζονται σε υπηρεσίες δήμων και σε αστυνομικούς, έδειξαν ότι σε ποσοστό 11% οι επαγγελματίες είχαν παρακολουθήσει κάποιου είδους εκπαίδευση για το θέμα. Ένα ποσοστό όμως 77% των επαγγελματιών θέλει να συμμετάσχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα και ένα ποσοστό 89% πιστεύει ότι είναι αναγκαία η διαρκής εποπτεία και στήριξη των επαγγελματιών που εργάζονται με θύματα trafficking (Στέφα, 2008).

Ενδιαφέροντα είναι και τα αποτελέσματα σχετικά με την επαρκή γνώση των επαγγελματιών για το νομοθετικό πλαίσιο αντιμετώπισης του προβλήματος. Ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό της τάξης του 26% δήλωσε ότι δεν έχει γνώση του νομοθετικού πλαισίου και σε ποσοστό 31%, οι επαγγελματίες δήλωσαν άγνοια περί της συνεργασίας αστυνομικών υπηρεσιών με φορείς και οργανώσεις προστασίας και αρωγής θυμάτων (Στέφα, 2008).

Τέλος, σχεδόν το σύνολο των επαγγελματιών -94%-, αναγνωρίζοντας την πολυπλοκότητα του φαινομένου επισημαίνει την ανάγκη δικτύωσης και συνεργασίας των υπηρεσιών, τόσο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν την ανάγκη για περαιτέρω γνώση του φαινομένου μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκστρατειών ευαισθητοποίησης (Στέφα, 2008).

Αναφέρθηκε ωστόσο η ενεργός συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. σε προγράμματα καταπολέμησης του trafficking, γεγονός που κάνει ακόμη πιο εμφανή την απουσία εμπλοκής της επίσημης πολιτείας σε δράσεις anti-trafficking. Δράσεις που πιστώνονται στην ελληνική πολιτεία και των οποίων ηγούνται κρατικοί φορείς (Γ.Γ.Ι. και Κ.Ε.Θ.Ι.), έχουν να κάνουν με εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται κατά κύριο λόγο εκτός Ελλάδος (2005-2008) (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Όπως και στον τομέα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, έτσι και στο trafficking, διαπιστώνει κανείς από την καταγραφή των φορέων και δομών αρωγής και προστασίας θυμάτων ότι ουσιαστικά οι υπηρεσίες αυτές εδρεύουν κύρια στις δυο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδος, Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Αποτέλεσμα αυτού είναι η

περιφέρεια να παρουσιάζει κενά σε ότι αφορά την δυνατότητά της να προστατεύσει τα θύματα.

Αξιολογώντας κανείς τις εθνικές πολιτικές καταπολέμησης του φαινομένου θα πρέπει να συγκρατεί παράλληλα στο νου του και τις αριθμητικές εκτιμήσεις για την έκταση του προβλήματος στη χώρα (πχ υπολογισμοί για 75.000 θύματα σε διάστημα δεκαετίας). Επίσης, τα αριθμητικά δεδομένα για τους συλληφθέντες και καταδικασθέντες διακινητές (πχ μείωση σε ποσοστό 44% των συλλήψεων το 2008), όπως αυτά παρουσιάστηκαν σε προηγούμενες ενότητες. Κατόπιν αυτών συμπεραίνει κανείς ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος είναι ακόμη σε πρωτόλειο επίπεδο (Δρούγα & Παπαδοπούλου, 2008).

Συνάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν στην Ελλάδα, τόσο σε επίπεδο εκπαίδευσης επαγγελματιών και φορέων και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, όσο και σε επίπεδο νομοθετικό και συντονισμού των δράσεων από την επίσημη πολιτεία. Τα επιμέρους προγράμματα συμβάλλουν στην κατεύθυνση της καταπολέμησης του προβλήματος, είναι όμως δράσεις αποσπασματικές, με περιορισμένη χρονική διάρκεια. Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν για την έκταση του φαινομένου και τις συνεχώς αυξανόμενες τάσεις του καταδεικνύουν την ανάγκη σταθερών και επίσημων πολιτικών. (Στρατηγάκη, 2008).

9.3 Συγκριτική ανάλυση των πολιτικών ισότητας των δυο φύλων σε σχέση με την σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση-βιασμός

Στην παρούσα ενότητα θα επιχειρηθεί η συγκριτική ανάλυση των πολιτικών που λήφθηκαν ειδικότερα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Σε διεθνές επίπεδο το πιο ουσιαστικό κείμενο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι το Πρόγραμμα Δράσης του Πεκίνου, το 1995. Πέραν του ξεκάθਾਰου ορισμού για τη σεξουαλική κακοποίηση, η σημαντική παράμετρος της εν λόγω Πλατφόρμας είναι ότι εντάσσει στις μορφές σεξουαλικής βίας τη σεξουαλική παρενόχληση, την πορνεία κλπ (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2005).

Ακολουθούν (2008-2010) δελτία τύπου του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. και Ψηφίσματα που αναδεικνύουν την σεξουαλική κακοποίηση που υφίστανται οι γυναίκες κύρια σε περιοχές όπου επικρατούν εμπόλεμες συρράξεις. Επίσης, θέτουν και πάλι την ανάγκη προστασίας των γυναικών από τη σεξουαλική παρενόχληση ιδιαίτερα στον εργασιακό χώρο ([http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20\(May%202009\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20(May%202009).pdf)).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ενασχόληση με ζητήματα σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης έχει ιστορία είκοσι περίπου ετών. Το 1990 το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρώπης παραδεχόμενο την ύπαρξη του προβλήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης, δίνει με σχετικό Ψήφισμα ΕΕ C157/1990 τον ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης, κατόπιν βέβαια και των πιέσεων της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών

(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992H0131:EL:HTML>).

Στα σημαντικά αυτού του Ψηφίσματος είναι ότι ο ορισμός δίνεται με βάση το πώς αντιλαμβάνεται το θύμα τη συμπεριφορά και όχι στο κίνητρο του δράστη. Επίσης, το γεγονός ότι αναγνωρίζει ότι η σεξουαλική παρενόχληση δεν περιορίζεται μόνο στην επιδίωξη για σεξουαλική επαφή, αλλά επεκτείνεται και στην επιβολή ισχύος ή και εχθρότητας στα θύματα, αντιμετωπίστηκε θετικά από την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Στις αρνητικές παραμέτρους της πρωτοβουλίας αυτής, εντάσσεται η απροθυμία του Συμβουλίου να υποχρεώσει τα κράτη-μέλη σε νομοθετικές ρυθμίσεις για το θέμα (Στρατηγάκη, 2007, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992H0131:EL:HTML>)

Σε επίπεδο επίσης επίσημων ευρωπαϊκών αποφάσεων εντάσσεται η Κοινοτική Οδηγία 97/80/EK, με πρωτοπόρα την διάταξη που ορίζει ότι το βάρος της απόδειξης για την τέλεση ή μη σεξουαλικής παρενόχλησης έχει ο φερόμενος ως δράστης. Αποτελεί όντως πρωτοπόρα ρύθμιση καθώς έως τότε τα θύματα πέραν των αρνητικών συνεπειών που υφίσταντο λόγω παρενόχλησης, αντιμετώπιζονταν με καχυποψία

(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0080:el:HTML>)

Το 1998 το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη βία ασπαζόμενο τους ορισμούς του Ο.Η.Ε. (Διάσκεψη Πεκίνου, 1995), κατατάσσει και αυτό την πορνεία στις μορφές σεξουαλικής βίας (Στρατηγάκη, 2008)

Η επόμενη σημαντική απάντηση της Ε.Ε. στο πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι η Οδηγία 2002/73/EK. Τα βασικά στοιχεία της Οδηγίας είναι ότι αναγνωρίζει την σεξουαλική παρενόχληση ως εκπορευόμενη από το φύλο διάκριση, προστατεύει τα θύματα, στρέφεται κατά των εργοδοτών που δεν εξασφαλίζουν αξιοπρεπές εργασιακά περιβάλλον στους εργαζόμενους τους και δίνει το δικαίωμα σε τρίτους πχ Μ.Κ.Ο. να καταφεύγουν στη δικαιοσύνη για λογαριασμό των θυμάτων

(http://www.isotita.gr/var/uploads/Odhgia_EU_2002_73.pdf)

Η σχετικά πρόσφατη ιστορία εμπλοκής της ευρωπαϊκής κοινότητας με ζητήματα σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας, τα αριθμητικά δεδομένα ερευνών που κάνουν λόγο για μεγάλο ποσοστό γυναικών θυμάτων (40%-50% θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης και 30% θύματα σεξουαλικής βίας), δεν αφήνει καμία αμφιβολία, για το ότι απαιτούνται να γίνουν ακόμη πολλά. Υπό το παρόν καθεστώς δεν μπορούμε να μιλούμε για επαρκή αντιμετώπιση του προβλήματος εντός των ευρωπαϊκών τειχών (Sorensen P, 2008).

Σε ότι αφορά στην αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης τα σημαντικότερα ελληνικά κείμενα είναι το 1993 η ένταξη στην Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, παραμέτρου που στοχεύει στην προστασία των εργαζόμενων γυναικών από σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας. Δέκα χρόνια αργότερα, με το Π.Δ. 105/2003 υιοθετείται από την ελληνική πολιτεία η Κοινοτική Οδηγία 97/80/EK της οποίας η πρωτοπόρα ρύθμιση έγκειται στο ότι το βάρος της απόδειξης για την σεξουαλική παρενόχληση φέρει ο εναγόμενος και όχι το θύμα (Στρατηγάκη, 2007).

Βέβαια και ως τότε, η σεξουαλική παρενόχληση δεν θεωρούνταν στην Ελλάδα αδίκημα με την στενή του όρου έννοια. Αντιμετωπιζονταν μέσα από τις διατάξεις του Π.Κ. πχ για ασέλγεια ή εξύβριση ή τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα που αφορούσαν στην προσβολή της προσωπικότητας (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 1995)

Τα κενά αυτά ήρθε να καλύψει σε μεγάλο βαθμό ο Ν.3488/2006 που ουσιαστικά αποτελεί εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/73/EK. Έτσι, εισάγονται καινοτόμοι όροι και μέτρα που αναγνωρίζουν την ύπαρξη του προβλήματος και στοχεύουν στην αντιμετώπισή του. Η καινοτομία των ορισμών συνίσταται στο γεγονός ότι αποτελούν ακριβή μετάφραση των όρων της Οδηγίας. Η δυστοκία του εγχειρήματος είναι ότι δεν ακολουθήθηκε παράλληλη εναρμόνιση του ελληνικού Ποινικού Κώδικα, με αποτέλεσμα να εισάγεται στην ελληνική πραγματικότητα ένας νέος τύπος αδικήματος, χωρίς όμως να υπάρχουν προβλέψεις για την τιμωρία αυτού κάθε αυτού του αδικήματος (Στρατηγάκη, 2007)

Αξίζει να προσέξει κανείς, ότι η εν λόγω νομοθετική προσπάθεια αντιμετώπισης της σεξουαλικής παρενόχλησης από πλευράς ελληνικής πολιτείας έγινε τέσσερα χρόνια αργότερα, αφότου είχε εκδοθεί η Κοινοτική Οδηγία. Αν σε αυτό προστεθεί και το γεγονός ότι, σε επίπεδο Ε.Ε. διατυπώθηκε για πρώτη φορά ορισμός για την σεξουαλική παρενόχληση το 1990, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί απόλυτα δικαιολογημένη η κριτική για ολιγωρία των ελληνικών αρχών.

Σε εθνικό επίπεδο η σεξουαλική κακοποίηση-βιασμός, έως το 1984 αντιμετωπιζονταν νομικά ως έγκλημα κατά των ηθών. Σημειώνεται ότι, ως τότε απαραίτητη παράμετρος για την στοιχειοθέτηση του βιασμού ήταν η ύπαρξη συνουσίας (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 1995)

Το 1984 εκσυγχρονίζεται ο Ποινικός Κώδικας και ο βιασμός θεωρείται πλέον έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και διώκεται αυτεπάγγελτα. Στις θετικές αλλαγές εντάσσεται και το γεγονός ότι, ως πράξη βιασμού περιλαμβάνεται και ο εξαναγκασμός σε ασέλγεια και όχι μόνο η συνουσία (Στρατηγάκη, 2008).

Ωστόσο, μέσω ρυθμίσεων που λανθασμένα χαρακτηρίστηκαν ευνοϊκές για το θύμα, ο δράστης δύναται να αποφύγει τη δίωξη. Για παράδειγμα, η ρύθμιση που ανέφερε ότι το θύμα μπορεί να σταματήσει την ποινική δίωξη του δράστη, εφόσον πιστεύει ότι η δημοσιότητα της διαδικασίας θα το επιβαρύνει ψυχολογικά, είναι προφανές ότι οδηγούσε τους δράστες στο να μετέρχονται διάφορα μέσα πχ εκβιασμό του θύματος, χρηματισμό κλπ, ώστε εκείνο να αιτηθεί τη διακοπή της διαδικασίας (Στρατηγάκη, 2007).

Επίσης, αρνητική ήταν η απάντηση της ελληνικής πολιτείας στις διεκδικήσεις των γυναικείων οργανώσεων να μπορούν να ασκούν ρόλο πολιτικής αρωγής, σε περιπτώσεις εκδίκησης βιασμού. Αρνητική ήταν ακόμη και η απάντηση στο αίτημα άρση της προϋπόθεσης τεχνικής απόδειξης του βιασμού (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 1995).

Επιχειρώντας κανείς μια κριτική ματιά στα μέτρα που έχει λάβει η ελληνική πολιτεία για την αντιμετώπιση του βιασμού και συγκρίνοντάς τα με τα αριθμητικά μεγέθη που αφορούν σε καταδικαστικές αποφάσεις (12% των καταγγελιών) διαπιστώνει μειωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Επίσης, συγκρίνοντας και τα αριθμητικά μεγέθη που αφορούν σε φυλακίσεις δραστών (6% των καταδικασθέντων) μπορεί εύκολα να οδηγηθεί σε συμπεράσματα που σχετίζονται με ελλείψεις των αστυνομικών, νομοθετικών κλπ Αρχών. (Καράμπελας, 2001).

Είναι γεγονός ότι τα αριθμητικά αυτά μεγέθη πιστοποιούν μια έλλειψη οργάνωσης και λειτουργίας του δικωτικού μηχανισμού που να είναι προσανατολισμένη στην αντιμετώπιση του εγκλήματος. Τα θύματα υφίστανται ψυχολογικές επιβαρύνσεις και άμεσα ή έμμεσα, επιπτώσεις κοινωνικού εξευτελισμού σε όλα τα στάδια της δικωτικής διαδικασίας. Καλούνται, αναβιώνοντας την τραυματική εμπειρία και απαντώντας σε εξευτελιστικές συχνά ερωτήσεις, να αποδείξουν ότι δεν φέρουν ευθύνη για το βιασμό τους (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2007).

Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και η παράμετρος των ισχυρών στερεοτύπων του φύλου στην εκδήλωση της σεξουαλικότητας που έχει ακόμη ισχυρές βάσεις στην ελληνική κοινωνία. Ας σημειωθεί ότι στην πλειονότητά τους, τόσο οι καταγγελίες, όσο και οι καταδίκες των δραστών, αφορούσαν σε περιπτώσεις που τα θύματα ήταν ξένες τουρίστριες και άρα, είχαν την απαραίτητη όπως αποδεικνύεται, απόσταση από την ελληνική κοινωνία (Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, 2007).

Από τα παράδοξα επίσης της ελληνικής νομοθεσίας, που έρχονται μάλιστα σε αντιδιαστολή με διεθνείς απόψεις και πολιτικές, είναι η αναγνώριση της πορνείας ως επάγγελμα με τον Ν.2734/1999. Αναφέρθηκε νωρίτερα ότι ο Ο.Η.Ε. το 1995 στη Διάσκεψη του Πεκίνου ενέταξε την πορνεία στις μορφές σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών. Η αντίφαση αυτή πέραν της απορίας, προκαλεί και θλίψη για την «ευαισθησία» του πολιτικού κόσμου της χώρας σε ζητήματα που αφορούν στις γυναίκες και εγείρει κριτική για σεξιστική αντιμετώπιση των γυναικών (Στρατηγάκη, 2007).

Και η ελληνική απάντηση στο πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής κακοποίησης μοιάζει ελλιπής, αν συγκριθεί με τα αριθμητικά δεδομένα για τη έκταση των προβλημάτων, αλλά και με εγκαθιδρυμένα στερεότυπα σεξουαλικής συμπεριφοράς των δυο φύλων. Θα πρέπει να ληφθούν πρωτοβουλίες, τόσο για την ευαισθητοποίηση του κοινού και την αλλαγή των στερεοτύπων, όσο και για την προστασία των θυμάτων από τον κοινωνικό στιγματισμό (Στρατηγάκη, 2007).

Τα κεφάλαια που προηγήθηκαν επιχειρήσαν να προσεγγίσουν το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών. Παρατέθηκαν οι ορισμοί του φαινομένου, στατιστικά στοιχεία για την έκτασή του, επισημάνσεις για τις συνέπειές του και τέλος παρουσιάστηκαν οι πολιτικές και

τα μέτρα αντιμετώπισής του και η σκωπτική θεώρηση των μέτρων αυτών. Στο επόμενο κεφάλαιο που αποτελεί την κατακλείδα της παρούσας εργασίας, επιχειρείται να συνοψιστούν τα κύρια σημεία και τα συμπεράσματα των αναφορών που προηγήθηκαν.

Κεφάλαιο 10^ο Συμπεράσματα – Προτάσεις

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια συγκερασμού των βασικών στοιχείων για το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών όπως αυτά παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια.

Η ανδρική βία κατά των γυναικών είναι ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο με μακρά ιστορία. Πολλές είναι οι παράμετροι που έχουν συνδεθεί με την αιτιολογία του φαινομένου. Η κύρια όμως αιτιολογική σύνδεση, όπως προκύπτει από τα κεφάλαια που προηγήθηκαν, το συναρτά με ζητήματα που αφορούν στην ισότητα των δυο φύλων και στην άνιση κατανομή εξουσίας.

Ως φαινόμενο έχει πολλές μορφές εκδήλωσης π.χ. σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική κ.α.. Επίσης, διακρίνεται σε ενδοοικογενειακή βία, trafficking, σεξουαλική παρενόχληση και σεξουαλική κακοποίηση-βιασμός, ανάλογα με τους διαφορετικούς χώρους εκδήλωσης π.χ. ιδιωτικός και δημόσιος. Η παρούσα εργασία επιδιώκοντας την καλύτερη προσέγγιση του φαινομένου υιοθέτησε αυτή την τελευταία διάκριση των βίαιων ανδρικών εκδηλώσεων κατά των γυναικών.

Σε ότι αφορά στην ενδοοικογενειακή βία σημειώθηκε η δυσκολία των γυναικών να «σπάσουν» τον κύκλο της βίας και να απεγκλωβιστούν από το αδιέξοδο που αυτός δημιουργεί. Ακριβώς επειδή συνδέεται με την ιδιωτική ζωή, η αποκάλυψη των πραγματικών διαστάσεων αυτής της μορφής βίας μοιάζει να είναι δύσκολη υπόθεση. Για το λόγο αυτό και οι επίσημες αναφορές της Ε.Ε. δίνουν εκτιμήσεις για την έκταση του φαινομένου και όχι απόλυτους αριθμούς.

Οι θεωρήσεις της οικογενειακής εστίας ως μη υποκείμενης σε εξωτερικούς ελέγχους συνηγορούσε και εξακολουθεί να συνηγορεί στη συγκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας. Επίσης, η δυσχέρεια εύρεσης εργασίας, η απουσία οικονομικών πόρων και η δυσκολία ανατροφής των παιδιών έχουν καταγραφεί μεταξύ των παραμέτρων που εμποδίζουν τις κακοποιημένες γυναίκες να εγκαταλείψουν τον κακοποιητή.

Οι συνέπειες για τα θύματα είναι πολύ σοβαρές τόσο σε σωματικό, όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο. Σοβαρότερη όλων είναι ο θάνατος των θυμάτων. Στις επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας έχει καταγραφεί επίσης, η συσχέτιση της κακοποίησης στην παιδική ηλικία όπως βιώνεται από παιδιά που μεγαλώνουν σε βίαιο περιβάλλον και η ύπαρξη βίας στην μεταγενέστερη ενήλικη ζωή. Τα παιδιά αυτά εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά είτε εκδήλωσης βίαιων συμπεριφορών, είτε επαναθυματοποίησης και κακοποίησής τους ως ενήλικες. Η συσχέτιση αυτή συμβάλλει στην διαγενεακή μεταφορά της βίας.

Σε ότι αφορά στο trafficking διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για εγκληματική ενέργεια που άρχισε να λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις από την δεκαετία του 1990. Παράγοντες όπως η κατάρρευση σοσιαλιστικών καθεστώτων στις χώρες του λεγόμενου ανατολικού μπλοκ, η οικονομική ύφεση και η κατάρρευση πολλών αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας, της Αφρικής ή και χωρών όπου επικρατούν εμφύλιες συρράξεις, έχουν καταγραφεί μεταξύ των αιτιών του φαινομένου. Βασικότερη όμως παράμετρος είναι το γεγονός ότι αποφέρει στους εμπλεκόμενους τεράστια εισπρακτικά κέρδη με μικρό ρίσκο. Σημαντική είναι επίσης, η σε μεγάλη έκταση διαφθορά των Αστυνομικών Αρχών, αλλά και η ατιμωρησία των πελατών που συμβάλλουν στην συγκάλυψη του εγκλήματος.

Οι επιπτώσεις για τα θύματα trafficking είναι επίσης πολύ σοβαρές και μπορεί να περιλαμβάνουν από σωματικούς τραυματισμούς, μολυσματικές ασθένειες κλπ έως και το θάνατο. Σε ψυχολογικό επίπεδο οι επιπτώσεις του trafficking είναι εξίσου σημαντικές και μπορεί να περιλαμβάνουν από διαταραχές μετατραυματικού στρες έως και απόπειρες αυτοκτονίας.

Σε ότι αφορά στη σεξουαλική παρενόχληση και στην αναγνώρισή της ως μορφής βίαιης συμπεριφοράς, άρχισε επίσης να δίνεται έμφαση πολύ πρόσφατα, μόλις στις αρχές της

δεκαετίας του '90. Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο ιδιαίτερα της εργασίας, είναι φαινόμενο τόσο παλιό όσο και η ίδια η εργασία. Έρευνες για τις διαστάσεις του προβλήματος καταδεικνύουν ευρύτατη εμφάνισή του.

Οι συνέπειες που έχει για τα θύματα είναι ποικίλες και περιλαμβάνουν ψυχολογικά, οικογενειακά, εργασιακά και οικονομικά προβλήματα. Η συνηθέστερη λύση αντιμετώπισης που επιλέγουν τα θύματα, είναι η αποχή ή και παραίτηση από την εργασία. Σε ότι αφορά στο δράστη εμφανίζεται να επιδιώκει μέσω της σεξουαλικής παρενόχλησης, να δηλώσει την εξουσία του.

Η σεξουαλική κακοποίηση-βιασμός είναι έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της αυτοδιάθεσης του σώματος. Οι επιπτώσεις για τα θύματα περιλαμβάνουν τόσο σωματικά όσο και ψυχολογικά τραύματα. Σε μεγάλο ποσοστό τα θύματα καταλήγουν να νιώθουν ενοχή για το βιασμό που υπέστησαν. Η ενοχή αυτή επιδεινώνεται και από τον τρόπο αντιμετώπισής τους από τις δικωτικές αρχές, καθώς εκείνες αντιδρούν πολλές φορές με καχυποψία απέναντι στις καταγγελίες του θύματος. Το φεμινιστικό κίνημα απέρριψε τις θεωρητικές προσεγγίσεις περί ψυχοπαθολογίας των δραστών και αντιμετώπισε το βιασμό ως μέσω διασφάλισης της υποταγής των γυναικών σε ένα ούτως η άλλως, άνισο κοινωνικό σύστημα.

Τέλος, αναφέρθηκε ότι τόσο για την σεξουαλική παρενόχληση, όσο και για το βιασμό τα ποσοστά καταγγελιών και διώξεων είναι πολύ μικρά, γεγονός που πιστοποιεί ότι πρόκειται ακόμη για ζητήματα στα οποία η συγκάλυψη καταλήγει να είναι η μόνη λύση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την απουσία σαφών στοιχείων για την έκταση των προβλημάτων.

Η αναγνώριση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών από τους επίσημους φορείς λήψης αποφάσεων, όπως διαπιστώθηκε κατά την περιγραφή των πολιτικών αντιμετώπισης του προβλήματος, εμφανίζεται αρκετά καθυστερημένη. Τα βασικότερα κείμενα που αναδεικνύουν το πρόβλημα και τονίζουν την ανάγκη λήψης μέτρων είναι η Διεθνής Σύμβαση CEDAW (1979) και η «*Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*» (1995).

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η συγκριτική ανάλυση των μέτρων και των πολιτικών που λήφθηκαν σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών. Τα βασικότερα σημεία της ανάλυσης αυτής έχουν να κάνουν με την αργοπορία στη λήψη μέτρων και την απροθυμία των επίσημων φορέων να ασχοληθούν ουσιαστικά με το θέμα.

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι πολλές από τις παρεμβάσεις αφορούσαν σε προγράμματα και εκστρατείες που διενεργούνταν κατά κύριο λόγο με την ενεργό συμμετοχή Μ.Κ.Ο. και αφορούσαν σε χρονικά περιορισμένες και αποσπασματικές δράσεις. Τέλος, εντοπίστηκε η απουσία έγκυρων στοιχείων σε ότι αφορά στην έκταση του προβλήματος, καθώς τα υπάρχοντα αριθμητικά δεδομένα βασίζονται σε αποσπασματικά αρχεία φορέων αντιμετώπισης του προβλήματος και σε εκτιμήσεις.

Οι προτάσεις για το τι μελλοντικά πρέπει να γίνει ώστε να μιλούμε για ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος, προκύπτουν καταρχήν από τους ίδιους του επίσημους φορείς. Έτσι για παράδειγμα η Ε.Ε., κάνοντας τρόπων τινά την αυτοκριτική της, αναγνωρίζει τις ελλείψεις και παραδέχεται την ανάγκη λήψης πρόσθετων και ουσιαστικών μέτρων, σταθερής διάρκειας, για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Είναι χαρακτηριστικό το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2010) το οποίο εκφράζει την απογοήτευσή του για την μη υλοποίηση στρατηγικών στόχων για την αντιμετώπιση του προβλήματος, επισημαίνει την απουσία αξιόπιστων στοιχείων και αναγνωρίζει την ανάγκη για συντονισμένες και σταθερές παρεμβάσεις.

Στο ίδιο μήκος κύματος η 461^η Σύνοδος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επισημαίνει την ανάγκη για εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων, για μεγαλύτερη χρηματοδότηση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και για συνεργασία και ουσιαστικό συντονισμό των αρμοδίων φορέων. Επίσης

τονίζει την ανάγκη να αποτελέσει προτεραιότητα για τα κράτη-μέλη η προστασία των θυμάτων και η καταπολέμηση του φαινομένου. Ακόμη, για άλλη μια φορά εντοπίζεται η ανάγκη για ενοποιημένες στατιστικές που θεωρούνται ζωτικής σημασίας για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση ως προς το εν λόγω ζήτημα. Τέλος, επισημαίνει ότι η προώθηση της νοοτροπίας αποχής από τη χρήση βίας και του σεβασμού των δικαιωμάτων όλων των ατόμων, θα πρέπει να ενταχθεί σε κάθε πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την παιδική και νεανική ηλικία.

Άλλες προτάσεις αντιμετώπισης του προβλήματος που ουσιαστικά προκύπτουν από την καταγραφή των μέτρων που ήδη εφαρμόζονται, αφορούν για παράδειγμα στην συστηματική και πληρέστερη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Αυτό άλλωστε προέκυψε και ως ανάγκη των ίδιων των επαγγελματιών.

Για την απεξάρτηση των γυναικών από τον κύκλο της βίας βασική παράμετρος είναι η εργασιακή και οικονομική τους ανεξαρτησία. Έτσι για παράδειγμα, η σύνδεση των κακοποιημένων γυναικών με προγράμματα ευρέσεως εργασίας και η κατά προτεραιότητα ένταξή τους σε τέτοια προγράμματα θα συνέβαλλε στην οικονομική ανεξαρτησία των κακοποιημένων γυναικών και συνεπώς στον απεγκλωβισμό τους από την βίαιη σχέση.

Ειδικότερα σε ότι αφορά στην Ελλάδα, οι διαπιστώσεις για τα υπάρχοντα μέτρα καταπολέμησης του προβλήματος αφορούν σε αποσπασματικές εκστρατείες ενημέρωσης για το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών, χρηματοδοτούμενες κατά κύριο λόγο από την Ε.Ε. Επίσης, αποσπασματικές δράσεις εκπαίδευσης των επαγγελματιών. Ακόμη απουσία ενιαίου συστήματος καταγραφής των περιπτώσεων. Η ύπαρξη αξιόπιστων στοιχείων για την έκταση του προβλήματος έχει σαν συνακόλουθο και την χάραξη ουσιαστικών πολιτικών για την αντιμετώπισή του.

Άλλες διαπιστώσεις σχετίζονται με το γεγονός ότι τα υπάρχοντα δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος βασίζονται κυρίως σε Μ.Κ.Ο., ενώ απουσιάζει η ανάθεση του συντονισμού των δράσεων σε έναν επίσημο κρατικό φορέα. Τέλος, διαπιστώθηκε η άνιση γεωγραφική κατανομή των φορέων παροχής προστασίας και αρωγής στα θύματα, καθώς δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο στις δύο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας. Σε αντιδιαστολή, στην ελληνική περιφέρεια απουσιάζουν δομές φιλοξενίας και προστασίας των γυναικών.

Κατόπιν αυτών, συνάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι σε εθνικό επίπεδο υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν, τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης επαγγελματιών και φορέων και της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, όσο και σε επίπεδο νομοθετικό και συντονισμού των δράσεων από την επίσημη πολιτεία. Η προστασία άλλωστε των γυναικών αποτελεί καθήκον της ελληνικής πολιτείας που εκπορεύεται από τις σχετικές με την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα διατάξεις του Συντάγματος.

Η βία κατά των γυναικών παραμένει ένα παγκόσμιο και συστημικό φαινόμενο που λαμβάνει πολλές μορφές και εκφάνσεις. Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν για την έκταση του φαινομένου και τις συνεχώς αυξανόμενες τάσεις του, καταδεικνύουν την ανάγκη αντιμετώπισής του με τη δέουσα προσοχή και σοβαρότητα. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικό κοινωνικό ρόλο και το ότι αποτελούν το μισό και πλέον του πληθυσμού της γης, ο 21^{ος} αιώνας οφείλει να γίνει ο αιώνας της πραγματικής ισότητας των φύλων όπου άνδρες και γυναίκες θα μοιράζονται εξίσου τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα σε όλους τους τομείς της ζωής.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αθανασίου Α., 2006. *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.
- ΑΡΣΙΣ & ΚΕ.Π.Α.Δ., 2007. Ελλάδα. Στο *Δίκτυο Αριάδνη, Καταπολεμώντας την εμπορία ανθρώπων: Προβλήματα και προοπτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Αρτινοπούλου Β., 2000. Έννοια και μορφές της ενδοοικογενειακής βίας. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Αρτινοπούλου Β. & Παπαθεοδώρου Θ., 2004. *Η σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- Αρτινοπούλου Β. & Φαρσεδάκης Ι., 2003. *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών: Πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- Αυδή-Καλκάνη Ι., 1989, *Φεμινισμός και εργασία στην Ελλάδα σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις ΝΕΟΙ ΚΑΙΡΟΙ
- Βαλσαμάκη-Ράλλη Ε., 2008. Αντιμετώπιση του Trafficking: Εισήγηση 1^η. Στο *Δράσεις και Πολιτικές για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα, Ελλάδα, 17-18 Απριλίου 2008. Κ.Ε.Θ.Ι.: Αθήνα
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2011. 7^η Εθνική Έκθεση της Ελλάδας: Περίοδος 2005-2008. Αθήνα: Εκδόσεις Εθνικό Τυπογραφείο
- Γιωτάκος Ο., 2006. Το ψυχολογικό και βιολογικό προφίλ των σεξουαλικών δραστών. Στο Ο. Γιωτάκος & Β. Πρεκετέ. *Σεξουαλική κακοποίηση: Μυστικό; Όχι πια!*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Gardin A., 2000. Βία κατά των γυναικών-θέμα προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Δαράκη Π., 1995. *Το όραμα της ισότητας της γυναίκας*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., Κατσίκη Γ. & Μαρτικιάν-Γαζεριάν Μ., 2008. *Ενδοοικογενειακή βία : Διεπιστημονική προσέγγιση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΑΩ
- Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., Ταυλαρίδου-Καλούτση, Α. & Μουζακίτης, Χ., 2006. *Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας: Μοντέλα παρέμβασης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Δρούγα Κ. & Παπαδοπούλου Θ., 2008. *Οδηγός για Συμβούλους: «Trafficking-Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Γυναικών»*. Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, 2006. *Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπογραφείο Ελληνικής Αστυνομίας
- Ζιώγου-Καραστεργίου & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Σ., Β., 1998. Ισότητα των φύλων και εκπαίδευση στην Ελλάδα. Στο Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1998. *Γυναίκες και ιδιότητα του πολίτη*. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Βάνιας
- Καλλινικάκη Θ., 1998. *Κοινωνική Εργασία: Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Καλτσόγια Ν., 2008. Το πρόβλημα της αντιμετώπισης της οικογενειακής βίας. Στο 3^η *Πανελλήνια συνδιάσκεψη Αιρετών Γυναικών: Πολιτικές ισότητας στη νέα προγραμματική περίοδο*. Αθήνα, Ελλάδα. 4-5 Απριλίου 2008. ΚΕΔΚΕ & ΕΝΑΕ: Αθήνα
- Κανδυλάκη Α., 2001. *Η συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία. Δεξιότητες επικοινωνίας και τεχνικές παρέμβασης*. Αθήνα: Εκδόσεις. Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις
- Καραδήμα Σ, Παπαντωνίου Ε. & Χρυσομάλλη Χ., 2009. *Trafficking and Smuggling: Από τον ορισμό στην πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ.
- Κακλαμανάκη Ρ., 2007. *Η γυναίκα χτες και σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος

- Καράμπελας Λ., 2001. *Οι βιαστές και τα θύματά τους: Πορίσματα έρευνας για βιασμούς στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Κατσορίδου- Παπαδοπούλου Χ., 2002. *Κοινωνική Εργασία με ομάδες: μια μορφή προσέγγισης για συνεργασία & δράση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ.
- Κοκκινάκη Φ., 2005. *Κοινωνική ψυχολογία: Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Γ. Δαρδάνος
- Κορωναίου Α., 2004 *Εργαλεία Συμβουλευτικής Κ.Ε.Θ.Ι. για Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ των Γυναικών*. Αθήνα : Εκδόσεις ΚΕΘΙ
- Κωσταβάρα Κ., 2000. Η αντιμετώπιση των δραστών, βασική προϋπόθεση για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Λάζος Γ., 2002. *Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη Σύγχρονη Ελλάδα: Η Εκδιδόμενη*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Λαμπράκης Δ., 2008. Αντιμετώπιση του Trafficking: 3^η Ενότητα. Στο *Δράσεις και Πολιτικές για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα, Ελλάδα, 17-18 Απριλίου 2008. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Μαγγανάρα Ι., 1998. *Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία: Η περίπτωση της Ελλάδας. Στο Ι. Μαγγανάρα. Εργασία, συνδικαλισμός και ισότητα των φύλων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας & Οδυσσέας
- Μποτονάκης Γ., 2008. *Θεραπευτική Προσέγγιση Θυμάτων Σωματεμπορίας», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δ/ση Συντονισμού & Οργάνωσης, Τμήμα Έρευνας, Ανάπτυξης & Εκπαίδευσης: Τα Κοινωνικά Δικαιώματα των Μεταναστών στην Ελλάδα. Κοινωνική Ενσωμάτωση και πρόσβαση των μεταναστών σε υπηρεσίες Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ε.Κ.Κ.Α.
- Νασιάκου Μ., Χαντζή Α. & Φατούρου-Χαρίτου Μ., 2007. *Εισαγωγή στην Ψυχολογία*. Β' Τόμος. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Νικολαΐδης Γ & Σταυριανάκη Μ., 2009. *Βία στην οικογένεια: Τεκμηριωμένη πρακτική και τεκμήτρια από την πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ
- Νίνα- Παζαρτζή, Ε.Γ., 2003. *Η κοινωνιολογία: η κοινωνιολογική θεωρία*. 2^η έκδ. Τόμος Α. Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Μπένου.
- Μπακαλάκου Κ., 2008. Ενότητα 2^η .Στο *Δράσεις και Πολιτικές για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Πρακτικά Συνεδρίου, 17-18 Απριλίου 2008. Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- Παπαγεωργίου Γ., 2004, *Ηγεμονία και φεμινισμός*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ., 2005. Οι πολιτικές της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών: Ενδοοικογενειακή βία και διεθνική σωματεμπορία. Στο *Κύκλος Σεμιναρίων Ισότητα των Φύλων και Δημόσιες Πολιτικές στην Ε.Ε. και τον Ο.Η.Ε., Εργαστήριο σπουδών φύλου*. Αθήνα, Ελλάδα 24/01/1995 Πάντειο Πανεπιστήμιο: Αθήνα
- Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ., 1995. Η σεξουαλική Παρενόχληση στους χώρους εργασίας, *Νομικό Βήμα*, 43 (4). σσ. 617-629.
- Παπαρρήγα-Κωσταβάρα Κ., 2007. *Ο βιασμός: Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Παρακευόπουλος Ι., 1993. *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα
- Παπαμιχαήλ Σ., 2008. Κοινωνικές αναπαραστάσεις της βίας κατά των γυναικών από το σύζυγο-σύντροφο. Στο Μ. Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Γ. Κατσίκη & Μ. Μαρτικιάν-Γαζεριάν. εκδ *Ενδοοικογενειακή βία: Διεπιστημονική προσέγγιση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΑΩ
- Παρασκευόπουλος Ι., 1985. *Εξελικτική ψυχολογία: Η ψυχική ζωή από τη σύλληψη ως την ενηλικίωση*. Αθήνα: χ.ε

- Παρασκευόπουλος Ι., 1988. *Κλινική ψυχολογία: Διάγνωση, πρόληψη και θεραπεία των ψυχικών διαταραχών*. Αθήνα: χ.ε.
- Σακαρέλη Σ., 2000. Λειτουργία κέντρων υποδοχής κακοποιημένων γυναικών. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα Σταματοπούλου Ε., 2000. Βία στην οικογένεια και ανθρώπινα δικαιώματα: Μηχανισμοί και εμπειρίες των Ηνωμένων Εθνών. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Σαμίου Δ. 2006. *Γυναίκες, φύλλο και πολιτική (τέλη 18^{ου} – αρχές 21^{ου} αι.)*. *Γυναίκες και Φύλα: Ανθρωπολογικές Ιστορικές προσεγγίσεις*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Σταθοπούλου Τ., 2006. Η θεραπευτική διαδικασία ενηλίκων που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση. Στο Ο. Γιωτάκος & Β. Πρεκετέ. *Σεξουαλική κακοποίηση: Μυστικό; Όχι πια!*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Στέφα Μ., 2008. Αντιμετώπιση του Trafficking: Ενότητα 4^η. Στο *Δράσεις και Πολιτικές για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα, Ελλάδα, 17-18 Απριλίου 2008. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Στρατηγάκη Μ. 2007. *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Στρατηγάκη Μ., 2008. *Πολιτικές ισότητας των φύλων: Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και εθνικές πρακτικές*. Αθήνα: Gutenberg
- Στρατηγάκη, χ.χ., στο Μαραβέγιας Ν., Σακελλαρόπουλος Θ., 2006. *Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Ελλάδα: Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτικές*. Αθήνα: Διόνικος
- Τσιγκρής Α., 1996. Το έγκλημα του βιασμού: Θεωρητικές προσεγγίσεις. *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*. (97), σσ 145-174
- Τσιγκρής, Α., 1997. *Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας. Τα αποτελέσματα μιας έρευνας*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Τσιγκρής Α., 2002. Σεξουαλική βία κατά γυναικών και παιδιών: Έκθεση για την Ελλάδα. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Φερέτη Ε., 2000. Ενδοοικογενειακή βία: Μορφές, ρόλοι και συσχετισμοί. Στο *Σπάζοντας τη Σιωπή*. Αθήνα, Ελλάδα 15-16 Ιουνίου 2000. ΚΕΘΙ: Αθήνα
- Χατήρα Κ., 2006. Η ψυχοδυναμική της κακοποίησης στις διαταραχές προσωποποίησης, το σύνδρομο Munchausen και το σύνδρομο Munchausen διαντιπροσώπου. Στο Ο. Γιωτάκου *Το ψυχικό τραύμα και ο πόνος που απορρέει από κάθε μορφής βία και κακοποίηση*. Αθήνα : Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Sorensen P, 2008. Αντιμετώπιση του trafficking: M.K.O. Payoke. Στο *Δράσεις και Πολιτικές για την Αντιμετώπιση της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα, Ελλάδα, 17-18 Απριλίου 2008. ΚΕΘΙ: Αθήνα

Βιβλιογραφία μεταφρασμένη στα ελληνικά

- Conell R.W., 2006., *Το κοινωνικό φύλο*. μτφρ Ε. Κοτσυφού Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο.
- Hirigoyen M-F.,2000. *Ηθική παρενόχληση: Η κριμένη βία στην καθημερινή ζωή*. μτφρ Μ Γεωργιάδου. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Hirigoyen M-F.,2005. *Η κακοποιημένη γυναίκα: Η βία μέσα στο ζευγάρι*. μτφρ Μ. Λυκούδης. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Howard K. & Sharp A.J., 2001. *Η επιστημονική μελέτη: ο οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών*. μτφρ Β. Νταλάκου. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Payne M., 2000. *Σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας*. επιμ. Θ. Καλλινικάκη. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Pervin L. & John O, 2001. *Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές*. μτφρ. Αλεξανδροπούλου Α. & Δασκαλοπούλου Ε. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Γ. Δαρδάνος
- Salkind N.J.,2000. *Θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης*. 8^η Έκδοση. μτφρ Μαρκουλής Δ. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη

Walker L., 1997. *Όταν η αγάπη σκοτώνει*. μτφρ Π Μοσχοπούλου. Αθήνα: Εκδόσεις Φυτράκη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Banks ,S. ,2006, *Ethics and values in social work*. New York: Published by Palgrave Macmillan
- Beckett C. 2006. *Essential Theory for Social Work Practice*. London: Published by SAGE Publications.
- Brownmiller S., 1975. *Against our Will: Men, Women and Rape*. Harmondsworth: Published by Penguin Books
- Dobash R.E. & Dobash R.P., 1998. *Rethinking Violence Against Women*. London: Published by Sage
- Eklblom P., 2004. *Crime Reduction Toolkits, People Trafficking, Working in Partnership to reduce crime and disorder and to build safer communities*. New York: Published by the Home Office Communication Directorate
- Ferguson, I. ,2008, ***Reclaiming social work challenging neo-liberalism and promoting social justice***. London: Published by SAGE Publications Ltd
- Kempadoo K. & Doezema J., 1998. *Global Sex Workers. Rights, Resistance and Redefinition*. New York and London : Published by Routledge
- Lee D., Newby H., 1983. *The Problem of sociology*. London: Published by UNWIN HYMAN.
- Messman- Moore T.L & Long P., 2000. Child Sexual Abuse and Revictimization in the form Adult Sexual Abuse, Adult Physical Abuse and Adult Psychological Maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence*, 15 (5) 2000 pp 489-502
- Reisch, M., Andrews, J., 2002. *The road not taken a history of radical social work in the United States*. New York: Brunner-Routledge.
- Rendall, J. 1985. *The Origins of Modern Feminism: Women in Britain, France, and the United States 1780-1860*. Houndmills, Basingstoke, and London: Macmillan
- Strube M.J. & Barbour L.S., 1984. Factors Related to the Decision to Leave an Abusive Relationship. *Journal of Marriage and Family*. 46 (4) 1984 pp 837-843
- Thanopoulou M. & Tsiganou J., 2005. Representations of Gender in Public Rhetoric: of Law-making on Immigration in the Greek Parliament. Στο *Greek Review of Social Research, Special issue*. τομ' Β', No 117, pp 169-187
- Walker L., 1979. *Battered Woman*. Νέα Υόρκη: Published by Harper &Row
- Walker L., 1994. *Battered Woman Syndrome*. Νέα Υόρκη: Published by Springer
- Walter N., 1999. *The New Feminism*. London: Published by Virago.
- Weijers M., 1998. Women, Labor and Migration: The Position of Trafficked Women and Strategies for Support, στο Kempadoo K. & Doezema J., *Global Sex Workers. Rights, Resistance and Redefinition*, New York and London: Published by Routledge
- Zimmerman C. & Watts C., 2003. *Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women*, London: Published by London School of Hygiene & Tropical Medicine
- Zimmerman C., 2003. *The Health Risks and Consequences of Trafficking in Women and Adolescents: Findings form a European Study*. London: Published by London School of Hygiene & Tropical Medicine.

Νόμοι και Προεδρικά Διατάγματα

- ΦΕΚ 120/A/01-10-1982 : Ν.1288/1982 *Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης και της YENEΔ, καθώς και άλλες διατάξεις*
- ΦΕΚ 25/A/18-02-1983: Ν. 1329/1983 *Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου: Εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα, τον εισαγωγικό του νόμο, την εμπορική νομοθεσία και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας,*

- καθώς και μερικός εκσυγχρονισμός των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο
- ΦΕΚ 39/Α/01-04-1983: Ν. 1342/1983 *Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών*
- ΦΕΚ 29/Α/14-03-1984: Ν. 1419/1984 *Τροποποιήσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις*
- ΦΕΚ 161/Α/05-08-1999: Ν. 2734/1999 *Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα και άλλες διατάξεις»*
- ΦΕΚ 91/Α/02-05-2001: Ν. 2910/2001 *Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις*
- ΦΕΚ 248/Α/15-10-2002: Ν.3064/2002 *Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών*
- ΦΕΚ 96/Α/23-04-2003: ΠΔ 105/2003 *Προσαρμογή του εσωτερικού Δικαίου προς τις διατάξεις της Οδηγίας 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} -12- 1997, σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλλου*
- ΦΕΚ 204/Α/28-08-2003: ΠΔ 233/2003 *Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 324^Α, 349, 351 και 351^Α, του Ποινικού Κώδικα κατά το άρθρο 12 του Ν. 3064/2002 ΦΕΚ Α' 248*
- ΦΕΚ 260/Α/ 23-12-2004: Ν. 3298/2004 *Κύρωση του Μνημονίου Συνεννόησης σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου κατά της Παράνομης Εμπορίας στον Αυλώνα*
- ΦΕΚ 195/Α/19-10-2004: Ν. 3274/2004 *Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού*
- ΦΕΚ 212/Α/23-08-2005: Ν. 3386/2005 *Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια*
- ΦΕΚ 232/Α/24-10-2006: Ν.3500/2006 *Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις*
- ΦΕΚ 191/Α/11-09-2006: Ν. 3488/2006 *Εφαρμογή της Αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις*
- ΦΕΚ 173/Α/25-08-2008: Ν. 3692/2008 *Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, για την Προστασία και Αρωγή των θυμάτων εμπορίας Ανηλίκων*
- ΦΕΚ158/Α/20-09-2010: Ν. 3875 *Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων, αυτής και συναφείς διατάξεις*

Ψηφίσματα – Συστάσεις - Αποφάσεις

- Council of Europe, 1997 *Directive 97/80/EC of 15 December 1997 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex Official Journal L 014 , 20/01/1998 P. 0006 – 0008*
- Council of Europe, 2000 *Action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation. R/2000/11*
- Council of Europe, 2002 *Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Women against Violence REC (2002)5. EG-S-MV*
- Council of Europe, 2004, *Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities Official Journal L 261 , 06/08/2004 P. 0019 - 0023*
- Council of Europe, 2005, *Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report. Treaty Series, No 197*

- Council of Europe, 2011 *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*. Official Journal of the European Union L 101/1, 15.4.2011
- United Nations, 1979. *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*
- United Nations, 1996. *Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*. China, 4-15 September 1995, New York: Published by Department of Public Information
- United Nations, 1999. *Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*. UN Doc A/RES/54/4
- United Nations, 2000 *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the Nations Convention against Transnational Organized Crime* UN Doc A/ RES/54/4

Διαδικτυακή βιβλιογραφία

- Γραμματικόπουλος Χ., Αρτινοπούλου Β., 2003, Οδηγός εφαρμογής των πολιτικών ισότητας των φύλων στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση των δράσεων του Ε.Π. των Γ' Κ.Π.Σ.. Διαθέσιμο στο: http://www.eyeisotita.gr/elibrary/odigos_efarmoghs_isotitas_3KPS.pdf, (πρόσβαση 8 Δεκεμβρίου 2011, 16:30)
- Καμπούρη Ε., 2009, *Φύλο και Ευρωπαϊκές πολιτικές*, Διαθέσιμο στο: http://www.thefylis.uoa.gr/fylopedia/index.php/%CE%A6%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82 (πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2012, 17:22)
- Ντόκου, 2010. Διαθέσιμο στο <http://www.thefylis.uoa.gr>. (πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2012, 16:30).
- Παναγιωτοπούλου Μ., Παπαρούνη Ρ., 2005, *Οι εθνικές πολιτικές ισότητας των δυο φύλων στην απασχόληση*. Διαθέσιμο στο: http://www.kethi.gr/attachments/122_ETHNIKES_POLITIKES_APASXOLHSHS.pdf, (πρόσβαση 13 Δεκεμβρίου 2011, 17:55)
- Ρετσίλα Ε., Παπατζάνη Κ., Αρβανιτίδης Κ., Βλαχογιάννη Γλ., Μαντά Μ., Ξυδοπούλου Ε., Παπαγιαννοπούλου Μ., 2006, *Η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων*. Διαθέσιμο στο http://www.kethi.gr/attachments/126_GYNAIKES_SYMMETOXH_KLPA.pdf (πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2012, 7:18)
- Τουλούμη Γ., 2004. Παγκόσμια Πορεία Γυναικών ενάντια στη φτώχεια και στη βία. Εισήγηση της Φεμινιστικής Πρωτοβουλίας Ενάντια στην Καταναγκαστική Πορνεία Αλλοδαπών Γυναικών του Φεμινιστικού Κέντρου Αθήνας. *Ιδρυτική Συνάντηση του Ελληνικού Δικτύου της Παγκόσμιας Πορείας Γυναικών*. Διαθέσιμο στο: http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_33htm (πρόσβαση 12 Μαρτίου 2011, 17:22)
- Τσακίρης Θ., 2007. Εισαγωγή στην κοινωνιολογία. Διαθέσιμο στο <http://www.sociologist2007.googlepages.com/> (πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2012, 22:00)
- Hartmann I. H., 1979. *Ο άτυχος γάμος του μαρξισμού με τον φεμινισμό: για μια πιο προοδευτική ένωση*. Διαθέσιμο στο www.genderpanteion.gr (πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2012, 15:45).
- United Nations, 1993. *Declaration on the Elimination of Violence against Women Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993* <http://www.uneca.org> (πρόσβαση 8 Δεκεμβρίου 2011, 17:30)

O.H.E., 1993. *Declaration on the Elimination of Violence against Women Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993*. Διαθέσιμο στο http://www.uneca.org/daweca/conventions_and_resolutions/Declaration%20on%20the%20elimination%20of%20VAW.pdf (πρόσβαση 8 Δεκεμβρίου 2011, 16:30)

http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/c11903_el.htm. (πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2012, 17:20)

<http://www.thefylis.uoa.gr/fylopedia/index.php> (πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2012, 17:22)

<http://www.praksis.gr> (πρόσβαση 29 Ιανουαρίου 2012, 17:45)

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1718&Itemid=363&lang=el (πρόσβαση 8 Φεβρουαρίου 2012, 18:30)

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1717&Itemid=362&lang=el (πρόσβαση 12 Φεβρουαρίου 2012, 12:00)

<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c61/> (πρόσβαση 12 Φεβρουαρίου 2012 11.02.12 16:00)

http://www.ekka.org.gr/portal_docs/forceaccount/picture/10_1010.pdf (πρόσβαση 11 Φεβρουαρίου 2012, 17:35)

<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 12:30)

http://www.evasp.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=111&lang=el (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 12:45)

http://www.imepo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=79&lang=el (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 13:00)

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1718&Itemid=363&lang=el (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 14:00)

<http://www.kepad.gr/ariadne.php?mId=9> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 14: 15)

<http://www.kepad.gr/aboutus.php?mId=1> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 14:30)

http://www.kethi.gr/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=2&Itemid=3&lang=el (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 16:00)

<http://www.enow.gr/196/1629.aspx> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 16:15)

<http://www.arsis.gr/index2.htm> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 17:00)

http://www.klimaka.org.gr/1_1.htm (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 17:15)

<http://www.cen.gr/index.php/news/catholic-archdiocese-athens/270-25> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 17:30)

<http://www.frontida.org/> (πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2012, 17:45)

<http://feminist.net.tripod.com/feminism.html> (πρόσβαση 17 Φεβρουαρίου 2012, 16:15)

<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c14/> (πρόσβαση 19 Φεβρουαρίου 2012, 17:45)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992H0131:EL:HTML> (πρόσβαση 25 Νοεμβρίου 2011, 18:45)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0080:el:HTML> (πρόσβαση 20 Νοεμβρίου 2011, 10:20)

http://www.isotita.gr/var/uploads/Odhgia_EU_2002_73.pdf (πρόσβαση 28 Δεκεμβρίου 2011, 17:10)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:354:0001:0007:EL:PDF> (πρόσβαση 4 Φεβρουαρίου 2012, 11:30)

[http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20\(May%202009\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/documents/Consolidated%20Inventory%20of%20UN%20activities%20on%20vaw%20(May%202009).pdf) (πρόσβαση 10 Μαρτίου 2012, 12:30)

<http://endviolence.un.org/network.shtml> (πρόσβαση 7 Φεβρουαρίου 2012, 14:15)

<http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf> (πρόσβαση 5 Ιανουαρίου 2012, 17:30)

<http://www.humantrafficking.org/events/230>(πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2012, 17:30)

[http://www.un.org/esa/cdo/hr/CIRCULARS/STSGB20085%20-](http://www.un.org/esa/cdo/hr/CIRCULARS/STSGB20085%20-%20PROHIBITION%20OF%20DISCRIMINATION%20AND%20HARASSMENT.pdf)

[%20PROHIBITION%20OF%20DISCRIMINATION%20AND%20HARASSMENT.pdf](http://www.un.org/esa/cdo/hr/CIRCULARS/STSGB20085%20-%20PROHIBITION%20OF%20DISCRIMINATION%20AND%20HARASSMENT.pdf)

(πρόσβαση 10 Φεβρουαρίου 2012, 18:30)

Παράρτημα

Ψηφίσματα

- Ψήφισμα του ΟΗΕ, 1979: *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*
- Ψήφισμα του ΟΗΕ, 1993: *Declaration on the Elimination of Violence against Women Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993*
- Ψήφισμα του ΟΗΕ, 1996. *Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*. China, 4-15 September 1995, New York: Published by Department of Public Information
- Ψήφισμα του ΟΗΕ, 1999: *Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*. UN Doc A/RES/54/4
- Ψήφισμα του ΟΗΕ, 2000 «*Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the Nations Convention against Transnational Organized Crime*» UN Doc A/ RES/54/4
- Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης -*EE C 157/1990*- για την προστασία της αξιοπρέπειας γυναικών και ανδρών κατά την εργασία
- Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης -*EE C 205/25.07.1994*- για τις παραβιάσεις των ελευθεριών και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των γυναικών
- Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης -*EE C 304/6.10.1997*- για ευρωπαϊκή εκστρατεία ευαισθητοποίησης με κεντρικό σύνθημα της εκστρατείας είναι «*Η μηδενική Ανοχή στη Βία*»

Αποφάσεις

- Απόφαση -*EE L 143/30.04.2004*- του ΕΚ για διενέργεια του ευρωπαϊκού προγράμματος «*DAPHNE*» και της εκστρατείας ευαισθητοποίησης με τίτλο «*Σπάστε τη Σιωπή*».
- Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2005. *Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report*. Treaty Series, No 197

Συστάσεις

- Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης -*R/2000/11*- «*Action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation*»
- Σύσταση -*REC (2002)5 (EG-S-MV)*- το Συμβούλιο της Ευρώπης ψήφισε την σύσταση «*Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Women against Violence*» για την λήψη μέτρων καταπολέμησης του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών.

Οδηγίες

- Κοινοτική Οδηγία «*97/80/EC of 15 December 1997 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex*»
- Κοινοτική Οδηγία «*2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities*»
- Κοινοτική Οδηγία «*2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*»
- Κοινοτική Οδηγία «*2002/73/EK του ΕΚ και του Συμβουλίου της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2002 ως προς την τροποποίηση της Οδηγίας του Συμβουλίου 76/207/ΕΟΚ για την εφαρμογή της*

Αρχής της ίσης μεταχείρισης για άνδρες και γυναίκες όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας»

Νόμοι και Προεδρικά Διατάγματα

- Ν.1288/1982 «*Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης και της ΥΕΝΕΔ, καθώς και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 120/Α/01-10-1982).
- Ν. 1329/1983 «*Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου: Εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα, τον εισαγωγικό του νόμο, την εμπορική νομοθεσία και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς και μερικός εκσυγχρονισμός των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο*» (ΦΕΚ 25/Α/18-02-1983)
- Ν. 1342/1983 «*Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών*» (ΦΕΚ 39/Α/01-04-1983)
- Ν. 1419/1984 «*Τροποποιήσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 29/Α/14-03-1984)
- Ν. 2734/1999 «*Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 161/Α/05-08-1999)
- Ν. 2910/2001 «*Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 91/Α/02-05-2001)
- Ν.3064/2002 «*Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών*» (ΦΕΚ 248/Α/15-10-2002)
- ΠΔ 105/2003 «*Προσαρμογή του εσωτερικού Δικαίου προς τις διατάξεις της Οδηγίας 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} -12- 1997, σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλλου*» (ΦΕΚ 96/Α/23-04-2003)
- ΠΔ 233/2003 «*Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 324^Α, 349, 351 και 351^Α, του Ποινικού Κώδικα κατά το άρθρο 12 του Ν. 3064/2002 ΦΕΚ Α' 248*» (ΦΕΚ 204/Α/28-08-2003)
- Ν. 3298/2004 «*Κύρωση του Μνημονίου Συνεννόησης σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου κατά της Παράνομης Εμπορίας στον Αυλώνα*»(ΦΕΚ 260/Α/ 23-12-2004)
- Ν. 3386/2005 «*Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια*» (ΦΕΚ 212/Α/23-08-2005)
- Ν. 3488/2006 «*Εφαρμογή της Αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις*» (ΦΕΚ 191/Α/11-09-2006)
- Ν.3500/2006 «*Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ 232/Α/24-10-2006)
- Ν. 3692/2008 «*Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, για την Προστασία και Αρωγή των θυμάτων εμπορίας Ανηλίκων*» (ΦΕΚ 173/Α/25-08-2008)
- Ν. 3875/2010 «*Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων, αυτής και συναφείς διατάξεις*» (ΦΕΚ158/Α/20-09-2010)

Φωτογραφικό υλικό από εκστρατείες ενημέρωσης

**ΣΕ ΜΕΡΙΚΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ,
ΤΟ ΜΑΚΙΓΙΑΖ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟ!**

**Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!**

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: 01-322 0900

Γυναικείο Αρχείο

ΔΕΛΦΥΣ

Εθνικό Κέντρο για την Βία στην Οικογένεια

ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ
BREAK THE SILENCE
TİHEYİHE HESHTJEN
BRISEZ LE SILENCE
BREKEN DE STILTE
ROMPER EL SILENCIO
DAS SCHWEİGEN ZU BRECHEN
ROMPERE IL SILENZIO
SESSİZLİK MOLASI
PREKINIL MOLK

ΟΧΙ ΣΤΗ ΒΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ending The Silence

I Survived!

Trust

Denial

Hurt

You Are Alive

You Are Not Alone

RAPE

It's Not Your Fault

Healing Wounds

Disbelief

Shame

Guilt

You Are Strong

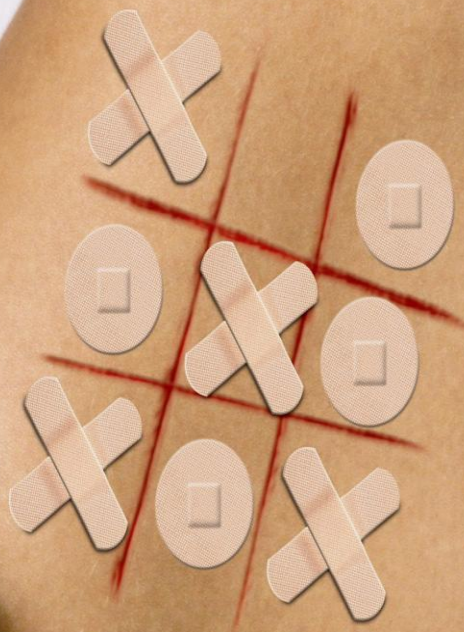
Regret

You Will Heal

Fear

**Το σώμα σου
δεν είναι παιχνίδι!**

**Γύρνα νέα σελίδα στη ζωή σου.
Μίλησε τώρα στις Αρχές.**

25 Νοεμβρίου 2005. Παγκόσμια ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των γυναικών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

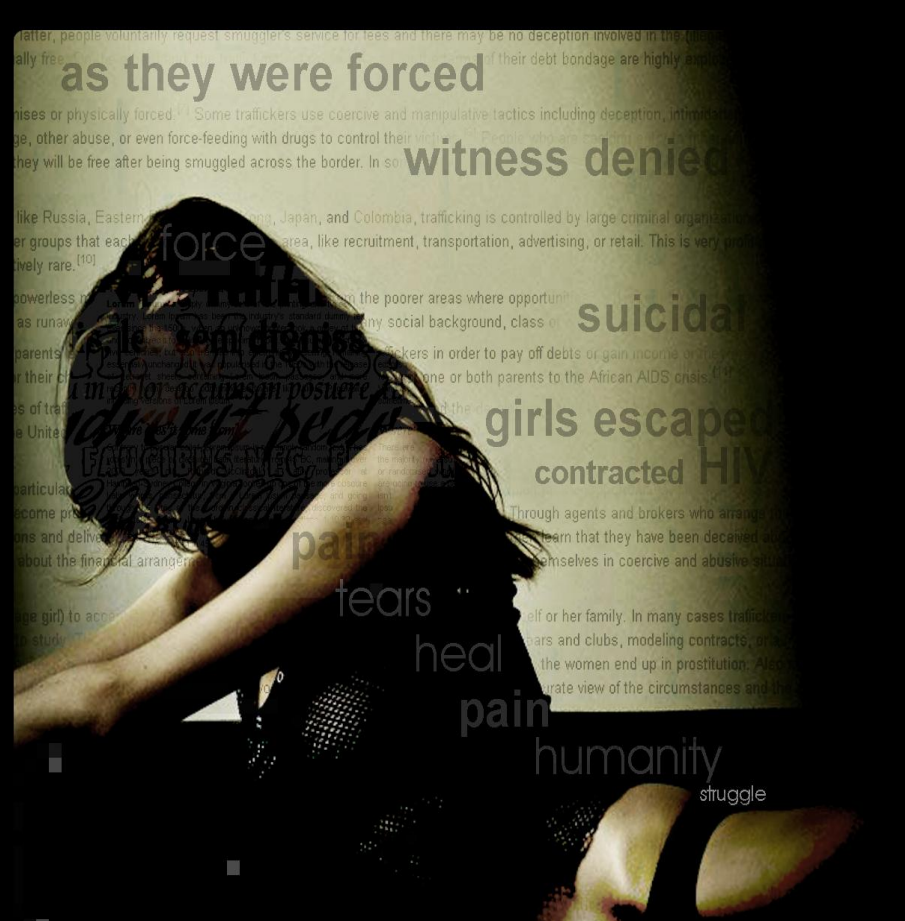
25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ : ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΞΑΛΕΙΨΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΟΧΙ
ΣΤΗΝ ΒΙΑ
ΚΑΤΑ
ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΔΕΝ
ΣΦΙΝΑΙΝΟ!

0032 2008 2003

as they were forced

witness denied

suicidal

girls escaped

contracted HIV

pain

tears

heal

pain

humanity

struggle

SAY NO TO SEX

IMMIGRATION CUSTOMS ENFORCEMENT

STOP HUMAN TRAFFICKING

forcing people into prostitution or other forms of sexual exploitation

media coverage and public and international concern

Trafficking and the Sex Industry, the highest black market trades

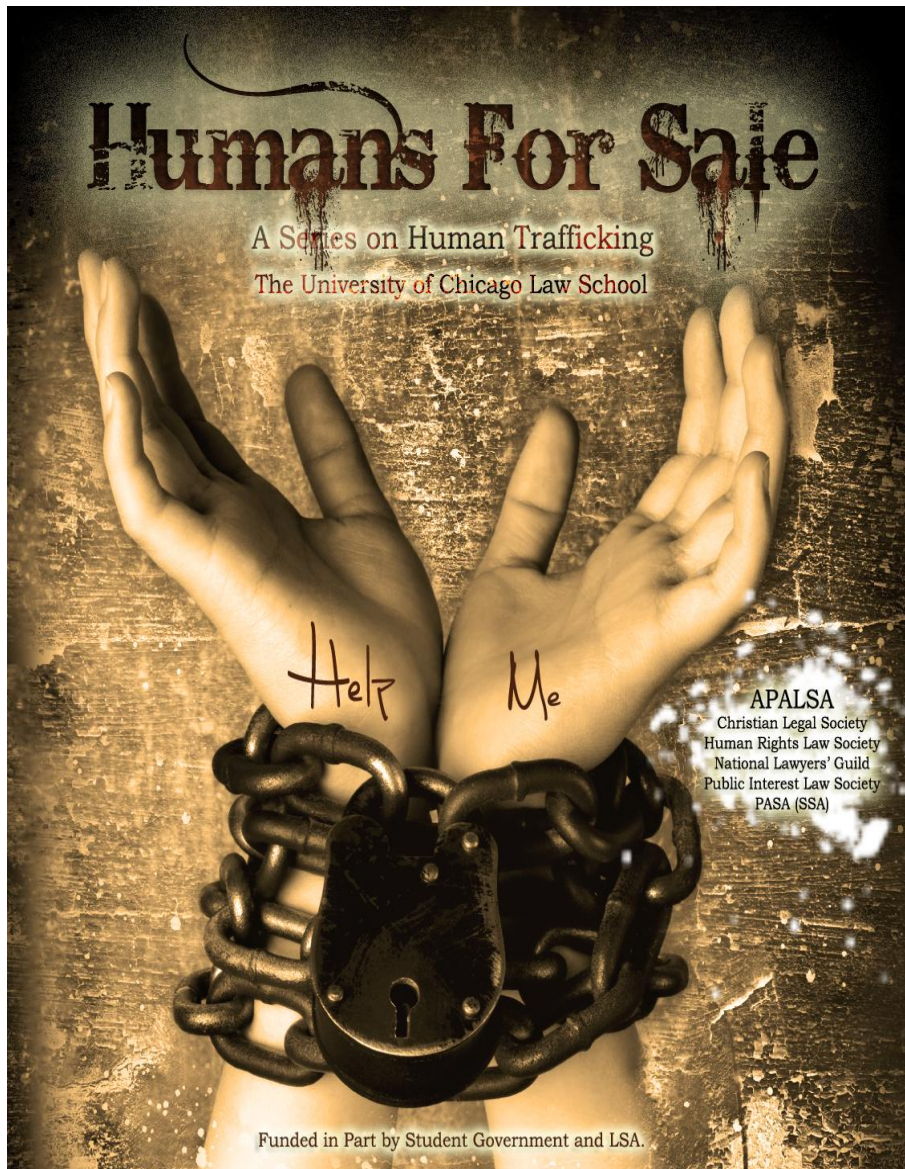
17,000 young women and girls annually who are FORCED

Women, who form over 80% of trafficking victims

for more information

<http://www.humantrafficking.org>

April 11, 2011 (Monday)
Humans For Sale (and Redemption)
 LUNCH, Room I (Sponsored by Jenner and Block)
 SPEAKER: Ms. Reena Bajowala (Jenner and Block)

April 18, 2011 (Monday)
**Human Trafficking: Global Problems,
 Global Solutions**
 LUNCH, Room III
 PANEL SPEAKERS: Prof. Mohamed Y. Mattar
 (Georgetown Law Center, Johns Hopkins SAIS);
 Prof. Tom Ginsburg (Univ of Chicago Law School)

AFTERNOON, Courtroom (4:00 - 6:00 P.M.)
 SPEAKER: Prof. Mohamed Y. Mattar
 DISCUSSANT: Prof. M. Todd Henderson

RECEPTION to follow (Sponsored by Paul, Weiss)

April 20, 2011 (Wednesday)
Pro Bono Coffee Mess
 Non-Profit and Public Interest Organizations

April 21, 2011 (Thursday)
**Directing Traffic: The Migration Patterns
 and Consequences of Human Trafficking**
 LUNCH, Room V
 SPEAKER: Prof. Charlotte Walker (Univ of Chicago)

April 22, 2011 (Friday)
Immigration, Asylum, and Sanctuary?
Case Study of Human Trafficking in China
 LUNCH, Room V
 SPEAKER: Prof. Maria Woltjen
 Immigrant Child Advocacy Project

* LUNCH lasts from 12:15 - 1:20 P.M. each day.